

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FREJLIF OLSEN
EN
KJØBENHAVNSK
JOURNALIST

INDLEDNING TIL
MIN SELV BIOGRAFI

V. PIOS BOGHANDEL POVL BRANNER
KØBENHAVN

Fot. Juncker-Jensen 1893
Skaaret i Træ af Xylograf Th. Andreasen

FREJLIF OLSEN

**EN KJØBENHAVNSK
JOURNALIST**

INDLEDNING TIL
MIN SELV BIOGRAFI

V. PIOS BOGHANDEL — POVL'BRANNER
NØRREGADE — KØBENHAVN

1922

OUVERTURE

HVOR gammel skal man være for at være gammel? En Dag kommer det, viser sig, kan ikke skjule sig — ikke sandt? Er det ikke den Dag, da man begynder at spørge? Hvad spørger man om? Om hvad andet end om, hvad det Hele var — om det duede — om det ikke var helt forfejlet og burde have været helt anderledes? Hvorfor blev Urtekræmmeren Urtekræmmer? Skulde han ikke være bleven Skolelærer? Er der ikke en Kontorchef i Ministeriet, hvis Ungdoms Drøm det var at blive Skuespiller, og som stirrer tilbage over et forspildt Liv, skønt han er Ridder og har Sølvkorset?

Spørger ikke ogsaa Journalisten? — O, gammel og graa er han, og han spørger! — en Regn af Spørgsmaal! Den Morgenrøde, der hvælvende sig over hans Ungdoms Drømme og Haab, se, nu er den en Stump Himmelhvælving druknet i Skyer, skjult af Taager, indhyllet i Regn og Rusk. Her sidder han, forpint, forbitret, forpjusket, udmattet, skeptisk, mistroisk, ond — hvor er hans Smil? Er hans Grimasse et Smil? Er der nogen af hans Erindringer, der er Fortryllelse i? Tager han

O U V E R T U R E

dem frem uden for at spytte paa dem? Hvem blev Journalist uden at være baaren frem af en brændende Hu? Var det ikke en Ild, der aldrig kunde fortæres? Hvem kunde se et Hus brænde eller en Mand falde død om paa Gaden eller en Skuespiller sige dumme Ting ud over Rampen, uden straks at omsætte det i Linjer, i Overskrifter og Underoverskrifter, med Corpus eller skudt Petit, med fede Linier og spatierede Linjer og Angst for Trykfejl? Skulde han være mere end otte Aar gammel, da han første Gang drømte disse usalige Drømme, der rev i hans Sind, saa han skælvede af Længsel, sitrede af Utaalmodighed, flaaedes af Begær, saa det flimrede for hans Øjne i Ekstase? Skammer han sig nu over sin Daarskab? Skammer han sig ikke mere over, at han skammer sig? Var Livet saa ubarmhærtigt imod ham? Var det Bedrageri altsammen? Hvem er Skuespiller bag Kulisserne, og hvorfor kan Tæppet ikke altid være oppe?

Hvad larmer jeg over? Drømmes skal der, og hvilken Skuffelse var rædsommere end aldrig nogen Skuffelse? Kan Ruiner ikke være skønne? Det tilhører Alderdommen at gruble over Misforholdet mellem Stræben og Resultat. Men hvorfor bryde Sværdet itu, fordi det kunde have dræbt flere Mennesker, end det gjorde i mine svage Hænder? Eller fordi der ligger saa mange itubrudte Sværd paa Valpladsen? Eller fordi der var saa mange kæmpende, der aldrig forstod at bruge deres Vaaben, eller som misbrugte dem? Sig mig, hvor der

O U V E R T U R E

ikke breder sig selvglade Fuskere? — Eller fordi det altsammen er haabløst? O, alle disse Ord i Sandet! Disse Tusinder af forgæves Linjer! Disse unyttige Anspændelser, der er Herrefærd og Berømthed idag, og ikke andet end Glemsel og Ligegyldighed imorgen! Al denne Afmagt! Blev Verden bedre? Blev blot to Mennesker bedre? Blev blot din egen Sjæl, hvoraf du øste det altsammen — blev den bedre, barmhjærtigere, kærligere? Blev den ikke blot saa meget hæsligere? Var den ikke styg nok iforvejen?

En latterlig Tummel. Religion. Politik. Kunst. Moral. Skønhed. Godhed. Sorg og Glæde. Dagens Lys og Nattens Uhumskheder. Altid Travlhed. Altid Forstyrrelse, altid Forstyrrelse, altid paa Jagt, fra Ting til Ting, uden Ophør. Aldrig Fordybelse — vel? Et forvirret Kaos — var det mere? Var dette Maalet? At krænke andre og fortvivle selv? At tilføje Smærter og selv forbløde? Var dette Meningen? Var det Skuespillernes Falskhed eller Skøgernes Umættelighed, der gjorde dit Ansigt graat og søndersled dets Træk? Hvem spørger jeg? — Dig? — Hvem er Dig? Er det mig? O, tal ikke om de Ting, som man ikke vover at sige — skal vi ikke hellere nærme os de Ting, som man end ikke vover at spørge om?

Hvorledes kommer over mig denne ubetvingelige Trang til at gaa ind i den oplyste Festsal, hvor Mennesker i elegante Dragter er forsamlede omkring det prægtigt dækkede Bord? Hvorfra denne kriblende Befaling, at

O U V E R T U R E

jeg skal trampe derind i mine beskidte Støvler med de skæve Hæle, i Laser, barhovedet, bloddryppende, svedig, uappetitlig, lige kommen fra et hæsligt Slagsmaal paa Gaden, vrængende, med en saftig Ed mellem Tænderne, med et Spark til den forgyldte Stol — af Vejen, for Satan? . . . Har jeg Lov at spørge? Hvorfor spørger jeg, og skulde jeg ikke have tiet?

JOURNALISTENS LIV

I.

TIL Indførelse i et Memoireværk paa fem tykke Bind maa det være tilladeligt at udfolde en noget større Bredde, end man almindeligvis plejer i Indledninger.

Har jeg virkelig skrevet fem Bind Livserindringer? Ja. I store Stabler ligger Manuskriptet foran mig, med Noter og Registre, med Navnefortegnelser, med Literaturhenvisninger osv.

Hvorledes er det muligt, at en beskeden københavnsk Journalist kan have fem tykke Bind Selvbiografi paa Hjerte? Derom vil formentlig adskillige spørge. Og andre vil spørge: Hvorledes kan han tro, at dette Kæmpeværk vil finde Læsere?

Naa, det sidste er jeg nu heller ikke sikker paa!

Men Stof til Værket har der ingen Mangel været paa. De fem Bind fylder ca. 3000 Sider. Er det saa meget? Er det stort mere end hvad en flittig Journalist producerer i Løbet af et Aar?

Mine Livserindringer vil nu ikke interessere i Kraft

af store Oplevelser, jeg har haft, eller ved store og berømte Mennesker, jeg har truffet (og har gnutbet mig op ad!) eller af fremmede Lande og Stæder, jeg har besøgt. Jeg har aldrig taget aktiv Del i Begivenhederne, jeg har ikke været Politiker, jeg har ikke holdt Taler eller stiftet Foreninger, jeg har ikke været Medlem af Komiteer eller deltaget i officielle Fester, jeg har aldrig dyrket Bekendtskaber i nogen af de Verdener, der regerer her i Verden: i Finansernes, Diplomatiets, Teatrets, Kirkens, Kunstens, Adelens eller Urtekræmmerfagets. Jeg har aldrig skrevet en Roman, end sige et Skuespil. Fra en lille Bondeby i Nærheden af København kom jeg ind til den store By, der den Gang var temmelig lille endnu, og blev Journalist og blev aldrig andet og kom aldrig andre Steder.

Journalist er jeg og har altid været, endda jeg utvivlsomt savner adskillige fremtrædende Egenskaber, som man almindelig kræver hos en Journalist. Navnlig har jeg aldrig interesseret mig for at rejse. Er det en betydningsfuld Mangel? Jeg har tit nok faaet det at vide, men det har trøstet mig at se saa mange naragtige Personer vende hjem fra Rom eller Paris i samme naragtige Tilstand, de befandt sig i, da de rejste ud, det har bestyrket min Foragt for et Globetrotteri, der i hvert Fald en Tid var meget paa Mode. Verden er den samme Verden overalt, og Menneskene ikke stort forskellige. Selvfølgelig mener jeg ikke, at en ung Journalist ikke skal rejse ud i Verden, han skal følge sin

Natur og opfylde sit Kald — aldrig anderledes. Men er ikke ofte Rejseriet et Udslag af en Fantasifattigdom, der absolut kræver Oplevelser, ydre og fremmede Indtryk? Og er Udbyttet af disse Anstrengelser ikke ofte særdeles magert baade for Personligheden selv og for Læserne? Derom vidner adskillige af de Hundredtusinder af Korrespondancer, jeg i Tidernes Løb har læst.

Jeg følte mig bundet til København, uadskilleligt forbundet med denne By, hvis Liv og Folk jeg dog maa bekende, jeg har ikke nær tilstrækkeligt Kendskab til. Man kender sin By, og man kender den ikke. Se, hvor den forandrer sig, mens Tiden gaar! Det er ikke nok med, at den vokser, dens indre Liv undergaar Forvandlinger, ikke alene Husene og Gaderne skifter Udseende, Menneskene bliver ogsaa anderledes, det er ikke altid let at følge med! Gennem alle Omskiftelserne bevarer dog Byen sit Præg, og man elsker den uforanderligt og betragter den som Verdens Centrum, selv om man godt ved, at den er noget nær en Ravnekrog paa et temmelig afsides Sted i Europa. Men elsker man ikke sin Elskede uanfægtet af, at der er skønnere og rigere og elegantere og klogere Kvinder end hende? Alle de, der rejste ud og koketterede med de fremmede Skønheder, kom til samme Resultat som jeg, der blev hjemme: at København er Verdens Centrum og den dejligste By af alle, det eneste Sted, hvor det er værd at leve. Jeg blev i København og bliver der til min Død, og

efter den Tid har jeg Lejlighed et Sted ude paa Holmens Kirkegaard — uopsigelig i 20 Aar, som bekendt!

II.

Det uimodstaaelige Trylleri, som Tanken om at blive Journalist øver paa det unge Sind, er et helt Kapitel for sig. Jeg var kun en halv Snes Aar gammel, da jeg første Gang mødte det hos mig selv. Siden har jeg mødt det mange hundrede Gange hos andre, men aldrig har jeg mødt det hos andre, uden at jeg har sendt en Tanke tilbage til hine fjerne Tider, da jeg i ubændig Trang til at producere indsendte Bidrag først til „Lyngby Avis“, senere til „Morgenbladet“ og „Dags-Avisen“, disse længst hensovede Foretagender. Den Henrykkelse, hvormed jeg gensaa' det skrevne i trykt Tilstand, glemmer jeg aldrig. Jeg kunde ikke blive træt af at læse og genlæse det.. Og det var ikke for at prale med min Journalistik: Ingen maatte ane, at jeg var Forfatteren, det var en sød Hemmelighed, og den blev aldrig røbet.

Trylleriet beror delvis paa et Bedrag. Lad os aldrig glemme, hvilket Misforhold der bestaar mellem den Ærbødighed, som Publikum — ganske vist i aftagende Grad! — nærer for de trykte Ord — og den Ringeagt, det ofte nærer for dem, der skriver dem! Den lille Dreng, der anonymt skriver i en Avis, genfinder sig i Spalterne som et Udtryk for den offentlige Mening, han er Skaberen af det interessante, mystiske „Vi“, der udtaler sig med Myndighed om Tidens Spørgsmaal. Med Undren ser

han Miraklet for sine Øjne! Men, ganske vist: Betingelsen for, at han kan gøre Miraklet, er, at Ingen véd, det er ham, der udøver det! Dog, han véd det selv, og det er ham mere end nok — foreløbig!

Jeg sér mig ikke istand til i Enkeltheder at rekonstruere de Forestillinger, jeg i Tidernes Morgen havde med Hensyn til Journalistik. Jeg kan kun fastslaa, at jeg ikke erindrer at have følt store Skuffelser ved at se mine Drømme omsatte i Virkelighed, skønt denne Virkelighed tilvisse paa ingen Maade svarede til Drømmene. At unge Mennesker meget ofte lider de største Skuffelser i Forhold til det, de har ventet sig af Arbejdet ved et Blad, véd vi alle. De bliver jo ikke mindst skuffede, naar de har troet, at de hurtigt vil tjene mange Penge! I den Henseende var jeg dog uden Frygt — jeg vilde med Fornøjelse have skrevet gratis, hvis galt skulde være!

Bladredaktionens Mysterier er (naturligvis!) ikke nær saa mystiske, som de fleste udenforstaaende tror, men ganske vist: Bladet har sit „Bag Kulisserne“ fuldt saa vel som Teatret, og ikke mindst har det sine indre Kampe, ofte haarde og oprivende nok! Hvad der bidrager til at forøge Mystiken, er den Kendsgerning, at er der noget, der aldrig kommer i Avisen, saa er det alt det, der angaar dens indre Liv! Det har ofte forbavset mig at iagttage, hvorledes hvert Blad danner et skarpt afgrænset lille Samfund, om hvis daglige Liv man aldrig faar noget at vide paa de andre Kontorer. I Almindelig-

hed er Journalister hurtigt underrettede — men aldrig om, hvad der foregaar blandt deres egne Kolleger i Kontoret maaske i samme Gade. „Redaktionen“ er en lukket Bog — indenfor dens Mure gror Sladderer lystigt nok, men det er sjældent at den trænger udenfor, og om det sker, betragtes det som en Skandale, og den Medarbejder, der gør Brud paa sin Diskretionspligt, er en falden Engel, der vanskeligt rejser sig igen. Journalister gaar fra det ene Blad til det andet, men de tager ikke deres Erindringer med sig fra det Blad, de gaar fra, til det, de gaar til. Jeg har oplevet det Tilfælde, at en Journalist i en maaske berettiget Harme over den Behandling, han havde været Genstand for, har tilbudt Offentligheden saa og saa mange „Afsøringer“ fra sit Blads indre Forhold, men jeg har ikke truffet nogen, som ikke uforbeholdent fordømte denne Adfærd, uden Hensyn til, om han var blevet behandlet paa den ene eller den anden Maade.

At Aviserne her forsømmer et Sensationsmateriale af stort Omfang, er der ingen Tvivl om! Hvad kunde Redaktionskontorerne Vægge ikke fortælle, dersom de havde Øren at høre med og Penne at kradse ned med! Men man er ikke Journalist længe, inden man opdager, at det kommer ikke an paa, hvad man skriver, men ogsaa — ofte i endnu højere Grad — hvad man lader være med at skrive.

III.

Hvis man virkelig er Journalist, saa er man det altid — uafbrudt altid — Dag og Nat — uden Hvile.

Jeg taler ikke om de Journalister, der bruger Journalistiken som Springbræt til at komme ind i et eller andet behageligere og bedre lønnet! — og heller ikke om dem, der øver den som Bierhverv. De fleste af disse er ikke Journalister, ofte foragter de den Gerning, de en Tid øver. De har i hvert Fald ingen Lidenskab, de omfatter ikke deres Gerning med Ærefrygt — naar den er endt, smider de det fra sig, som man lægger sin Hat eller Stok. Den sande Journalist lægger aldrig Hat eller Stok, han er altid fuldt paaklædt, og han dør en Dag med Tøjet paa.

Jeg mangler ikke Ydmyghed — den Egenskab skal man nok erhverve sig gennem en lang journalistisk Virksomhed! — men saa stolt er jeg i hvert Fald, saa fordringsfuld, at jeg regner mig selv til den Kategori af Journalister, som jeg her taler om: de altid fuldt rustede. Ofte, naar jeg sad i Teatret eller ved en Koncert, har jeg tænkt: Bare man nu kunde sidde her som en almindelig Tilskuer eller Tilhører og nyde Forestillingen. Det var ikke, fordi jeg skulde anmelde Aftenen. Hvad hjalp det mig, at jeg mødte som almindelig Tilskuer uden nogensonhelst journalistisk Pligt? Alt, hvad der foregik paa Scenen eller Tribunen, beskæftigede min Fantasi rent journalistisk. Med eller mod min Vilje arbejdede mine Forestillinger med Skuespillet

eller Koncerten i Form af Linjer, Spalter, fra Overskriften til Signaturen. Jeg var uafbrudt forfulgt af de Betragtninger, jeg vilde anstille, de Udfald eller Morsomheder, der var Anledning til at fremkomme med, de Latterligheder, der skulde spottes, de fremragende Ydelser, der skulde prises, den Begejstring, der skulde udløses — jeg sad ikke som Tilskuer, jeg sad og skrev en lang Artikel!

Naar ti eller tolv Mennesker stimler sammen i Vimmelskabet, og jeg nærmer mig Opløbet, har jeg bemærket, hvorledes der i samme Nu i min Bevidsthed former sig en Overskrift: Artiklen om Begivenheden begynder at arbejde i mit Sind endnu inden jeg har faaet Klarhed over, hvad den bestaar i! — En Journalist sover aldrig.

Jo, han sover sine Timer. Men inden han falder i Søvn, arbejder han mere intensivt end nogen Sinde. Hvor mange hundred eller tusind Artikler har jeg ikke „skrevet“ i den Tid, jeg kæmpede for at falde i Søvn! Og en mere glimrende Journalistik er aldrig øvet! Det myldrer med Tanker, det gnistrer med Idéer, det vimler med Indfald, alle Vanskeligheder, som Form og Stil ellers frembyder, er fejet til Side, sande Mesterværker med *Petit* eller *Corpus* flimrer for Journalistens Øjne som Stjernes kud paa en mørk Nathimmel. Men ganske vist: Morgenen derefter oprinder med Slud og Taage, og der er Intet tilbage af det storslaaede journalistiske Fyrværkeri.

Ja, havde jeg blot faaet skrevet en Tiendedel af de

Artikler, jeg aldrig fik skrevet — hvilken Mester var jeg da ikke blevet!

Jeg er ikke stolt af ret meget af det, jeg har skrevet — tværtimod. Men ved Størsteparten af det, jeg aldrig fik skrevet, føler jeg med Rette Stolthed.

Jeg har af og til været enfoldig nok til at forsøge at reproducere en saadan Artikel Dagen efter at jeg har „drømt“ den. Den har staaet for mig i vage Omrids, men Forsøget paa at give den Liv og Kød og Blod er ynkeligt strandet. Man maa hjælpe sig uden Mirakler!

IV.

Den dybeste Skam og Ydmygelse, der møder Journalisten, er, naar han en Dag faar fat i en gammel Aargang af sit Blad og falder i Læsning af sine egne Bidrag!

Hans Kinder fyldes af tykt Blod, det suser for hans Øren, hans Øjne blændes, det risler ham koldt og varmt ned ad Ryggen, snart sidder han med rystende Knæ, og tilsidst rejser han sig forfærdet, smider Bindet langt væk og styrter bort.

Altsaa, dette forfærdelige Bras har han skrevet en Gang! Disse Dumheder og Flovser har han en Gang været Ophavsmand til! Disse taabelige Vittigheder, disse enfoldige Vigtigmagerier, dette Overmod, al denne Selvgladhed! Har han virkelig kunnet skrive saa stortalende Bravader, saa affejende Domme, saa selvsikre Paa-stande, saa banale og flove Ting! Hvad har Publikum

dog den Gang tænkt om ham? . . . Han anstrenger sig for at erindre noget herom, og virkelig, han husker nu, at denne flove Artikel høstede han i sin Tid Komplimenter for, hine Taabeligheder gjorde stor Lykke. Er det muligt? Ja. Han husker mere endnu. Han husker hvor glad og tilfreds han selv var over en Artikel, hvis Form og Indhold nu vækker hans dybeste Afsky. Han erindrer, at han i flere Dage ikke kunde glemme, hvor vellykket han havde været ved den Lejlighed. Er det virkelig sandt, at det var dette flade og flove Tøjeri, der i hine Dage var hans Stolthed? . . . Se, han erindrer mere endnu. Han erindrer, hvorledes han kæmpede i Angst og Bæven for at faa Form paa hin Artikel, det faldt ham saa svært, han var næved at fortvivle, indtil det endelig en Aften gik op for ham: saadan og saadan! og begejstret skrev han sig løs, Hurra! . . . Er det virkelig denne samme Artikel, som han nu med skamfuld Gysen forfærdes ved at gensé? Jo, det er den samme! Det Juks har han virkelig haft en Kamp for at faa lavet! Det Bras har han været stolt af at have skrevet! Det burde hellere være forblevet uskrevet, og Gud være lovet, at der er ingen længer, der erindrer, at det ikke blot blev skrevet, men ogsaa trykt!

Naar man ser et gammelt Fotografi af sig selv, kan man flygtigt tænke: Du har nu ikke været særlig køn den Gang! Men et Øjeblik derefter har man glemmt det, det er jo ligegyldigt.

Men naar jeg har mødt mit eget Ansigt fra tidligere

Dage i disse længst hensmuldrede Avisartikler, saa har det ikke været ligegyldigt, men i oprigtig Smerte og Skamfuldhed og Ydmygelse.

Det gale er jo ikke det, at jeg den Gang skrev noget saa fælt. Men hvorledes er det, jeg skriver nu? Vil det om ti Aar ikke være ligesaa fælt? Skulde jeg alligevel ikke hellere se at skaffe mig en lille Cigar- og Tobakshandel? — eller tigge om en Lotterikollektion? — i hvert Fald paa en eller anden Maade paabyde mig selv Tavshed overfor Offentligheden?

Jeg véd ikke, hvordan andre Journalister har det — jeg kan kun svare for mig selv, jeg véd, at jeg skæver med Skræk og Had hen til den store Reol, der er fyldt af gamle Aviser i Bind, jeg skulde ikke have noget imod, at de indebrændte, det er nogle ubehagelige Vidner. Min Trøst er, at det er Vidner, der aldrig vil blive ført. Min Trøst er den hurtige Glemsel, der er Journalistens og hans Arbejdes sørgelige Lod. Sørgelige? Den er Pokker ikke sørgelig!

V.

Hvad er Bladet? Hvad skal et Blad være? — Saa mange Journalister, saa mange forskellige Meninger herom. Det eneste, vi er enige om, er, at intet af de Blade, vi kender, svarer til de Krav, vi stiller til et Blad. Og derom er vi ogsaa enige, at vi synes mindst godt om det Blad, vi selv arbejder ved.

Jeg har aldrig vidst, hvorledes Idealet af en Avis

bør stilles op. Kun ét véd jeg: et Blad skal have en Mening og være præget af en Mand. Et Blad skal ikke blot være en Avis med Nyheder. Det skal være en Vejleder eller en Vildfører i Tidens og Livets, i Samfundets og i Aandens Spørgsmaal, det skal være en Kampplads og en Talerstol i ligesaa høj Grad som det er en Budbringer for Begivenhederne ude og hjemme.

Bladet skal være, som Manden er. I Virkeligheden kan det heller aldrig blive anderledes. Hvilke Behændigheder end Manden udfolder for at skjule sig — med en Pen i Haanden vil han altid afsløre sig.

Er der noget, der ikke er sandt, saa er det, at Manden er Herre over sin Pen. Det er Pennen, der er Mandens Herre.

Her er Journalistens Begrænsning, som han aldrig kommer ud over. Fra skjulte Dybder i hans Indre udspringer Kilder, som han kun dunkelt aner Tilværelsen af. Han kan fornægte sit eget Jeg 100 Gange, men de 99 af 100 Gange aabenbarer han sig selv, enten han vil eller ej og enten det er til godt eller ondt.

Ofte har jeg spurgt mig selv: Hvilken Mand er den „rigtige“: enten dette elskværdige, rare, hjælpsomme, lidt vage, paa Bunden lidt melankolske Menneske, der er fyldt af menneskelig Medfølelse, er lidt sentimental, meget godmodig, helst en Ven af alle — hvilken Mand er den rigtige: enten denne rare Mand eller den Journalist, der, saa snart han sætter en Pen til Papiret, styrter frem med Sprogets voldsomste Ord over Mennesker

og Ting, denne hadefulde Spotter, denne ondskabsfulde Forfølger, der ubarnhjertigt slaar løs, krampagtigt hager sig fast, aldrig giver slip?— Hvor er den elskværdige og blide Sjæl? — en Grinebider! Hvor er den rare og hjælpsomme Mand? — en ondsindet Smæder! Hvor er det hensynsfulde Menneske og det kærlige Hjerte? — en forbitret Hader! Forgæves stirrer jeg ned i den dybe Kløft, der skiller Manden fra Journalisten. Er det ikke den samme Mand? Det er den samme, og dog er det to stik modsatte Væsener — de staar til hinanden som Dag til Nat.

Kald den Mand Herre over sin Pen — til Spot kald ham saaledes! Nej, han er Journalist, og naar han i ensom Contemplation skuer tilbage og indad, opfyldes han af Forfærdelse og Smerte over den ubegribelige Dualisme, han repræsenterer.

Sé, han støder Dolken i en Mands Bryst, mens han fælder Taarer over, at denne Mand skal dø saaledes!

Han gaar hjem fra Teatret, og fem Minutter efter har han knust en glad og lykkelig Kunstnerindes Hjerte. Faar han nogensinde at vide, at Damen tilbringer Dagen i Raseriudbrud og Nætterne i Graad over et Par Linjer, han skrev i haard LigeGYldighed og glemte Dagen efter? — Véd han, at den unge selvtilfredse Mand, hvem han i en flygtig Notits gav et fortjent Spark, i lang Tid ikke tør vise sig paa Gaden? eller at hin Moder fik et Slagtilfælde ved Læsningen af hans affejende Bemærkninger om hendes Søns Optræden hin Aften?

Vil Journalisten gøre noget Menneske ondt? Er han ikke bevæget til Graad ved Tanken om den Ulykke, han er ved at gøre en Mand og Modstander?

Jeg véd ikke: aabenbarer han sit sande Jeg, idet han myrder, eller idet han græder ved den myrdedes Grav?

Derom har jeg ofte spurgt — uden at faa Svar.

Han kæmper for sin Sag. Han myrder for sin Avis. Han vil Sejr for sine Meninger. — Lad os haabe, han forbedrer Verden! Han fordærver i hvert Fald sig selv.

Han er ikke Skuespiller. Men han er Journalist. Og Tæppet gaar op hver Dag.

VI.

Og for hvem dette dagligt gentagne Skuespil? — For et Publikum, der er trængt til at applaudere, men villigt og meget hurtigt til at glemme.

Hvis vi erhverver os Berømmelse, skal det ikke stige os til Hovedet: den overlever os ikke mange Dage.

Hvem af os har ikke den Ærgerrighed at ville leve efter at være død?

Var det ikke denne Ærgerrighed, der bevægede Redaktør *Bille* til at udgive 20 Aars Journalistik i tre tykke Bind, som aldrig noget Menneske læste?

Noget mere udslettet end en Journalist, der har haft det daarlige Indfald at dø, kan man næppe forestille sig. Paa Redaktionen føles Savnet af ham nærmest som en Lettelse — og ude i Læsekredsen: Ligeegyldighed og

Glemsel. Journalistens Samtidige glemmer ham, og den næste Generation faar aldrig at vide, at han nogensinde har eksisteret.

Kun et eneste Menneske i Verden erindrer den fortræffelige Artikel, Journalisten skrev for otte Dage eller ti Aar siden: *han selv*. — Og han er til at beklage, hvis det volder ham Smerte at opdage, at alle andre har glemt den.

Hvor herligt at have skrevet en glimrende Avisartikel i Dag! — og hvor komplet ligegyldigt at have gjort det i Forgaars!

„Elsket og savnet“ gælder i hvert Fald ikke for Journalisten, naar han dør. Som Regel har han været hadet — savnet bliver han aldrig.

Men naar han har naaet en vis Alder, er det ham ogsaa ligegyldigt. Hadet eller elsket — Herregud. Erindret eller glemt — gør, hvad Eder synes, ærede Herrer!

Ikke, at jeg ikke er forfængelig! Sé, jeg martres af Ærgerrighed. — Fordi mit Saar er skjult, er det dog et Saar og bløder.

Men skulde jeg forgæves havde været omgivet i mange Aar af al den Naragtighed, som Menneskene udfolder omkring en Avis? Skulde jeg, uden at det lærte mig Noget, have færdedes saa længe mellem Kulisserne til dette Forfængelighedens Teatermarked, som kaldes „Livet“? — Hvor de dog gebærdede sig! hvor de kæmpede og intrigerede, var store og blev

smaa, forfulgte hverandre! hvor de sloges! hvor de saarede og blev saaret! — til det endte med en stilfuld Begravelse og et smukt Gravmonument! Skulde alt dette være gaaet mig virkningsløst forbi?

Først lærer man at hade. Og siden at lade være med at hade. Saa foragter man. Og holder saa op med at foragte.

Dette er Vejen til at elske Menneskene. Den er lang og bugtet, men det er Vejen.

Det ender med, at man kan ikke hade Menneskene, og at man foragter at foragte dem. Og man elsker dem — ikke som man vil have, de skal være, men som de er, fordi de er Mennesker og ikke kan være anderledes, end de er.

Naar man en Dag er naaet til dette Punkt, bliver det ikke lettere at leve, men det bliver maaske ikke saa svært at dø — jeg vil forsøge at tro det!

VII.

Den dybe og kvalmende Følelse af Tomhed, der kan gribe Journalisten, staar ofte i Forbindelse med den Kendsgerning, at han, skønt han altid befinder sig midt i Livet og Gerningen, dog samtidig altid staar udenfor den.

Han skriver, skriver — han handler ikke. Andre bygger Huse, leder Foretagender, tumler med Sager, sender Skibe ud paa Havene, danner Firmaer og Selskaber, dirigerer Varer omkring paa Jorden, skriver

Kontrakter, fører Retssager, laver Brød eller Møbler, graver i Jorden, handler med Smør eller Petroleum, faar Penge til at cirkulere, fører Forhandlinger, træffer Bestemmelser om Menneskers Velfærd, udnævner og afskediger, styrer Jernbaner eller Havne . . .

Journalisten bare skriver — om det altsammen.

Skriver, skriver . . .

Og det er ikke nok med, at han bare skriver om alt det, de andre gør. Han vil ogsaa erfare, at naar han en Dag ikke længer indskrænker sig til at skrive om det, men selv tager Del i det, saa er i samme Øjeblik hans Pen lammet, hans Evne er lænket, han kan ikke skrive mere.

Journalisten maa interessere sig for Alt — og maa være interesseret i Intet. Her er vi ved den inderste Kærne i hans Tragedie — hvis han da opfatter det tragisk!

Han skal altid være beredt til at gaa op i en Sag, kæmpe for en Opgave, men han maa ikke mindst være i Stand til at smide den fra sig og tage fat et helt andet Sted, dersom det kræves — og det kræves meget ofte!

Hvor meget han end er optaget af det Emne, hans Pen beskæftiger sig med — det er dog først og fremmest i Kraft af dets Egenskaber som journalistisk Stof, at det har hans saa glødende Interesse.

Hvis Sagen er mere for ham end Stof til Bladet, som han skriver i, saa gør han bedst i at overlade dens Behandling til en Kollega. I den Henseende minder

han om Lægen, der tilkalder Lægehjælp, naar han selv eller hans Kone eller Børn bliver syge.

Lad mig i to, tre Dage interessere mig for Frimærkesamleri! Skulde nogen Læser tvivle om, at denne Sag ligger mig dybt paa Sinde? — at jeg har studeret den til Bunds? — at jeg er en lidenskabelig Kender af dens utallige Finesser? — at jeg arbejder med den om Dagen og drømmer om den om Natten?

Hvor kan Læserne ane, at Journalisten aldrig havde skænket Filateli en Tanke før Kl. 7 iforgaars Aftes, da han fik Besked om at tage sig af den?

Selvfølgelig burde hellere en videnskabelig uddannet Filatelist have haft Sagen til Behandling. I saa Fald var den bleven behandlet med større Sagkundskab og Grundighed, nogle færre Fejltagelser og Trykfejl! Men Artiklerne var til Gengæld komne mindst otte Dage for sent til Bladet, og de havde været ulæselige for dets Publikum.

Her er vi ved selve Journalistikens Kunst og Kærne: den af Trykfejl plagede, men læselige Artikel idag — istedetfor den fejlfri men ulæselige Afhandling otte Dage efter!

VIII.

Men Journalisten nærer en ulykkelig Kærlighed: han vil gerne være mere end Journalist, han vil være hele Verden: Agerdyrker og Videnskabsmand, Frimærkespecialist og Købmand, Tekniker og Kunstdommer, Lærer og Præst. I Længden er det altfor utilfreds-

stillende at maatte nøjes med at være alt dette kun tilsyneladende og kun for en Dags Tid eller to ad Gangen, idag Nationaløkonom, imorgen Smørkyndig, en anden Dag lægevidenskabelig Sandhedsforkynder eller Børsspillet's snedige Kender.

Dog, Journalisten maa resignere. Han maa nøjes med at skrive, skrive. Det er hans Kunst at kunne spille alle mulige Roller, men han maa ikke mere end spille dem! Er han derfor en Bedrager? Er Skuespilleren, fordi han livagtigt gengiver en fremragende Videnskabsmand eller en genial Købmand, derfor en Bedrager, fordi han i Virkeligheden kun er en stakkels Skuespiller? Behøver jeg svare? — Nej, Skuespilleren er ikke nogen Bedrager — han er Skuespiller. Og vi andre er Journalister. Og Journalistik er en Kunst akkurat som Skuespilkunsten, og hvis den ikke er en Kunst, er den Intet, og Intet værd.

Hvem har ikke gjort den Iagttagelse, at det Fag, man har mest at indvende mod og først og fremmest ringeagter, er det, man selv tilhører? Derfor gyser Skuespilleren ved Tanken om, at hans Datter vil gaa til Scenen, og Journalisten siger: Gud fri min Søn for at blive Journalist — hellere alt andet! — Men Børnene bryder sig jo ganske vist som Regel fejl om deres Fædres Bekymringer, som godt er.

Men Herregud, bag den Lede, man føler for Journalistiken, luer jo ogsaa den Ild eller dog Rester af den Ild, der altid brænder i Journalistens Sjæl, den uud-

slukkelige. Han vil nok hellere være alt andet i Verden end Journalist, men hvis han virkelig blev noget hvilket som helst andet, vilde der hurtigt opstaa et tomt Rum i hans Indre, og han vilde snart føle det som et Nag, der aldrig lod ham i Fred.

Hvor mange af disse skuffede Emigranter har jeg ikke mødt i Tidernes Løb! De ilede bort fra Bladet, de jublede over at være sluppet væk i Tide! . . . Og de kom tilbage, lidt slukørede, ofte mange Aar efter, ofte først da det var for sent, og kun til nye Skuffelser. Men de maatte tilbage, de kunde ikke andet, det var deres Fædreland, de havde forladt, og de længtes hjem.

Mit Fædreland er Bladet. Andet Danmark har jeg ikke. — Danmark leve!

IX.

Journalisten er en god Kollega — naar man først er bleven akcepteret af ham. Men det er ikke altid saa let at blive akcepteret.

Jeg mindes endnu levende hine Dage omkring 1889, da jeg dumpede ind i „Faget“ og for første Gang mødte mine fremtidige Kolleger.

Se, her sad de ved Møder og Generalforsamlinger omkring Referentbordet. Der var „gamle Chr. Hansen“, den tykke *Ussing*, den pyntelige *Bauer*, der endte som Justitsraad, *Sejr Kjeldskov*, *Lantow*, „gamle *Hjorth*“ fra Ferslew'erne, *Maler J. Jensen* fra „Social-Demo-

kraten“, den senere Borgmester, *Decker* fra samme Blad — der var mange flere.

Jeg glemmer ikke let disse Herrers fornærmede Miner ved Synet af en ny Kollega; deres gnavne Hovedrysten, deres afvisende Tavshed, naar man hilste paa dem, deres korte Svar, naar man spurgte dem om et eller andet. De vilde meget nødigt rykke sammen ved Bordet for at give'Plads; vilde man tage en „Dagsorden“, kunde man godt risikere, at den blev nappet fra En; de snærrede! de var ikke langt fra at sparke En over Skinnebenene under Bordet! Den mest affejende var *Kornbeck*, men han var ganske vist ogsaa Repræsentant for „Adresse-Avisen“!

Det var en haard Prøve, man maatte bestaa. De første Gange gik jeg skælvende og grædefærdig hjem. For naturligvis tog jeg det tragisk — naturligvis var jeg ikke den Gang anderledes, end jeg er nu, jeg var blot yngre, altsaa endnu dummere, end jeg er nu!

Det var jo ikke saa slemt ment, det betød Ingenting. Den nye Mand skulde kanøflæs en Smule — Herregud. Jeg tog ganske fejl, naar jeg bildte mig ind, at jeg aldrig vilde overvinde deres Antipati. Man skulde forgæves have fortalt mig, at jeg inden kort Tid vilde være bleven den bedste Ven og Kammerat med disse ophøjede Herrer, og at de var de skikkeligeste Mennesker af Verden.

Jeg fløj snart fra Møder til Møder. Et Referat indbragte 3 Kroner, husker jeg. Men ofte varede Mødet kun 10 Minuter, og en flittig Referent kunde i „Sæ-

sonen“ samle sig mange Referater paa en Dag. Med Beundring omtalte vi især gamle Chr. Hansen, der sommetider drev det til at tjene 50 Kr. paa en Dag! 50 Kr.! den Mand maatte jo ende som Millionær!

Nu gik det glat. Nu udfoldede Kollegialiteten sig snart altfor stærkt, for en ung ubefæstet Sjæl var der ingen Mangel paa Fristelser. Livet levedes paa Cafée, og det endte altid paa Natbeværtning, og der blev drukket godt. Det var en lystig Tid, Aarene efter det store Udstillingsaar, det var Varietéernes gyldne Tid, man drev fra Cirkus til National, fra Kisten til Fregatten, og man lod sig ikke jage ud af Tivoli før efter Solopgang! Det var den Gang Baron og Dyrlæge *Eggers* levede!

Jeg erindrer en Nat i Tivoli, vi havde soldet i mange Timer, Solen stod op, Fuglene begyndte deres Morgenkvadder, endnu flød Vinen og Kognak'erne, endnu genlød Haven af Raab og Latter, vi drev gennem Haven.

Da saa' jeg den gamle Baron siddende ved en Vintønde, mere liggende end siddende, Ansigtet rakt i Vejret, det store strittende graa Skæg fuldt af alskens Urenligheder, med lukkede Øjne, gabende Mund, snorkende midt i Solen, der ubarmhjertigt dansede med sine klare Straaler over hans lange Krop, hans skrækkelige Tøj, snavset, forkrøllet, forpjusket, hans hullede Støvler! Aldrig glemmer jeg dette Syn af en Flok gale Natteravne, der under høje Krigshyl dansede omkring den gamle Baron, som sprat op med et Hva'-

faller? og øjeblikkelig sov ind igen, da han opdagede, det var ikke værre end en lille Krigsdans til hans Ære!

Det var den Tid!

X.

Om dette Liv i mine første Journalistaar vil Selvbiografien indeholde mangfoldige Enkeltheder, om hvilke jeg vil tro, at de kan samle sig til et lokal-tids-historisk Billede af nogen Interesse. Det var haarde Halse, der i hine Dage betjente visse Spalter i den københavnske Presse. Store Penne var de ikke, skønt de var selvfølede nok. Deres Referater vilde, hvis man gensaa dem nu, forekomme fattige, tørre, kedelige. At udfolde stilistisk eller anden Kunst ved Udfærdigelse af et Referat betragtede man som noget Skaberi. Et Referat var et Referat, et Møde var et Møde! — det var saa og saa langt, til den og den Pris, det blev udarbejdet altid efter den samme Recept; en Slags Stil og Aand kunde man nok tale om. Lantow skrev i „Berl. Tid.“ i en ejendommelig snørklet Hofstil, Usings Referater fra de politiske Møder var udstyrede med utallige Ondskabsfuldheder, men alt var indenfor det tilsyneladende saglige og tørre Referats Ramme.

En Dag kunde forme sig saaledes:

Man drak Morgenkaffe og udvekslede Betragtninger f. Eks. i Café „National“ eller — senere — inde i Bauers Café ved Cirkus, hvor Direktør *Peter Rasmussen* var Journalisternes Ven, som modtog dem alle med et

„Goddag, Hr. Doktor.“ Saa gik man ud til en Begravelse eller til et Interview. Hvor mange Mennesker fulgte jeg ikke til Jorden i hine Tider! De fleste Salmer, jeg kan synge udenad, er dem, der knytter sig til Jordefærd! Saa var der en eller anden Indbydelse, der skulde besørges: et Vaskeri blev aabnet, et Fabriksanlæg skulde besigtiges, Statsbanerne foreviste et nyt Hus eller et Jernbaneanlæg, et Skibsværft skulde indvies, et Brandslukningsapparat skulde fremstilles — hvor mangfoldige Ildebrande af den Art maatte man ikke deltage i! — hvad det nu altsammen var: det endte altid med Frokost eller Middag, med megen Mad og megen Alkohol! De utallige Ekspeditioner af denne Art, jeg foretog i hine Dage, havde et Gode ved sig: jeg fik Indblik i mange Ting, der var mig fremmede, og stiftede mangfoldige Bekendtskaber, hvoraf nogle af Interesse. Endnu større Udbytte havde jeg dog af Arbejdsstridighederne, der bragte mig i Berøring med Mestre og Arbejdere. Den Gang telefonerede man ikke, man gik ud og talte med Folk, man underholdt sig ofte i Timer med dem, man kom ind i deres Hjem, blev af og til bekendt med Kone og Børn. Det gale var kun, at altfor meget heraf druknede i Solderi. Ud paa Aftenen, naar Møderne skulde refereres, var man ikke altfor stærk, og navnlig var man ikke stærk nok til at bekvemme sig til at gaa hjem og i Seng, man blev oppe, og det skete, at vi næste Dag op ad Formiddagen vaklede ned i Rigsdagen, hvor der var Møde, og hvor

vi indfandt os i en temmelig simpel Forfatning, hul-
 øjede, blegnæbbede, med surrende Hoveder, kunstigt
 afstivede ved et lille Ophold i den romerske Bade-
 anstalt i Tordenskjoldsgade! — det Syn, vi frembød,
 naar vi da samledes i Referentlogen, har næppe været
 meget skønt. En Gang, da vi ud paa Eftermiddagen
 kom til Stede i Rigsdagssalen, gik det op for os, at
 vi var kommen med Damperen fra Malmø! Hvad vi
 var taget derover for, og hvad vi havde foretaget os
 derovre, var vi ikke rigtig enige om, vi kunde blot
 konstatere, at Mødet var endt og Rigsdagskasernen
 tom, og at nu gjaldt det vist om at faa fat i et Referat,
 hvor Pokker man saa skulde faa det fra!

Det var en rigtig tom og aandløs Tilværelse. Der
 blev i Sandhed ikke drøftet Problemer! Det var en Sump,
 man befandt sig i. Jeg har ofte spurgt mig selv, hvorledes
 jeg dog slap for at gaa tilbunds i den. Der var mange,
 der gik tilbunds. De faldt som Fluer — en skønne Dag
 kunde de ikke længere, en Mand blev smidt ud fra
 Bladet, eller han kom paa Hospitalet, i hvert Fald for-
 svandt han, Mand over Bord! Nogle døde, andre tog
 Flugten over i andre Erhverv, et Par stak til Amerika,
 nogle af dem dukkede senere op igen paa afsides Steder
 i Tilværelsen. Hvorledes slap jeg selv igennem? Jeg
 skulde ikke blot frelse det daglige Brød, jeg skulde
 ogsaa se at lære noget, saa jeg i Sandhed kunde tænke
 paa at blive det, jeg allerede troede, jeg var: Journalist.

XI.

Det er almindelig kendt, hvor uvidende Journalister er.

Jeg kan kun svare for mig selv. Da jeg begyndte som Journalist, var jeg vel nok saa uvidende, som et ungt Menneske overhovedet kan taale at være. At jeg i min Skole intet havde lært, skal jeg ikke opholde mig videre over — der er saa mange, der intet lærer i Skolen. Jeg lærte imidlertid ikke en Gang saa meget, at jeg følte Trang til at lære noget — hvilket jeg synes, var en Overdrivelse.

Det er drøjt at skulle gøre denne Tilstaaelse, og for saa og saa mange Aar siden havde jeg næppe formaaet det.

Forlang aldrig af en Avis, at den skal indrømme, at den har taget fejl! Eller af en Journalist, at han skal erkende, at han ikke altid har vidst noget, som han maaske først har faaet at vide for fem Minutter siden! — Saa meget har jeg i hvert Fald lært.

Mangel paa Oprigtighed er et af vore meget svage Punkter — nøje forbundet med Trangen til at brillere.

Ofte har jeg iagttaget Skribenter, der pralede med laante Fjer. De omtaler en Sag med en Viden, der synes grundlagt paa lange Tidens ihærdige Forskninger, skønt den er hentet Dagen iforvejen i et Konversationsleksikon. De praler med en lærd Terminologi, som de i Virkeligheden slet ikke er fortrolige med. De slaar om sig med Citater, som de aldrig har mødt i den Sammenhæng, hvori de stod — i Bøger, som de aldrig har læst.

Naar jeg har gennemskuet den Slags Lapserier, har jeg ofte været paa Vej til at forarges. Det er dog for galt

Men jeg har — i hvert Fald da jeg naaede en mere fremrykket Alder — hurtigt taget mig i det:

Har du ikke selv gjort dig skyldig i noget lignende? har jeg spurgt mig. — Tænk dig om! — Og naar jeg har tænkt mig om, har jeg ikke mere været saa forarget — paa de andre.

Journalistens Udgangspunkt bør være dette: Jeg véd ingenting! — Som Regel er det heller ikke saa forkert. Det passer ofte, selv om Manden er Dr. phil. — jeg har truffet enkelte forbandet uvidende Dr. phil.'er!

Jeg ved intet — og vil skaffe mig alt at vide. Man skal vide noget. At være Journalist er at have noget at fortælle, som andre ikke véd — og at fortælle det paa en Maade, som andre ikke kan. Det er baade lidt og meget.

Men at fortælle sin Selvbiografi er først og fremmest at vide noget om sig selv, som man knap selv véd. Det er svært at finde det Spejl, man behøver for at komme til den rette Erkendelse af sig selv — men det er nødvendigt at skaffe sig det.

Jeg vil ikke rakke mig selv ned, men endnu nødigere vil jeg fremkalde Forestillinger om Kvaliteter hos mig, som jeg ikke besidder.

Hvis jeg er pukkelrygget, vil jeg ikke gaa omkring og pege paa min Pukkel: Sé, hvor jeg er puklet! —

men at skjule Fejlen ved Udstopning er dog endnu mindre tiltalende.

XII.

Jeg nærmer mig da lidt efter lidt det Synspunkt, ud fra hvilket jeg vil give min Selvbiografi i 5 Bind.

At være helt udtømmende oprigtig er umuligt. Intet Menneske kan fortælle alt om sig selv. Han tror maaske selv, at han gør det, men vi andre tror det ikke, vi véd bedre. Der er Afkroge i ethvert Menneskes Liv, som intet Øje naar til — akkurat som der paa vort Legeme er Partier, vi altid skjuler, og ligesom der er Ting, der altid foregaar i Enrum!

Men den rent menneskelige Værdi af en Selvfremstilling beror dog derpaa, at man er oprigtig i sit Forsæt at fremstille sig, ikke som man ønsker at blive betragtet, men som man er. Det eneste, der har sand Interesse, er dog at erkende rigtigt — det gælder Tingene og de andre, men det gælder først og fremmest os selv.

Men intet Menneske kan dog erkendes rigtigt af andre. Den eneste, der kan gøre det, om end blot nogenlunde, er Manden selv.

Derfor er de fleste Selvbiografier i dybeste Forstand interesseløse, fordi de fortæller om alt andet end det ene fornødne: Manden selv — ikke paa Overfladen vil vi have ham, men paa Vrangen!

„Begivenheder“ er ligegyldige. Selskaber, Fester,

Stridigheder, det daglige Liv og de højtidelige Stunder — de fortæller altsammen noget, men de peger ikke til Bunds, det meste er Maskerade, Positur, Attituder, mere eller mindre bevidst Usandhed, Form og Falsk.

Under alle disse Ting er det virkelige Liv, selve Mennesket. Men Spørgsmaalet er ganske vist, om det kan interessere tilstrækkeligt at fordybe sig i dette Liv, naar det er en almindelig københavnsk Journalists Liv?

Hertil svarer jeg, nej, det vilde ganske vist være meget interessantere, dersom det var f. Eks. Havnearbejder Erik Niels Hansens Liv, hvorom der var Tale. Lad os forestille os, at vi havde denne Mands Selvbiografi saadan som jeg forstaar en Selvbiografi. Hvis vi i en saadan Selvkildring kunde følge Erik Niels Hansen paa hans bugtede Veje ude og inde, leve med i hans Families og Venners Kreds, følge ham paa Beværtningerne og Dansebulerne, i Havnen, paa Skibene, i Fagforeningerne, paa Ballerne og Maskeraderne — hvis vi havde Erik Niels Hansen Ord for Ord, som han gik og stod, levede og tænkte, spiste og drak, elskede og hadede — lige fra Baggaarden i Adelgade, hvor han blev født, til den lille Lejlighed i et af Byggeforeningens Huse, hvor han lever med „Kællingen“ og Børnene — hvis vi havde ham og alle hans Omgivelser i det klare Lys af en erkendelsestørstende Sjæls Afsløringer indtil den sidste Trævl! — det vilde jeg kalde et Bidrag af den største Værdi til en folkepsykologisk Historiebog — meget mere værd end Journalistens Optegnelser.

Der er imidlertid ingen Erik Niels Hansen, der skriver denne Bog. Naar Erik Niels Hansen bliver baaret til sin Grav paa Vestre, og Foreningens Fane for sidste Gang er sænket over hans Kiste, er der intet tilbage, der kan stille os i Berøring med en Tilværelse, hvis Dybder det maaske var mere lønnende at gaa ned i end mangan Stormands Bedrifter, om hvilke der udsendes tykke Bøger.

Den eneste Fordel, min Levnedbeskrivelse frembyder fremfor Erik Niels Hansens, er den, at den bliver skrevet. De bedste Bøger bliver aldrig skrevet — Verden maa nøjes med de næstbedste og de endnu ringere, i nærværende Tilfælde maa den undvære Hansens Selvbiografi og tage til Takke med Olsens!

HOS ERNST BRANDES

I.

EN stor Plads i min Selvbiografi indtager „Kjøbenhavns Børs-Tidende“s Redaktør *Ernst Brandes*. Han var min Redaktør fra Efteraaret 1889 til August 1892, da han døde for egen Haand, økonomisk nedbrudt af det Blad, som han elskede saa højt. Han var tidligere Børs-Medarbejder ved „Politiken“, men kunde ikke komme ud af det med den ene af dette Blads Udgivere, den forvirrede og egenraadige *Herman Bing*. Med hemmelig Protektion af *Tietgen* forsøgte Ernst B. saa at lave en Avis ud af nogle Skibs- og Børslisters. Han bar sig saa galt ad som vel muligt. Han søgte at gøre Skibslisterne til en læselig, interessant Avis. Som om Grossererne brød sig en Døjt herom! Han søgte endog at gøre Bladet til Tumleplads for journalistiske og literære Talenter. Som om han kunde fornærme d'Herrer Grosserere paa en grovere Maade? Paa Kontorerne, hvor Bladet holdtes for Skibslisternes Skyld, blev det ulæst hængt op med den Side udad, hvor disse yndige Lister stod — Ernst B. fortalte mig det

selv, han lo ad det; men indvendigt ærgrede han sig over det.

Hvor kunde denne Mand gøre sig hadet ved sit kolde, frastødende Væsen! Jeg har paa Redaktionskontoret set Mænd staa overfor ham dirrende af Harme, med et antisemitisk Skældsord paa Læben, naar han med kold Foragt havde sagt dem sin Mening, efter at han havde gennemskuet dem. Hvis han blot med et Par dækkende eller venlige Ord havde søgt at skjule over det pinlige i Situationen, vilde denne have været reddet. Men han havde intet saadant Ord. Ved en Lejlighed spurgte jeg ham: Hvorfor var De saa ubarmhertig mod den stakkels Mand — hvorfor lod De ham tøfle af saaledes? — Han svarede: Var det ikke sandt, hvad jeg sagde? — Jo, det var det ganske vist. — Naa ja, hvad saa mere?

Ernst Brandes hadede Omsvøb og Fraser. Vi talte en Dag om Kunst. Han sagde: Man taler om, at et Billede er malet med Følelse, med Gemyt, med inderlig Kærlighed til Opgaven — hvad er det dog for noget Vrøvl! Et Billede er enten malet godt eller slet — noget tredje gives ikke.

I Virkeligheden var Ernst B. følelsesfuld. Han havde et Barns Hjerter — man skulde blot naa ind til det. Jeg holdt af ham, mens jeg var hans Medarbejder, men efter hans Død er jeg kommen til at vurdere ham bedre og elske ham højere. Mine Erindringer om denne Mand er uden Skygger. Den Dag idag kan det ske,

at jeg i en given Situation tænker: Hvad vilde Ernst B. have sagt eller gjort ved denne Lejlighed? Gang efter Gang dukker der op hos mig Ord, han har sagt, Domme, han har fældet over Ting og Mennesker, Aforismer, han har lyst op med.

Et mere ligefremt Menneske end ham har jeg aldrig kendt. Han havde sine Særheder og smaa Latterligheder, han kendte dem godt selv. Men han satte sig aldrig i Positur. Han var altid sig selv. Baade som Menneske og Journalist indtog han ved en Formløshed, der virkede bedaarende. Han var ærgerrig, men ikke Spor af forfængelig. Han forstod navnlig ikke den Ømfindtlighed, som de fleste Journalister nærer overfor deres egne Produkter, at de kommer frem netop i den Form og Stil, de har givet dem. Paa dette Punkt var han næsten ligegyldig. Han brød sig kun om, at det, der skulde siges, blev sagt tydeligt og kort. Alt, hvad der hed Stilkunstleri hadede han, og hans Had gik især ud over enhver Form for Humorisme, der ikke var ægte. Han formelig hadede „Humoresker“ og den Slags. Jeg troede selvfølgelig, at jeg var Humorist — det var Ernst Brandes, der belærte mig om min Fejltagelse, og jeg takkede ham mange Gange derfor.

Brandes var ikke Spor af „Redaktør“ eller „Udgiver“ overfor sine unge Medarbejdere. Han var deres Kammerat, han snakkede med dem som med en god Ven, og han var misfornøjet, naar det ikke lykkedes. Han gjorde ingen Forskel — om det var en gammel

fin Etatsraad eller en ung Journalist med langt Haar og flossede Bukseben — han var ens mod dem begge. I den Retning har jeg aldrig truffet hans Lige — det skulde da akkurat være hans berømte Broder *Georg Brandes*. Det var Synd at sige, at den tredje Broder, *Edvard Brandes*, viste noget af den Slags Snobberi heller, men han var i det hele lidt fornemmere og mere forbeholden af Væsen om end paa sin Vis nok saa indtagende.

En anden fremragende Redaktør-Egenskab havde Ernst B.: han kunde anerkende sine Medarbejders Præstationer, han kunde rose dem! Han ligefrem anstrengte sig for at finde noget godt i deres Skriverier — naar han ikke kunde finde det selv, spurgte han sig for hos andre. Da jeg havde skrevet mine første Artikler, som han vistnok ikke syntes videre godt om, indhentede han Skøn af *Henrik Pontoppidan*, og da Pontoppidans Svar var gunstigt, kom Ernst B. henrykt og meddelte mig det, han ligefrem gottede sig ved at kunne fortælle mig det.

Der var noget virkelig patriarkalsk ved Forholdene paa „Børs-Tidende“s Redaktion. Ernst B. var ikke Arbejdsgiver, ikke Chef, han har aldrig, saa vidt jeg erindrer, udstedt en Ordre, i sin daglige Omgang var han vidunderlig ved sin Omhu for, at vi skulde befinde os vel. Hans mest elskede Medarbejder var den pur unge *Johannes Jørgensen*. Det var rørende at iagttage den Kærlighed, Ernst B. omfattede ham med. Han

vidste, hvor fattig „Johs.“ var, og hver anden Dag trak Ernst B. ham med ind til Middag i Koncertpalæet tæt ved Kontoret. Johannes Jørgensen kæmpede med det franske Sprog, og Ernst B., der var meget stiv i Fransk, antog sig hans Undervisning, de to snakkede uafbrudt Fransk, og den Ældre var utrættelig i at høre og rette og hjælpe den Yngre. Jeg tænkte tit: Gud, hvor han dog er taalmodig!

II.

Der er næppe en eneste Erindring fra mit Medarbejderskab ved „Børs-Tidende“, som jeg ikke genlever med Glæde. Et fredeligere dagligt Liv end det, der førtes her, kunde man vanskeligt forestille sig, skønt der mindst én Gang om Maaneden ankom en ny Medarbejder, der efter faa Dages Forløb viste sig ubrugelig! En af de ubrugeligste var *Johannes Dam*. Ernst B. opdagede hurtigt, at denne nybagte cand. jur. var talentfuld og klog og vittig, men sjældent har vel to saa uforligelige Modsætninger som Dam og Ernst B. mødt hinanden. Ernst B. var især Punktligheden selv, han var som et Urværk. For ham var der ikke noget saa fast og urokkeligt som en Aftale. Naar han sagde Kl. 10, saa var det nøjagtig Kl. 10, ikke et Minut før eller senere. Paa dette Omraade var Johannes Dam jo lidt anderledes — i hvert Fald i hine længst forsvundne Dage! Han var en uforbederlig Bohémien. Han aftalte og lovede — og kom, naar det passede ham — hvis det da ikke passede

ham at blive helt borte! Jeg husker, at en Dag, da vi saa' Johannes D. komme gaaende over Gaarden op til Kontoret, tog Ernst B. sit Ur op og sagde: Idag kommer Dam akkurat 38 Timer for sent! Ernst B. stod aldeles ubegribende overfor sligt. Men det gjorde intet Skaar i deres venskabelige Forhold, Dam og Ernst B. skiltes hurtigt, men det skete i den bedste Forstaaelse.

Kontorets tre Værelser laa i Baggaarden til Bredgade Nr. 32. Den tjenende Aand her var en mut sortskaegget Mand, der hed „Peter“, og som man sagde Du til — saaledes blev det brugt i Ernst B.s Forældres Hjem. Efterhaanden som der kom stedse flere unge Medarbejdere, og de allesammen sagde Du til Peter, blev denne dog misfornøjet med Familietraditionen og fik Du'et afskaffet. Den mest ansete af Medarbejderne var *Henrik Pontoppidan*. Naar han skulde skrive en Artikel, blev der fyret stærkt op i et Værelse, som ellers stod tomt, Rullegardinerne blev trukket ned, og vi maatte bevæge os i de tilstødende Værelser med den størst mulige Lydløshed. *Arthur Aumont* var Teateranmelder, gamle Kancelliraad *Schytte* besørgede Musikken, og naar han traadte ind paa Kontoret, genlød dette snart af hans tørre Latter, hans onskabsfulde Historier, det var en hel Bagtalesens Skole. *Edvard Ehlers* var lægevidenskabelig Medarbejder, ung og radikal. *Georg Brandes* skrev en Del i Bladet, men navnlig kom han meget op paa Kontoret, *Edvard Brandes* skrev intet — han var jo Udgiver af „Politiken“ — men

han kom dog ofte op til os, ledsaget enten af sin Frue, Maleren *Fritz Thaulow's* tidligere Hustru, en statelig og indtagende Dame, eller af en af sine unge Døtre. De stille Kontorværelser genlød pludselig af høj Samtale og munter Latter, Problemerne blev taget op, Dagens Nyt drøftet, men alt uden Højtidelighed — saa Farvel, Farvel, og Kontoret laa atter i sin fredelige Ubemærkethed inde i Gaarden, hvor jeg fra mit Vindue hver Dag havde Udsigt til den bekendte Postmester, Greve *Tramp*, der hver Dag stod inde ved det aabne Vindue og børstede sit sorte Tøj med en Omhyggelighed, som jeg henfaldt i dyb Beundring for. En Del af min Tid ved Bladet laa jeg som Soldat i Kastellet, men det gjorde ingen større Forskel, hver ledig Time var jeg i Bladets Tjeneste, og naturligvis skrev jeg ogsaa Beretninger fra mit Soldaterliv — indtil min Kaptajn standsede det med et Magtsprog under Trusel om Krigsretsag og mørk Arrest. Edvard Brandes og Frue gik en Dag ned i Kastellet for at se mig eksercere, men de kom temmelig slukørede hjem, en grov Sergent havde jaget dem væk, her har Di inte at gøre, raabte han til dem.

Hvilke fredelige Dage! Lidet kunde jeg ane, at de pludselig skulde opløses i en mørk Tragedie, der bragte det lille Blads Skude til at gaa til Bunds og spredte Medarbejdernes Flok for alle Vinde. Men saaledes gik det.

III.

Det begyndte med, at der kom „en Dame paa Kontoret“. Ernst B. engagerede en ung Frue, *Ellen Christiansen*, til Gud maa vide hvad! Hun var ung, straalende smuk, livfuld, lattermild, en henrivende Gavtyv, hun stormede ind i Alles Hjerter, og det kedede hende ikke at erobre! Nu var det ikke længere Johannes Jørgensen, men Fru Ellen, som Ernst B. spiste Middag sammen med i Koncertpalæet, og en Dag, da jeg kom op paa Kontoret, traadte han mig i Møde og sagde med lav Røst: Jeg vil meddele Dem, at jeg i Dag har holdt Bryllup med Fru Christiansen! — Jeg svarede kun: Javel! — Brandes saa' indtrængende paa mig: Jeg kan godt lide Dem for, at De ikke ønsker mig til Lykke, naar De mener, der ikke er Noget at ønske til Lykke til. — Vi var begge lige forvirrede.

Der blev nu mere tomt paa Redaktionskontoret. Snart begyndte Fru Ellen at skranke, hun opholdt sig som oftest i Lejligheden ved Siden af, hvor de Nygifte havde installeret sig. Mens Ernst B. var paa Børsen, passede jeg saa Kontoret — og hans lille Steddatter! Fru Ellen havde i sit første Ægteskab en Datter, en henrivende sød lille lyslokket Unge, men naturligvis altfor besværlig for den unge Frue! Da hun snart opdagede, at Intet var mig kærere end at lege med Barnet, fik jeg en ny Virksomhed! Fra Morgen til Aften genlød Kontoret af det Spektakel, vi to kunde gøre. Naar jeg skulde skrive, puttede jeg hende ned i Papirkurven, og Ar-

tiklerne kom til Verden under utallige Afbrydelser. Det skete ofte, naar der kom Folk paa Kontoret, at de fandt mig og Barnet i vildt Slagsmaal paa Gulvet. Jeg husker ikke længere, hvad den lille Tøs hed, men vi var fine Venner.

Saa kom Retssagen mod Ernst B. Henrik Pontoppidan havde skrevet en blasfemisk eller „usædelig“ Novelle i Bladet, der blev rejst Tiltale, og Hof- og Stadsretten var ikke s en til at tildele Ernst B. tre Maaneders simpelt Fængsel. I de Dage var Navnet Brandes meget forhadet, og Dommen gav uhyre Gl edes-Ekko i den konservative Presse.

Det Slag, der ramte Ernst B. ved Dommen, var forf erdelig haardt. Han blev slaet helt til Jorden. Var der nogen Tanke, han ikke kunde forson  sig med, saa var det Tanken om at skulle sidde indesp rret. Han omgikkes med Planer om at afsone de tre Maaneder med 6 Gange 5 Dages Vand og Br d, og i Anledning heraf eksperimenterede han med Sultekure! Han fortalte mig en Dag: Nu har jeg ikke spist i 3 Dage, det er egentlig ikke saa slemt! — Han var en madk er Mand, og han led vistnok meget ved disse Eksperimenter. Men moralsk led han dog maaske endnu mere. Han f lte det som en sviende Skam at skulle behandles som en gemen Forbryder. Jo mere han spekulerede over Tingene, jo sikrere blev han paa, at han ikke vilde kunne udholde denne Tortur, og en Dag rejste han til Berlin en kort Tur — og hjembragte bl. a. en  ske

med Cyankalium-Stænger. Det er aldeles givet, at han straks havde taget sig af Dage, hvis Hof- og Stadsrettens Dom var bleven stadfæstet.

Hvor levende erindrer jeg ikke de mange Samtaler, vi den Gang førte om Selvmord! — navnlig med Drøftelse af de bedste Selvmordsmetoder! Det var Edvard Ehlers, der afgjorde Sagen. Han sagde: Den letteste Maade at dræbe sig paa er ved Hjælp af Cyankalium. Man risper med en Pennekniv en lillebitte Rift i Haanden eller Armen og trykker blot et Par Korn af Pulveret ned i Saaret, og i samme Sekund er man død.

Hvor ofte har jeg ikke siddet og leget med den Æske fuld af hvide Cyankalium-Stænger, som Ernst B. bragte med hjem fra Berlin!

Da jeg mange Aar efter selv blev idømt 4 Maaneders Fængsel, havde jeg rig Anledning til at gen-erindre alle de Sindsbevægelser, som vi oplevede i hine Dage. Jeg flygtede helst fra Kontoret, det var uudholdeligt altid at skulle drøfte den samme Sag, men Ernst B. kunde ikke tale om andet — hvad man end begyndte at tale om, saa endte det uvægerligt med ørkesløse Drøftelser af Retssagen. Da jeg omtrent en Menneskealder senere selv blev dømt, erindrede jeg dette og tog Lære deraf, jeg plagede ikke mine Medarbejdere med Diskussioner om min Sag, den blev næsten aldrig nævnt.

Alle Bestræbelser gik nu ud paa at lægge Sagen saaledes til Rette for Højesteret, at Fængselsstraffen kunde undgaas. *Shaw*, der var Skolekammerat af Ernst B.,

blev antaget til at føre Sagen. De to Mænd var meget forskellige. Shaw var en temmelig fersk Herre, men rigtig et lyst Hoved, dertil en gennempoleret Stræber, en snedig Sagfører. Hans Horisont var ikke vid, hans Ærgerrighed var Rigdom, social Anseelse, paa Bunden var han ikke lidt af en Spidsborger. Bedaarende elskværdig var han, sleben i Tale, smilende til alle Sider. Ernst B. nærede oprigtig Beundring for hans Talenter og foragtede hans Karakter en Smule. Hvad Shaw angaar, da syntes han vistnok nærmest, at Ernst B. var en løjerlig Fisk; denne drevne Sagfører savnede ganske Forstaaelse af en Natur som Ernst B.s. Men de var paa sin Vis Venner, og Shaw slog et stort Slag i Sagen, dog maaske nok saa meget for sin egen Prestige som for Klientens Frifindelse!

Thi det var just med denne Sag, at Shaw slog igennem i Højesterets Skranke. Den første Mand i Skranken den Gang var *Klubien*, det var en kendt Sag, at han vandt alle de Sager, han ønskede at vinde, og Shaw vidste, at Vejen til Førerpladsen gik over hans Lig! Som Advokat var Klubien grov, plump, brutal — han slog med Køller, hvor Shaw virkede ved giftige Naalestik. Da Shaw talte for Ernst B., gjorde han paa den fineste og sødeste Maade d'Herrer Dommere opmærksom paa, at Dommen i denne Sag var jo allerede afsagt — i „Dagbladet“! Dette Blad havde resolveret, at Hof- og Stadsretsdommen skulde stadfæstes! „Jeg tror nu dog nok,“ sagde Shaw, „at den høje Ret selv vil afgøre

denne Sag uden Bistand af nogen Avis.“ Punktum. Ikke et Ord mere om dette Emne! Shaw havde anbragt et giftigt Stik, og han fortalte mig senere, at denne lille Giftighed havde gjort mere Virkning paa Dommerne end hele hans øvrige Veltalenhed.

Højesterets Dom vakte stor Opsigt: vel blev Ernst B. ikke frikendt, men han slap med en Bod, det virkede ganske som en Frikendelse, men især som en stor Sejr for Shaw og et tilsvarende stort Nederlag for Klubien.

Da jeg fra Højesteret, som jo den Gang boede i Bredgade tæt ved Kontoret, kom styrtende i fuldt Firspring herop for at meddele Ernst B. Udfaldet, og jeg raabte: Til Lykke! var Ernst B. nær faldet om, saa stærk var hans Spænding, han var i den voldsomste Sindsbevægelse. Han følte det, som Forbryderen paa Skafottet maa føle, naar Benaadningsdekretet indløber i sidste Øjeblik. — Efter at den første Overraskelse havde sat sig, sagde han gnavent: Naa, saa blev jeg altsaa alligevel dømt! — Men med sin Gnavenhed søgte han blot at skjule sin Glæde over Udfaldet.

IV.

Af Proceduren i Højesteret skrev jeg et Kæmpe-Referat — min første Bedrift paa dette Omraade. Referatet fyldte et helt Ekstra-Nr. af Bladet, og det skaffede mig en lille Triumf. Klubien klagede nemlig til „Berlingske Tidende“ over, at han var bleven utilstrækkelig refereret i dette Blad — det er mærkeligt,

sagde han, at naar jeg skal læse et ordentligt Referat af mine Udtalelser, maa jeg søge det i Modstandernes Presse, og han henviste her udtrykkelig til „Børs-Tidende“s Referat. „Berl. Tid.“s Referent, „gamle Chr. Hansen“, tog sig dette meget nær, han var overordentlig ærekær, og han fandt naturligvis Klubiens smaalige Indvendinger grundløse.

Brandes havde vundet sin Sag, men det vilde være Synd at sige, at den havde gjort ham mere populær i det Publikum, hans Blad henvendte sig til, end han var iforvejen — tværtimod. Det var en stor Misforstaaelse, at han — ledet af sin store Beundring for *Tietgen* — arbejdede for de københavnske Grossererers Sag — de afskyede ham, og de taalte kun Bladet for Skibslisternes Skyld. Hvor ung og uerfaren jeg end var, forstod jeg dog det Misforhold, der var til Stede. Ernst B. var naturligvis heller ikke tilfreds. Naar hans to Brødre var oppe paa Kontoret, talte de ofte om det Blad, det var deres Ideal at udgive — det skulde hedde „Brandes-Tidende“, tone rent Flag!

Hvad der ogsaa nok skulde bidrage til at gøre Ernst B.s Upopularitet større, var vort Uheld med Peter Tordenskjold: den norske Søhelt havde et af sine mange Jubilæer, og i Anledning heraf skrev jeg en saakaldet „flabet“ Petit-Artikel, der naturligvis blev aftrykt i Højres Aviser som Bevis paa vor manglende Nationalfølelse. Værre endnu var det dog, at Johannes Jørgensen, der havde faaet til Opgave at skrive nogle alvorlige Linjer

om Søhelten, ikke var oplagt — han skrev en Snes ligegyldige Linjer, som han til al Ulykke indledede med disse Ord: „Tordenskjold, kendt fra alle Tændstikæsker . . .“ Hvad det regnede ned over Bladet af Skældsord alene for denne ene Linjes Skyld, var kolossalt, man vil nu næppe forstaa det. Men det var urolige Tider, de indenrigspolitiske Bølger gik højt.

For mig var Tiderne gode nok. Jeg refererede — jeg kan godt sige fra Morgen til Aften. Hver Mandag Aften sad jeg i Borgerrepræsentationen, hvor det sidste Hold af den gamle Tids Mænd — Tømremester *Kayser*, Prof. *Julius Thomsen*, Dr. med. *Carl Lange*, Konferenceraad *Hagemann*, Borgmester *Borup*, Konferenceraad *Hansen* m. fl. — endnu styrede Byens Sager; og jeg gik i Rigsdagen, baade Folketing og Landsting besøgede jeg — det sidste Sted sad endnu Mænd som *Carl Ploug*, *Krieger*, *Andræ*. Det var en Tid af rig Belæring for mig, den førte mig ind i den københavnske Journalistikks Mysterier, den danner i Ordets egentlige Forstand Indledningen til min Selvbiografi.

V.

Den 7de August 1892 om Aftenen meddelte vi til Politiet, at der maatte være tilstødt Ernst Brandes en Ulykke, idet han ikke var kommen hjem fra Børsen, ikke var kommen til Middag, ikke havde vist sig i Løbet af Aftenen.

I Politiet tog man vor Meddelelse nærmest humo-
ristisk. Haa! det lignede ogsaa noget at eftersøge en
Mand, der ikke var kommen hjem til Middag! Han
var vel bare ude paa et Sold! Det var man en
Kender af!

Da Ernst Brandes ikke heller næste Dag viste sig,
var alle vi, der til daglig omgikkes ham, fuldt paa det
rene med, at han var død.

„Børs-Tidende“ førte ellers en rolig Tilværelse i den
københavnske Presse, vi var intet Sensationsblad. Men
i disse Dage var Bladets Navn paa alles Læber.

Der var kommen en Mand paa Bladet, som i de
senere Maaneder havde spillet en fremtrædende Rolle.
Det var *Tscherning*, jeg husker ikke længere hans For-
navn, en Søn af Obersten, den yngste. Tscherning
havde været Bankdirektør et Par Steder i Provinsen,
det var ikke gaaet rigtig glat. Han var et begavet Men-
neske, men urolig, næsten lidt forstyrret, lidt af en
Eventyrer. Ernst Brandes havde jo mest knyttet literære
Penne til sit Blad — Tscherning skulde repræsentere
en mere merkantil Ballast. Nogen fremragende Jour-
nalist var han forøvrigt ikke.

Det var Tscherning og mig, der nu maatte tage Affære
— vi bestemte os til at lave Bladet som sædvanlig og
afvente Begivenhedernes Forløb. Men enhver Til-
skyndelse til at arbejde journalistisk var forsvundet
sammen med Brandes. Man kan med Sandhed sige,
at han og Bladet var ét. Ganske mekanisk makkede vi

en Avis sammen, som dog ingen vilde bryde sig om at læse, selv om vi havde skrevet som Engle i den.

For min Erindring staar det, som om der gik mindst en Uge paa denne Maade, men det var dog næppe mere end et Par Dage, før Ernst B.s Lig blev fundet ude i Dyrehaven. Selvmordet var blevet udført nøjagtigt efter den Recept, Edvard Ehlers havde givet. Og Ernst B. blev ført til Lighuset paa Lyngby Assistents Kirkegaard.

Det var urolige Dage paa Kontoret, hvert Øjeblik var omtumlet af Forespørgsler, Besøg af Journalister fra de andre Blade. Jeg erindrer, at jeg tilsidst var helt hysterisk. Timerne gik med endeløse Diskussioner om alle de Muligheder, der kunde foreligge.

Saa kom Budskabet — og hvem skulde meddele det til Fru Ellen B., der om kun faa Dage skulde føde? Det var Ernst B.s gamle Fader, der paatog sig Hvervet. Levende erindrer jeg, hvorledes Fruen, da hun fik Efterretningen, fejede ud af Stuen med en Dronnings Holdning, idet hun raabte:

„Jeg havde dog ikke troet, at han var saadan en Pjalt!“

Den gamle H. C. Brandes — han var op mod de 80 Aar — bøjede Hovedet under denne Anklage; han stod lidt tavs; saa vendte han sig til mig: „Farvel, Olsen. Syntes De ikke, det var haardt sagt?“ — Han forlod Kontoret — for sidste Gang.

Ernst B. var ingen Pjalt. Men han havde tabt Slaget, han var træt af Kampen. — Forøvrigt havde han ikke

betroet sig til noget Menneske om sine Bekymringer. Det var imidlertid klart, at den Formue, han havde haft, var smuldret bort, og han var kørt fast med Bladet. Ved sin Død skyldte han ingen noget, men det var kun en Ubetydelighed, han efterlod sig.

Et Par Dage efter tog jeg med Georg Brandes ud til Lyngby — for at genkende Liget, for at opfylde Lovens Forskrifter. Hos Stedets Graver fik vi Nøglerne til Lighuset, og for sidste Gang saa vi her Ernst B. — udstrakt paa en Briks — sørgelige Gensyn! Fra dette uhyggelige Sted begav vi os til Politistationen, hvor Politiasistent *Blom* tronedede i majestætisk Værdighed og Enfoldighed. Han spurgte Georg Brandes:

„Deres Navn og Stilling?“

„Doktor Georg Brandes.“

„Doktor? . . . er De Læge?“

„Nej, Doktor philosophiæ.“

„Naa.“

G. B. saa' fra Blom til mig, idet han hvædede mellem Fortænderne: „Imbecile“ — Men „gamle Blom“ fortsatte uanfægtet sit Forhør; hvor kunde han vide, at der eksisterede en berømt dansk Forfatter ved Navn Georg Brandes!

Naturligvis havde vi straks efter Budskabet ladet Bladet ophøre at udgaa. Tscherning forsøgte en Henvendelse til Tietgen, om han eventuelt vilde støtte en fortsat Udgivelse. Tietgen svarede karakteristisk kortfattet: „Vorherrebevaremigvel!“

VI.

Naar jeg i denne Indledning har opholdt mig saa udførligt ved de Par Aar, jeg tilbragte ved „Kjøbenhavns Børs-Tidende“, er det ikke blot, fordi jeg med disse Par Aar kom ind i den københavnske Journalistik, saa at sige fik min Daab, men ogsaa, og ikke mindst, paa Grund af det stærke Indtryk for hele Livet, som Ernst Brandes' Personlighed efterlod sig hos mig.

Af de tre Brødre var Ernst den, der altid stod lidt i Skygge. Han begyndte som Dreng i en Veksellererbutik, han skulde være Fortsætter af Slægtens Købmands-Traditioner. Han besad ikke sine to Brødres mest blændende Egenskaber: den personlige Charme, den glimrende Veltalenhed, han var ikke saa talentfuld som de, men et vel saa skarpt Hoved som Brødrene var han. Han var en udpræget kritisk Natur, en Skeptiker og Pessimist, lidt forsagt, næsten angst — han veg tilbage overalt, hvor mere dristige og mindre kritiske Naturer stormede frem og ofte sejrede. En ærlig Mand var han, en oprigtig Sandhedssøger. Jeg erindrer fra mit Samliv med ham især, hvorledes han altid søgte at komme tilbunds i Tingene uden Hensyn til forudfattede Meninger eller Sympatier eller Antipatier. Han spurgte altid omhyggeligt om, hvad der fra modsat Side kunde anføres til Forsvar for Meninger, som han var en Modstander af. Jeg erindrer eksempelvis, at han ikke vilde være med til den afgjorte Fordømmelse af Antisemitismen i Tyskland, der i de Dage rasede

stærkt. Han sagde: Jeg kan ikke tro andet, end at der maa være andre og dybereliggende Aarsager til Jødehadet end de Taabeligheder, jeg læser derom i „Neue freie Presse“! Man kan ikke bilde mig ind, at der kan rejses en Folkebevægelse paa Grundlag af nogle enkelte Kredses Misfornøjelse med og Misundelse af, at Jøderne er dygtigere Købmænd end de selv. — Ernst B. var saa begærlig efter sand Erkendelse, at han kunde være bleven Antisemit!

Han var ikke elsket, men tværtimod meget ilde anset i de toneangivende Kredse i København i hine Dage. Man kunde ikke omgaas ham daglig uden at komme til at elske ham. Det var umuligt andet, end at hans kloge Tale, hans skarpe Forstand, hans elskelige Væsen, hans Hjælpsomhed, hans trofaste melankolske Øjne og hans gode Haandtryk maatte indtage det unge Menneske, der en sludfuld Efteraars-Aften traadte ind paa hans Kontor for at skrive sin første Artikel hos ham. Og en slet Person maatte jeg være, dersom jeg skrev blot 10 Sider Selvbiografi, uden at den indeholdt en Tak til Ernst Brandes.

MINE FØRSTE TRÆNGSELSAAR

I.

JEG har opholdt mig saa længe ved „Børs-Tidende“, at opmærksomme Læsere vil spørge: Er dette en Indledning til en Selvbiografi? det maa jo være Selvbiografien selv?

Jeg undskylder mig med, at ved mit Medarbejderskab ved „Børs-Tid.“ gjorde jeg min Entré i den københavnske Journalistik. — Og jeg forsikrer, at jeg kunde skrive hele Bøger fulde om hin Tids Oplevelser, der staar saa klart og rent for min Erindring, mens mangfoldige maaske langt interessantere Ting, som jeg siden oplevede, er helt forsvundne i Taagen.

Men jeg havde ganske vist ogsaa levet nogle Aar, inden jeg kom til „Børs-Tid.“ — og været Journalist.

Maaske jeg hellere vil tie end tale om alt det, der gaar forud? — Jeg erkender, at jeg helst burde ville tie derom.

Det var nemlig mislykket altsammen. Det begyndte med, at jeg kom paa Blaagaards Seminarium for at blive Skolelærer, og at jeg ynkeligt gik derfra — tilvisse

i en alt andet end smuk Forfatning! At drive Dagen hen paa den skraas overfor i Blaagaardsgade liggende Kaffestue — at spille Billard — at diskutere Politik og Litteratur med alskens tilfældige Spidsborgere, der kom i Beværtningen — det tiltalte mig ulige mere end at læse! Selvfølgelig endte det med et Krak — ogsaa i økonomisk Henseende: ved min Bortgang fra Seminariet efterlod jeg mig en Gæld paa 27 Kr. i Beværtningen! — for mine daværende Begreber om Penge var det et betydeligt Beløb, og jeg maa tilstaa, at Værten, „Skæve Hansen“, døde, inden det blev betalt.

Jeg var saa mislykket, som en 16 Aars dum Dreng vel kan være. Da jeg ikke syntes at have Anlæg for Skolelæreriet, blev det bestemt, at jeg skulde være Mejerist, hvilket vel nok var en ualmindelig fejl Bestemmelse, for paa det Mejeri i Landsbyen Ly paa Lolland, hvor jeg en Dag fandt mig anbragt, gjorde jeg i hvert Fald ingen Lykke. Aldrig i mit Liv — end ikke i min Soldatertid — er jeg blevet skældt saa kraftigt og vedholdende ud som i den korte Tid, jeg var i Ly. Det var Natarbejde og Sulteføde — og Skældsord. Min Principal erklærede, at værre Idiot til at renskure Kar og Kander end mig havde han aldrig truffet, og den ellers meget elskværdige Mejerske, der var min nærmeste Forsatte, maatte give ham Ret. Jeg blev saa sat til at vende Ostene, der laa i endeløse Rækker fra Gulv til Loft i en uhyggelig mørk Kælder. Den Dag idag kan jeg føle disse klæbrige, stinkende Oste mellem mine Hænder. . . .

En skønne Sommernat rendte jeg min Vej, jeg gik de to Mil til Nakskov, jeg sov paa aaben Mark under en dejlig Stjernehimmel, det var Sommer, og jeg frøs, saa Tænderne klappede i Munden paa mig, da Solen stod op, og jeg gled ind i Byen for at finde et Skib.

Kunde det være mere mislykket? Kunde jeg ikke nok føle mig fristet til at gaa let hen over disse den tidligste Ungdoms Erindringer?

Siden blev det endnu værre. — Og hvorfor dvæler jeg alligevel med en vis vemodig Glæde ved disse Erindringer? Jeg var i Virkeligheden ikke saa mislykket, som det syntes. Jeg følte det i hvert Fald ikke saaledes. Jeg var saa ung, og jeg nærede saa høje Tanker om den glimrende Fremtid, jeg skulde gaa i Møde. Det lyder latterligt, men det er sandt: jeg tvivlede i min Forneelse intet Øjeblik om, at jeg skulde nok komme frem, og jeg drømte uafledeligt derom, jeg udmalede mig i min Fantasi alle de Ting, jeg skulde udrette, den Berømmelse, jeg skulde opnaa — altsammen i de lyseste Farver. Hvordan jeg skulde opnaa noget af det altsammen, da jeg intetsomhelst gjorde for at forberede mig dertil — spørg mig ikke derom! Den ulykkeligste Tid i Ens Liv kan være den allerlykkeligste, og det gør Intet, at der ikke er Spor af Mening i det altsammen — hvilket der virkelig heller ikke var.

II.

Saa stod jeg da en Dag, et mislykket Skumpelskud, hjemme paa Gaardspladsen og savede Brænde, da to Mænd traadte ind og spurgte efter mig.

Det var *Harald Jensen* og *Emil Marott*, og de førte mig til Aarhus for at være Medarbejder ved „Demokraten“.

Jeg var godt 16 Aar gammel den Gang.

Jeg erindrer, det var en Sommerdag. Jeg erindrer, at jeg straks slog til, da de to efter mine Forestillinger meget fine Herrer foreslog mig Ansættelse ved det nye Blad i Aarhus. Jeg erindrer, at jeg fulgte dem paa Vej fra Lyngby helt til Jægersborg, hvor mine nye Chefer gik med mig ind i Soldatermarketenderiet og trakterede med Bajerskøl. — En halv Time efter var jeg hjemme igen og fortalte mine Forældre, at nu var jeg bleven Journalist! Nogen særlig Stolthed syntes de nu ikke at føle ved Efterretningen om denne Ophøjelse for deres mislykkede Søn, men da de erfarede, at jeg var bleven antaget med en fast Løn af 20 Kr. om Ugen, slog de sig til Ro.

Jeg husker ikke nøjagtigt, hvor længe jeg var Medarbejder ved „Demokraten“. Grunden til, at jeg fik Ansættelsen, var den, at jeg, mens Bladet endnu kun var et Ugeblad, havde faaet optaget nogle meget revolutionære Digte. Det ene af disse Digte fyldte en hel Side og var meget bloddrypende, aldeles samfundsomvæltende. Jeg undertegnede mig *Fr. Møller*, hvilket ikke var helt hen i Vejret, da jeg har *Møller* til Mellem-

navn, men Følgen var, at jeg i Aarhus aldrig hed andet end *Frederik Møller*. Endnu mange Aar efter, naar jeg mødte Harald Jensen, sagde han ved Synet af mig: Goddag, Møller!

Kun faa Maaneder var jeg ved Bladet, hvor jeg utvivlsomt passede saa slet som muligt og snart var overflødig. Jeg har en levende Erindring om, hvor smaa og fattige Forhold der arbejdedes under. Vi havde Kontoret paa en 1ste Sal i en af Byens Sidegader, og i et Par af Værelserne boede Marott og jeg, indlogeret hos en sladderagtig Kone, der lavede daarlig Mad til uregelmæssige Tider. Trykkeriet var i et Skur i Baggaarden. Jeg omgikkes mest Marott og kom til at holde af ham. Naturligvis maatte jeg tage fat i alt, bl. a. skrev jeg ogsaa Teaterkritik, og selvfølgelig fornærmede jeg den mest fremragende af Skuespillerne, en ældre Frikadelle, der ikke var sen til at hævne sig — fuld af Lumskhed indbød han mig til at deltage i en lille Sammenkomst efter en Forestillings Afslutning, Meningen var at drikke mig fuld, og overfor en 16 Aars Dreng var det jo ikke altfor svært, det lykkedes storartet! Saa vidt jeg erindrer, blev der ikke drukket andet end Kaffe og Kognak. Det foregik i Byens Forsamlingsbygning, der for min Erindring staar som en ualmindelig beskidt og uhyggelig Kro. — Det vakte ikke mindst min Undren, at i den store Fællesstue stod der altid Tobaksdaaser og fyldte Brændevinsflasker til fri Afbenyttelse — det var i de gode gamle Dage!

Jeg var umulig først og fremmest, fordi jeg levede i en hel anden Verden end den, jeg levede i. Saa snart jeg kunde slippe væk, gik jeg lange Ture i Byens Omegn, især i Marselisborg Skov, jeg slentrede over Marker og Moser, gav Pokker i Bladet og henfaldt i kære Drømmerier og Fantasier Tusind Mil borte fra det daglige Bladvrøvl. Naar jeg kom hjem, viste det sig altid, at Noget var forsømt eller glemt. Jeg syntes, at naar jeg havde skrevet en „god“ Artikel, var det nok for den Dag, men der var Lejligheder, hvor man havde Brug for mig, f. Eks. til at dreje det store Haandsving paa Trykmaskinen, naar Avisen langsømmeligt skulde trykkes og vedkommende Arbejder var udeblevet. Her skulde man tage fat i lidt af alt — og jeg forstod det ikke, og Øksen laa nær ved Træets Rod.

Sandheden er den, at jeg blev sat paa Porten som ubrugelig, og at jeg var nedsunken i den dybeste Fortvivlelse af Skam og Ydmygelse over min frygtelige Fiasko. Saaledes skulde det altsaa i Løbet af et Par Maaneder ende med „Digteren Frederik Møller“, der virkelig havde opnaaet en vis Berømmelse i jyske Arbejderkredse! Det kneb for mig at bevare Anstanden, da jeg den Aften, Skibet gik til København, samledes med Redaktørerne og Medarbejderne til en lille Afskedsfest i Kontorets smaa Værelser. Vi var vist en Snes Mennesker — formentlig har Kontrolkomitéen været til Stede. Der blev holdt Taler for mig og udbragt Skaaler, og trods min dybe Nedslaaethed rejste

jeg mig og takkede for alt godt, idet jeg udbragte et Leve for Socialdemokratiet — det var altsammen efter de bedste Mønstre.

Lidt mindre fornøjeligt var det jo om Bord paa Skibet den mørke Efteraars Nat. Naturligvis rejste jeg paa Dæksplads, og min Sindsstemning var en saadan, at der let kunde være bleven Panik ved Raabet: Mand overbord! Jeg stirrede ned i Kattegattets skvulpende Bølger, men hvor meget end Livet skræmmede mig — Døden kunde ikke lokke mig stærkt nok, til at jeg vovede Springet. Æren var tabt paa denne min første Udflugt til Journalistikens forjættede Land, men Livet reddede jeg da.

III.

Jeg er naaet saa vidt, at jeg takker Gud for alt det, der er sket med mig: for godt og for ondt, det var alligevel godt altsammen — jeg har Grund til at fortryde meget, og jeg fortryder intet, selv om det var nok saa galt — tilsidst var det alligevel godt altsammen, nu vil jeg ikke undvære noget af det.

Den ligesaa korte som ynkkelige Episode i Aarhus takker jeg ogsaa for. Jeg vil naturligvis ikke plapre ud med Redaktionshemmeligheder, selv om de er fra 1884, jeg vil ikke afsløre nogetsomhelst — især da der saa at sige intet var at afsløre. Men det Indblik bag Kullisserne, som mit Medarbejderskab ved „Demokraten“ gav mig, har alligevel betydet meget for mig — siden

kastede det Lys over mange Ting, som jeg ellers ikke havde kunnet se saa klart. De særlige Vanskeligheder ved at redigere og skrive et Blad, der er eller skal være „Arbejdernes eget Blad“, fik jeg et stærkt Indtryk af, skønt jeg var saa ynkelig ung, som jeg var. Noget af det mest lærerige for mig var nogle Ture langt ud paa Landet blandt Arbejdere, Husmænd og Smaaabønder, som jeg foretog sammen med Harald Jensen og Marott. Vi kom helt ind paa den jyske Hede, vi sad i smaa Hytter og røg daarlig Tobak og drak Kaffe med Brændevin i. Her mødte jeg fattige, meget træge og mutte Landarbejdere, i hvis Øjne der kom Liv og Glæde, naar de socialistiske Læresætninger drøftedes. Jeg forstod dunkelt, hvorledes Socialismen for disse tunge Mennesker var en Slags ny Religion, jeg fristedes til at smile, men undlod det, naar de med formelig Andagt og Rørelse sang Socialisternes Marsch. Her var Alvor, Dybde, Tyngde. Jeg var opvokset paa en Egn, hvor Arbejderne aldrig udfoldede andet aandeligt Liv end det, der rører sig i Krostuer. Her mødte jeg helt andre Typer. Hvor de var fattige og nøjsomme. Jeg erindrer en Dag, da jeg sad i en saadan fattig Arbejderfamilies Stue: jeg havde taget en Tændstikæske mellem mine Fingre og sad tankeløst og brækkede Tændstikkerne itu; da det havde varet lidt, gik Konen i Huset stilfærdigt hen og tog Tændstikæsken fra mig og anbragte den paa en Hylde højt oppe under Loftet — det skete midt under Afsyngelsen af en socialistisk Sang. Ingen smilede

af dette lille Optrin, Sangen fortsattes ufortrødent, og Konen deltog i den, som om intet var passeret. — Sikken en nærig Kone, sagde jeg bagefter til Harald Jensen. — Næ, svarede han, hun er ikke nærig, men det ligger hende i Blodet, at intet maa gaa til Spilde, saadan er denne Befolkning.

Det jeg nu takker for, naar jeg tænker paa mit mislykkede Ophold i Aarhus, er, at jeg trods min pure Ungdom dog var moden nok til at kunne modtage Indtryk og gøre Erfaringer, som blev af Værdi for mig. Det var jo rent ud tragikomisk, at en 16 Aars Dreng skulde optræde som socialdemokratisk Journalist — jeg tror nu ogsaa nok, at jeg bildte mine nye Omgivelser ind, at jeg var et Aar ældre, end jeg virkelig var. For mig selv var der den Gang intet latterligt deri, jeg følte mig moden nok til at være Dommer over Alverden.

IV.

Dybt nede

Enkeltheder fra den Elendighedens Morgenstund da jeg med Damperen fra Aarhus kom til København, erindrer jeg ikke mere. Jeg skyede Hjemmet. Jeg opsogte Venner fra Seminariet — hvad jeg ellers foretog mig, svæver i Taage. Det blev i hvert Fald Aften, og jeg besluttede mig til at søge Husly hos en af mine tidligere Seminarie-Venner, som jeg ikke havde kunnet træffe i Dagens Løb. Han boede i Slotsgade. Det var

ved Titiden. Hvor levende erindrer jeg ikke, at i det Øjeblik jeg skraaede over Gaden, blev Lyset i hans Værelse paa 1ste Sal slukket — han var allerede gaaet i Seng! Jeg slog med min Stok i Stenbroen for at vække ham — forgæves — værre end forgæves — et Par Politibetjente nærmede sig. Hvad er det for et Spektakel, De laver, skrup af med Dem!

Denne Nat var Elendighedens Nat. Digteren Frederik Møller, vidt berømt i Aarhus og Omegn, stod paa Gaden i København i kold Ruskregn, forkommen, frysende, grædefærdig, lidt sulten, men især meget fortvivlet, uden at have det, hvortil han kunde hælde sit Hoved.

Jeg havde nogle smaa Penge i Lommen. Jeg kunde have opsøgt et Logihus. Men jeg savnede Mod dertil; jeg var frem for alt forskræmt, forkuet, nedbrudt. Jeg sneg mig ind paa en tarvelig Café og drak Kaffe, til det var Lukketid.

Jeg tænkte: Herregud, det er da ikke nødvendigt at gaa i Seng — de Par Timer gaar vel snart — de faar da i hvert Fald en Ende.

Jeg vandrede ud paa det yderste Nørrebro, gennem Fællederne, jeg kom til Trianglen, gik et Par Gange omkring Søerne, hvilede mig af og til paa en Bænk, men sprang snart op igen, enten fordi jeg frøs eller af Skræk for Politibetjentene, der, syntes jeg, skævede saa lumsk til mig! Hvorfor jeg var bange for dem, véd jeg nu ikke, jeg havde jo ikke gjort noget. Men jeg var

forskræmt, og jeg var jo heller ikke stort mere end 16 Aar gammel.

Jeg kan huske, at jeg pøb følt indvendig, jeg følte mig endeløst ensom, ulykkelig, ydmyget. Men jeg husker dog ogsaa, at det var ikke værre, end at jeg kunde glemme det altsammen, falde hen i Drømmerier og Fantasier, bygge Luftslotte, leve i en fjern, stor og mægtig Fremtid . . . Paa ensomme Veje blev jeg afbrudt i mine Drømmerier af skumle Personer, der listede ud af Mørket. Jeg flygtede rædselsslagen. Saa hørte jeg høje Skrig og Brøl fra Slagsmaal. Fløjten og Hujen. Paany Ensomhed, Tavshed, Mørke. Klokkeslagene fra Kirkerne fulgte jeg med spændt Lytten. Hvilken Evighed var der ikke mellem Kvartérslagene! Da Klokken slog 2, syntes jeg, at jeg havde gaaet paa Gaderne i mange Timer. Den Formodning, jeg havde næret om, at Natten snart vilde faa en Ende, slog skammelig fejl. Det var, som om den aldrig skulde faa Ende! I min Raadvildhed fandt jeg paa at tælle til 1000, om igen og om igen, blot for at slippe for at tænke, det løb rundt i Hovedet paa mig, det svimlede for mig.

Henad Morgenstunden har jeg vel, tænker jeg, fundet en Beværtning, en Stol, en Kop Kaffe, jeg erindrer det ikke længer. Jeg erindrer kun, at op ad Dagen fandt jeg efter et Avertissement et lille møbleret Værelse paa en Fjerdesal i Elmegade, som jeg lejede; det var et ganske nyt Hus, Folkene var en Snedker og hans Kone, men alt var ligegyldigt, jeg krøb i Seng og sov!

Naturligvis bildte jeg mig ind, at jeg skulde nok finde Ørenlyd i København. Naturligvis rendte jeg Bladredaktionerne paa Døren med umulige Manuskripter. „Social-Demokraten“ boede den Gang i Baggaarden til Nørregade 5, jeg har bevaret Indtrykket af snævre, halvmørke Gange, høje smalle Kontorværelser, jeg husker, at jeg talte med *Wiinblad*, der forekom mig at have travlt og at være distræt — Frederik Møller? naa ja, fra Aarhus? . . . jo, rigtigt! et Manuskript? . . . jeg skal se paa det, Farvel, Hr. Møller . . . Mere slukøret, end jeg var, da jeg listede ud af denne Baggaard, kunde man umuligt være, jeg nærede ingen Illusioner angaaende *Wiinblads* Distraktion, jeg forstod, at der var intet „Paa Gensyn“ i hans „Farvel Hr. Møller“!

Slaget var tabt. For anden eller tredje Gang indfandt den forlorne Søn sig i Barndomshjemmet — og lidet anede han, at Vejen til det Maal, der fra hans tidligste Barndom stod som det store eftertragtede: at blive Journalist, var lang endnu, og at den gik gennem Mørke, dybt nede, stedse dybere. — Men enten det nu skulde blive surt eller sødt, derom var der ingen Tvivl i min Sjæl, at jeg vilde skrive i en Avis, Maalet var sat, det var kun Vejen, det kneb med.

V.

Dybere ned . . .

Digteren Frederik Møller, der var Redaktionssekretær og første Medarbejder ved „Demokraten“ i Aarhus — han stod faa Maaneder efter i Lære paa et københavnsk Bogtrykkeri, i dyb Nedværdigelse, langt fjernet fra det høje Maal, han allerede mente at have naaet!

Trykkerifirmaet hed Rasmussen & Olsen, det havde Lokaler i Gaarden til Ny Vestergade 7, senere i Gothersgade 48. Firmaets Chefer var et Par yngre Mænd, meget rare Mennesker, gode københavnske Spidsborgere, Olsen, der var Jyde, var den mest københavnske af dem, en glad Øltønde. Firmaet var ikke af de største, paa Værkstedet eller Sætteriet var der højst en halv Snes Mand.

Denne Epoke i mit Liv, som spændte over fire Aar, fire lange, mørke, trøstesløse Aar, en uhyre Ørken, om end ikke uden Oaser — denne Epoke vilde jeg naturligvis helst have strøget af min Selvbiografi. Men man maa tage det sure med det søde. Ogsaa dette Afsnit maa med — selv i Indledningen maa det med.

Denne lange Trængselstid var naturligvis ikke mindst præget af, at jeg var saa fattig, saa fattig! Jeg tjente vist 4 Kr. om Ugen til at begynde med. Hvad jeg skulde bruge mere, maatte jeg faa hjemmefra. Enkeltheder herom erindrer jeg ikke længere. Pengene var imidlertid fyldigere i hine Dage, end de senere blev. Arbejderne

MINE FØRSTE TRÆNGSELSAAR

paa Trykkeriet tjente en Snes Kroner om Ugen, det var Folk med Hus og Hjem, Kone og Børn, men selv om de havde det smaat, syntes de ikke at lide Nød. Jeg kan ikke sige det samme om mig selv. Der gik af og til 2—3 Dage, hvor jeg ikke spiste nogetsomhelst, fordi jeg intet havde. I Middagsstunden var jeg for Skams Skyld nødt til at forlade Værkstedet — jeg gik mig en Tur gennem Gaderne og Parkerne, det var ofte al min Middagsmad! . . . En Vinteraften syntes jeg dog, det blev mig for broget; skønt det var Sne og Frost, begav jeg mig paa Vandring ad Kongevejen til Lyngby; det var næsten ikke til at komme frem ad Vejen, den var fuld af vældige Snedriver, men jeg naaede dog hjem inden Familiens Sengetid, og snart sad jeg i den fredelige og hyggelige Kreds ved et duftende Maaltid — herligt, herligt! — Naturligvis fortalte jeg intet om min store Elendighed — naar jeg var gaaet hjem den sene Aftenstund, var det nærmest som Udslag af en Kaprice! Indvendig var jeg grædefærdig, men tilsyneladende i storartet Humør, det gjaldt om at holde Skinnet vedlige, selv om det kneb! Jeg fulgte Far ud i Stalden, da han skulde fodre Hestene for sidste Gang — han stak mig en Krone. Jeg sagde Farvel til Mor ude i Køkkenet — hun stak mig en Krone. Allesammen opretholdt vi Skinnet, i al Hemmelighed vidste vi jo nok, at det saa mørkt ud for den mislykkede Søn. I en omtumlet Tilstand mellem dyb Nedslaaethed og glad Mæthed begav jeg mig henad Midnat paa Vej hjem ad den snedækte

Landevej, Vinden hylede i Vejtræerne, Sneen føg, Maanen lyste mellem forrevne Skyer — jeg synes, jeg erindrer næsten hvert Træ, jeg kom forbi paa Vejen. Jeg vilde køre med en Bonde, der møjsommeligt banede sig Vej mellem Snedriverne, han slog efter mig med sin Pisk.

Jeg flyttede fra Sted til Sted, det ene møblerede Værelse efter det andet — som Regel med Morgendrik, Prisen var omkring 8 Kr. pr. Maaned. Hvor mange møblerede Værelser har jeg ikke beboet i disse Aar! — hvor mange af dem maatte jeg ikke i Mulm og Mørke flygte fra, fordi jeg ikke kunde betale! I Nyhavn 17 havde jeg et Gaardværelse, som jeg erindrer med Gru — saa snart jeg var gaaet i Seng, blev Gulvet vrimlende fuldt af Rotter, de gjorde et Spektakel, de rendte frem og tilbage over Gulvet, de peb og hvædede, jeg laa hver Nat lamslaaet af Modbydelighed og Skræk — og inden jeg vidste af det, faldt jeg i Søvn, Ungdommen er stærkt væbnet, et godt Sovehjerter er bedre end mange Veronalpulvere. — En Aften havde jeg i min Ubetænksomhed lagt et kvart Rugbrød i Vindueskarmen i dette Værelse, om Morgenen var det sporeløst forsvundet, ikke en Krumme var tilovers. Da blev jeg vred og gik op til Værtinden og erklærede, at jeg flyttede med det samme.

En Tid boede jeg i Overgaden oven Vandet Nr. 32, inde i Gaarden, i Stue-Etagen; der var et evigt Spektakel af en Dampmølle, selvfølgelig ogsaa fuldt af Rotter

og Mus. Kammeret var lavt, mørkt, snavset; jeg beboede det sammen med en Murersvend; vi var begge lige fattige; en Dag forsvandt han uden at betale; jeg kom sent hjem den Aften; da jeg traadte ind i det usle Kammer og fik tændt et Tællelys, der var anbragt i en Flaskehals, vilde jeg næppe tro mine egne Øjne: begge Sengene var plyndret for deres Indhold, Dynere og Madrasser var fjernede, de bare Bundbrædder stirrede mig i Møde! — Da forekom det mig, at min Elendigheds Bæger var blevet fyldt til Randen, jeg satte mig paa Sengekanten og græd lidt, jeg syntes, alt saa mørkt og sørgeligt ud, indvendigt hulkede det i mig, mit Hjerter var bristefærdigt af Fortvivlelse og Ydmygelse og Haabløshed, Gud, hvor er dog alting stygt og sørgeligt. Jeg husker det ikke mere, men jeg er sikker paa, at jeg tilsidst har udstrakt mig paa de bare Bundbrædder og har faaet nogle Timers Søvn. Jeg erindrere i hvert Fald, at jeg blev boende endnu en Tid hos den ubarmhertige Værtinde, hun var en mut, arbejdsslidt Kone, ikke videre elskværdig, men hun var saa tit bleven snydt af sine Logerende, at hun ikke kunde tage sentimentale Hensyn. Ak, Menneskene bliver selv, som de behandles af andre!

VI.

Min Ulykke var den, at jeg levede over Evne, jeg har aldrig været videre økonomisk, og i denne Tid var det nødvendigt at være det i høj Grad.

Jeg kunde i hine Dage faa en solid Middagsmad for 35 Øre, naar jeg gik til de billige Spisehuse i Slots-gade eller Dronningens Tværgade. De tiltalte mig imidlertid ikke. Her kom Menneskene alene for at spise, de kom, spiste deres Mad og gik igen, det var uhyggelige Steder. Hvor ganske anderledes tiltalende var ikke det Liv, der udfoldede sig i en Række smaa Kaffehuse i den indre By — et i Store Regnegade, et Par Stykker paa Gammelt Mønt, et i en Kælder ligeoverfor Nikolaj Taarn, osv.; disse Steder havde et Stampublikum af Avislæsere; de var allesammen slet klædte, deres Mannerer var ikke videre fine. Her kunde man sidde i flere Timer over en Kop Kaffe, der kostede 8 Øre; et Wienerbrød kostede 4. Her kunde man læse alle Byens Aviser og diskutere Indholdet med Gæsterne, som man snart var gode Venner med. Det var især Caféen i Store Regnegade, jeg søgte. Det var to høje Stuer; der var strøet Sand paa Gulvet, der stod en Spyttebakke ved hvert Bord. De oliemalede Lofter og Vægge var sortebrune af Tobaksrøg. Gæsterne var Haandværkere eller fattige Kontorister, kun Mænd, jeg tror aldrig jeg har sét en Dame i disse Lokaler. Værten, en stor, mavesvær, hvidhaaret Olding, hed Christensen, han gik i Morgensko hele Dagen. Han kendte alle Gæsterne og deltog i Diskussionerne. Alle kendte hverandre.

Her kunde man da sidde en hel Aften for en 20—30 Øre. En stor Cigar kostede 6 Øre; var man en Ødeland

og velbeslaet, kunde man faa et Glas Kognak for 10 Øre. Naar jeg havde Valget mellem at spise en Middag til 35 Øre, som jeg kunde slaa en halv Time ihjel med, og at tilbringe en lang Aften i interessant Underholdning med aandeligt interesserede Mennesker, saa kunde der jo ikke være Tvivl om, hvad Udfaldet maatte blive! Alle Slags Emner blev drøftede her. Jeg erindrer en meget stormfuld Aften, hvor Spørgsmaalet, om der er et Liv efter Døden, blev behandlet med den største Lidenskabelighed i flere Timer. Vi diskuterede alt muligt: Politik og Literatur, Det kgl. Teaters miserable Forhold. Diskussionens Bølger gik højt, og først naar Klokken var slaaet 12, forlod jeg Lokalet, sulten som en Ravn, fattig, luvslidt, træt, men fyldt med alskens Indtryk, ophedet af Kamptummel, beriget af djærve Ord, bevæget af stærke Sammenstød mellem Aanderne en rød Socialist i Strid med en reaktionær Kontormand, man havde slaaet i Bordet, med lynende Øjne havde man raabt op, pro et contra havde genlydt i de to Stuer, der var fyldte af Tobaksrøg og Kaffeduft. O, det havde alligevel været en vidunderlig Aften, selv om man skulde gaa nok saa sulten i Seng, naar den var forbi!

VII.

Paa Trykkeriet indtog jeg en Særstilling. Jeg stod i Lære, men man behandlede mig ikke som Læredreng. Det var Drengenes Opgave at hente Øl til Svendene

og at blive belønnet med en Lussing, naar det ikke gik hurtigt nok. Om noget saadant var der ikke Tale for mit Vedkommende, jeg behandlede som Ligemand, og da en af de andre Lærlinge en Dag havde Svendegilde, blev jeg inviteret med, og min Særstilling understregedes yderligere derved, at jeg var Festsangens Forfatter.

Jeg kunde godt lide Svendene, men frastødtes dog paa flere Maader af deres Færd; den daglige Tone i Omgangen mellem dem forfærdede mig ved sin Raahed; frem for alt frastødtes jeg af deres Samtaler om alt det, der vedrører det kvindelige — og de var mange og udførlige! Det meste af Snakken drejede sig om Kvindfolk af alle tænkelige Kategorier. Hvad jeg hørte af Sovekammerbeskrivelser i disse Aar, kan endnu den Dag idag faa mig til at rødme en Smule. Den djærve Ublufærdighed, hvormed de mest intime Forhold drøftedes med høj Røst og under bragende Latter, var mig inderlig imod, den var mig fuldstændig fremmed. Jeg havde paa den Tid dannet mig et Slags romantisk Syn paa Kvinden, den skønne, den høje, den ædle, rene, tilbedelsesværdige! jeg omfattede hende med en sværmerisk, hellig, vellystig Andagt; mit Syn paa Kvinden og det kvindelige Element i Tilværelsen var blevet bestemt af Læsning af Digtninge og Romaner og yderligere næret af vage Drømme og Fantasier. Her kom jeg nu op paa et Værksted, hvor en anderledes robust Opfattelse blev demonstreret med den

størst mulige Haandfasthed. Jeg søger nu med en Slags nyfgen Interesse at genkalde i min Erindring, hvilke Indtryk i Enkeltheder denne nye Virkelighed gjorde paa mit unge Sind, men jeg husker egentlig ikke andet, end at jeg syntes, det var grimt — og at det ikke rokkede mine Anskuelser om Kvinden og Kærligheden. Jeg følte ofte den største Væmmelse overfor Svendenes smudsige Historier, der var krydret med Ord, hvis Betydning jeg først efterhaanden kom paa det rene med. Hvad der forfærdede mig mest, var den fuldkomne Hensynsløshed, hvormed disse ældre og yngre Mænd prisgav deres Hustruer eller Kærester — de bragte om Morgenen med sig paa Værkstedet saa at sige enhver intim Enkelthed fra Nattens Mørke, og en Mængde af disse Detailler var haarrejsende! Jeg lagde ogsaa Mærke til, at Læredrengene, der naturligvis ikke maatte give deres Besyv med i Diskussionerne, dog fulgte disse med den største Agtpaagivenhed, og at de allernaadigst fik Lov at deltage i de forekommende Bifalds- og Latterkor!

Disse Arbejdere var nu brave Folk; jeg var adskillige Gange, navnlig i de sidste Par Aar, paa Beværtning med dem. Vi drak Øl eller Kaffe med Kognak, altid i smaa dybe Kældere; i Virkeligheden var disse Mennesker nogle store Børn, inderst inde harmløse, meget godmodige. Jeg var dem taknemlig, fordi de taalte mig, skønt jeg meget vel forstod, at de ikke betragtede mig som en af deres egne, altid holdt mig lidt paa

Afstand. Jeg var bleven deres Kammerat, men det var en Gæsterolle, jeg spillede, tvunget dertil, ak, af Tidernes Ugunst — det var en Straf, jeg afsonede, og den var langvarig.

VIII.

En Del af Tiden i disse Aar — i hvert Fald om Sommeren — boede jeg i Barndomshjemmet i Lyngby, tog ud og ind med Toget, og det var min lykkeligste Tid. Efter at have henlevet Hundreder af lange Aftener enten i tobakskvalme Kaffehuse — naar jeg havde Penge nok til en Kop Kaffe! — eller i et af disse frygtelige møblerede Værelser i en Baggaard, saa var Hjemmet derude paa Landet kommet til at staa i et nyt og herligere Lys for mig. Det duftede af Jasminer eller Kastanieblomster udenfor mit Vindu, eller Æbletræerne blomstrede, eller Hylden fejrede Orgier, Nattergalen sang tæt ved; og Flagermusene svirrede gennem Luften i Tasmørket i de stille Sommeraftener. Tusinde smaa Ting, der forhen var mig selvfølgelige Ligegyldigheder, omfattede jeg nu med dyb Følelse, de var forvandlet til sand Nydelse. Man skal have tabt Paradiset for at erkende dets Herlighed. Jeg var i det tabte og genfundne Paradis.

Jeg begyndte at læse. Jeg læste Tysk og Fransk. Jeg købte Bøger. En Dag fik jeg hos en lille Antikvarboghandler i Rømersgade Goethes samlede Værker, 32 Bind, for 4 Kroner. Der manglede naturligvis et Par

Bind, men jeg læste, hvad der var — saa godt jeg kunde! — Jeg læste og læste. Det beroede mest paa Tilfældigheder, hvad jeg kom til at læse. Romaner og Georg Brandes. Lyrik og Skuespil. Paa Loftet laa nogle Aargange af „Revue des deux Mondes“ — med den lille bitte Smule Franske, jeg havde lært, stavede jeg mig igennem dem, jeg stiftede paa denne besværlige Maade Bekendtskab med *Turgenjew* og *Sainte-Beuve* — navnlig den sidstnævntes literærkritiske Afhandlinger voldte mig uhyre store Kvaler, uden at jeg vist har haft meget Udbytte deraf. Men jeg læste og læste.

Tilfældig Læsning har altid haft en særegen Charme for mig. Bøger, som man overraskes af, gør dybere Indtryk paa En, end saadanne, som man læser som Led i et System. En Dag sad jeg begravet i *Victor Hugo's* „*Misérables*“ — hvilken Overraskelse! I Uger, ja, i Maaneder, levede jeg i en hel ny Verden, blev henrykket, omtumlet. Jeg drømte Nætter bort for Biskoppens og Galejslavens Skyld. Hugos Pamflet om Napoleon den Lille fik jeg ogsaa fat i. Hvilken Oplevelse! Jeg faldt en Dag i en Antikvarboghandel over *Haeckels* Fremstilling af Udviklingslæren. Dage og Nætter sloges jeg med den — hele Verden skiftede Udseende for mig. Jeg afskrækkedes heller ikke af en gammel tysk Bog om Ildkrigens Historie fra Oldtiden til Frederik den Stores Dage; den var utvivlsomt beregnet til Studium paa de militære Højskoler, den var fuld af Matematik; møjsommeligt sad jeg ude i Lyngby

MINE FØRSTE TRÆNGSELSAAR

om Natten og pløjede mig igennem den — til hvad Nytte? vil man maaske spørge. — Hvad jeg end læste, om det saa var det allerunyttigste, saa var det af Betydning — det begyndte at dæmre for mig, at Verden var noget anderledes, end jeg hidtil havde troet, og det var en Erkendelse, jeg trængte haardt til at gøre.

MIN STORE REJSE

I.

I Forsommeren 1889 fik jeg i Hovedet, at jeg vilde rejse. Jeg havde nu en ordentlig Løn paa Trykkeriet, og da jeg boede gratis hjemme, kunde jeg jo spare nogle Penge sammen, det blev vel et Par hundrede Kroner eller lidt mere. I hvert Fald vilde jeg bort, ud i Verden, omtrent lige meget hvorhen.

En Aften stod jeg ene og angst i Berlins Friederichs-strasse. Jeg havde aldrig været ude paa Rejse — ikke siden jeg som Digteren Frederik Møller rejste til Aarhus og som en anden Peder Paars strandede, om end ikke paa Anholt. Jeg var meget raadvild. Jeg vovede mig med Hjertet oppe i Livet ind i nogle Huse, hvor der stod Skilte om Værelse til Leje, men det var i de forkerte Gader, Værelserne kostede 40—50 Mark om Maaneden, forskræmt rendte jeg min Vej igen. Jeg havde ikke Forstand til at opsøge et passende Hotel. Tilsidst, henad Midnat, aldeles udaset og meget nedbøjet, bankede jeg paa en Dør i en skummel Sidegade, hvor der stod noget om Nattelogi. Jeg kom ind i en mørk

MIN STORE REJSE

Stue, hvor en tyk Mand i Skjortærmer brøsigt spurgte: Har Du Penge? Jeg viste ham en Timarkseddel, jeg gav ham mit Pas, jeg betalte en Mark forud, det kostede Logiet, og blev saa ad en snæver Hønsstige ført op paa et Loft; der var bælgmørkt; med en Haandlygte førte Manden mig hen til en Briks, der laa i Række med seks, syv andre, hvor Mænd laa og snorkede. Jeg var saa træt, at jeg var ligeglad med alting, jeg beholdt det meste af mit Tøj paa og krøb ind under et Tæppe. Jeg sov ind, men jeg vaagnede vist tyve Gange i Nattens Løb — jeg bemærkede i min søvndrukne Tilstand, at der kom nye Gæster; det var Arbejdsfolk — eller Arbejdsløse! jeg véd ikke hvad, nogle var berusede og gjorde Kvalm, bandede og skældte, til de blev tysset ned af Kammeraterne. Der maa have været en frygtelig Luft oppe paa dette Stænge. Næste Morgen styrtede jeg bort før nogen andre, det var næppe lyst endnu.

Senere tog jeg Turen til Dresden — naturligvis paa 4de Klasse. Jeg kom til Byen temmelig sent om Aftenen. Jeg faldt her ind i et Herberge for rejsende Haandværkssvende, en hellig Anstalt. Vi spiste Smørrebrød og drak Te ved et langt Bord — der holdtes uafbrudt Andagt og blev bedt lange Bønner. Oppe paa en stor Sovesal laa vist en 50—60 Mand, der var ingen Senge, kun Madratser paa Gulvet i lange Rækker. Renligt var der, og der herskede streng Orden. Vi maatte aflevere Skjorte og Uldtrøje, før vi gik i Seng — for at forebygge Utøj.

Jeg var ikke mere forknytt ved denne Behandling, end at jeg kom igen næste Aften, men da gik det galt. Ved Tebordet blev Andagten for kedelig for nogle af de farende Svende, de begyndte at le højt, at sige Vittigheder. Den ondskabsfuldt udseende Missionær, der forrettede Andagten, afbrød pludselig sine gudelige Betragtninger, han rejste sig, og som et Lyn greb han et Par af Urostifterne i Kraven, eins, zwei, drei, var de slynget ud paa Gulvet, ud med jer, raabte han, jeg skal lære jer at spotte det Hellige! — det hele varede ikke et Sekund, saa havde Svendene faaet deres fattige Rejsegods, og de blev smidt ud.

Det var et øsende Regnvejr, det var formelig Skybrud, Regnen plaskede ned, og det stormede, et helt Uvejr. Jeg blev oprørt over den haardhændede Brutaltet, hvormed den hellige Udsmider havde besørget Urostifterne paa Døren og sagde paa saa godt Tysk, som jeg kunde: Skal det kaldes helligt at smide Folk ud paa den Maade — Sie sollten sich schämen! — Hvadbehager? skreg Udsmideren, vil De ogsaa ud? Han brølede: Hvor er den Mands Tøj? Han vilde gribe mig i Kraven, men jeg sprang til Side og raabte paa mit elegante Tysk: Ich soll noch selbst gehen! Der var ganske stille omkring Bordet, Gesellerne var blege af Angst for, at det nu skulde blive deres Tur; den hellige Mand var rød i Hovedet som en Tyr. Heraus! brølede han. Et Øjeblik efter stod jeg ude paa Gaden; Gud, hvor det regnede, og Gud, hvor jeg blev vaad!

MIN STORE REJSE

Jeg tilbragte nogle herlige Dage i Dresden. Kort fra det Sted, hvor det hellige Herberge laa, fandt jeg paa Torvet en god gammeldags Gæstgivergaard, jeg fik et stort lyst Værelse ud til Gaden, en herlig Seng med rene Lagener, jeg slap fri for Andagter, jeg fik Lov at sove med Skjorte paa, jeg levede som i et Paradis, skønt Morgenkaffen var noget fælt Pjask. Dagene tilbragte jeg med Ture i Omegnen ned til Königstein, jeg gik paa Musæer, jeg sad mellem engelske Hertuginde og amerikanske Millionærer og tilbad Rafaels Madonna, jeg var en stor Turist for Herren!

II.

I Berlin, hvor jeg vel opholdt mig et Par Maaneder, boede jeg hos en Snedkersvend i Fischerstrasse, midt i det allerældste Kvarter af Byen. Jeg levede helt sammen med Familien. Der var Mand, Kone og Barn, en 10 Aars Dreng, samt en anden Logerende, en Skriftsetzer ligesom jeg selv. Lejligheden laa højt oppe inde i Gaarden, der var snæver som en Brønd. Vi sov alle i den samme Stue, Konen og Barnet bag et stort Forhæng. Om Aftenen blev der ufravigeligt spillet Kort, „Skat“ hedder Spillet. Konen gik først i Seng, senere Drengen efter at han havde faaet en Dragt Klø, fordi han vilde blive oppe; de Voksne fortsatte Spillet. Saa gik jeg ogsaa i Seng. Gang paa Gang blev jeg vækket derved, at Kortspillerne slog i Bordet, skændtes, drak

MIN STORE REJSE

Øl, Weisbier i store Pokaler; alle røg Tobak; en sang, en anden fløjtede; Konen vaagnede og skældte ud; Drengen vaagnede, gav ondt af sig og fik Trusler om flere Klø. Det var nu meget rare Mennesker! Om Søndagen tog jeg i Skoven med dem, til Grunewald, hvor vi spiste Maden i Skygge af et bladløst Grantræ, vi laa altid omkring en Myretue, Solen sved over os, det var frygteligt, men Berlinerne var henrykte. Jeg forsøgte at bibringe dem en Mening om den danske Bøgeskov, Dyrehaven. Quatsch, sagde Kællingen, hvad er Danmark for noget, det er jo oppe i Mecklenburg, nicht wahr? Jeg sagde, det var ikke i Mecklenburg, jeg maatte vide det bedre; men Madammen blev ved: Mecklenburg! Der var en Politibetjent med os, han havde gjort Tjeneste i Sønderjylland som Gendarm, hold Kæft, dumme Kælling, sagde han, jeg kender vel nok Danmark, det ligger s'gu ikke i Mecklenburg. Han var en prægtig Karl, midt i Grunewald sang han af fuld Røst:

Dær æ et øndi Lann,
dæ star mæ brete Bøke,

han kunde ogsaa den tapre Landsoldat udenad. Danskerne er storartede Folk, sagde han, men sikken en Masse Rak der er imellem dem! — jeg har været tre Gange forlovet med danske Piker, jeg véd vel nok, at Danmark ligger ikke i Mecklenburg! — Men værre Kælling end Snedkerens Madam har jeg aldrig kendt,

MIN STORE REJSE

pludselig begyndte hun at tude, jeg er ligeglad, hvor Danmark ligger, din Vindhas, men derfor behøver du ikke overfuse mig med dine Grovheder, men du har alle dine Dage været en Laban! — Ægtemanden forsøgte nu at mægle, men saa blev Konen helt tosset. Dit store Drog, skreg hun, oller Schafskopf, verdammtes Vieh, en rivende Strøm af Skældsord i den dejligste Berlinerdiialekt, jeg forstod ikke en Halvdel. Jeg troede nu, at Dagen var helt ødelagt, men Gendarmen grinede, det skal De ikke bryde Dem om, og han havde Ret, en halv Time efter sad vi i stor Gemytlighed i et Lysthus og drak Kaffe.

Den Slags Erindringer har jeg en Mængde af fra mit Ophold i Berlin. Det var paa sin Vis lykkelige Dage. Jeg spiste mest i nogle dybe Kældere, en Slags Folkekøkkener, hvor man fik Middagsmad for 20 Pfennig. Frokosten indtoges i en Stehbierkneipe eller ude paa Gaden ved en Pølsevogn! Naar jeg ikke gik paa Musæerne, drev jeg omkring langs Kanalerne, lange Ture rundt om i Byen, jeg købte paa Gaden Reclam-Hæfter til 5 Pfennig Stykket og sad og læste dem paa en eller anden offentlig Bænk, Time efter Time, kun afbrudt af et Gadeopløb, en styrtet Hest, en fuld Mand, Gadernes dagligdags Hændelser. Jeg var en fattig Haandværkssvend, og jeg levede som Turist, jeg brugte mindst et Par Mark om Dagen, det kunde ikke gaa i Længden, og en Dag maatte jeg søge bort igen.

III.

Hvoraf bestemmes, hvad man erindrer, og hvad man glemmer? Mangfoldige Ting, som betød noget i mit Liv, har jeg kun de allersvageste Erindringer om — de staar i en tæt Taage for mit Blik, naar jeg sér tilbage. Andre Hændelser eller Situationer, der maa forekomme temmelig ligegyldige, erindrer jeg derimod i alle Detailler. Men jeg véd ikke hvorfor.

Jeg véd blot, at den Dag, da jeg rejste fra Berlin, staar lyslevende for mig, som om det var igaar og ikke over en Menneskealder siden.

Jeg havde begyndt at skimte Bunden paa min Pengepung. Jeg tjente ikke en rød Øre ud over, hvad *Henning Jensen* sendte mig — jeg havde skrevet nogle Korrespondancer til et Blad, han den Gang udgav, det hed „Enhver Sit“. Jeg erindrer, at jeg fik sendt 4 Kr. for hver Artikel, og at jeg syntes, det var en lille Betaling. Jeg kan tænke, at det er blevet saadan noget som 1 Øre pr. Linje! Men det er saamænd meget muligt, at de heller ikke var mere værd.

Hos Snedkersvenden, hvor jeg boede, var alt i Opør. Deres lille Dreng var bleven syg, pludselig laa han i høj Feber, Baggaarden genlød af høj Jammer. Drengen var vel en halv Snes Aar gammel, han var en udpræget lille Forbryderspire, en forkælet, misopdraget, ondskabsfuld og snedig lille Slyngel. Moderen var en Tosse, det ene Øjeblik forkælede hun Drengen forrykt, knuste ham med sine Kærtegn, som han besvarede med at

MIN STORE REJSE

sparke og række Tunge, og det næste Minut gennemtampede hun ham, saa han blev gul og blaa. Det var et storartet Skuespil, naar Drengen efter en saadan Afstraffelse opførte vilde Scener, skraalede og skældte ud, rev alting ned af Borde og Stole, sparkede, rev og bed! Hvor mange af den Slags Optrin foregik der ikke i mit Paasyn baade i Hjemmet i Fischerstrasse og paa aaben Gade i Berlin eller i Parkerne, naar vi gik Tur! — Jeg slaar dig ihjel, din forbandede Kælling! skreg Drengen, hvid i Ansigtet af Raseri. Han slaar mig ihjel, den forbandede Unge, skreg Madammen, slaa mig bare ihjel, du ender i Tugthuset, dit Svin, din Slyngel — tju! tju! — Jeg vidste ikke, om jeg skulde le eller græde, det var vanvittigt. Naar Faderen var til Stede, klyngede Drengen sig til ham. Snedkeren, der var en fredsommelig Mand, mente sig dog forpligtet til at støtte Moderen, men naar han i denne gode Tendens ligeledes gav sig til at prygle Drengen, blev det først rent galt — saa tog Moderen sin Søns Parti mod den brutale Fader, hun fo'r i Halsen paa ham, slog ham med en Karklud eller en Paraply i Hovedet — Herregud, hvor det var sørgeligt og latterligt paa én Gang. Jeg havde aldrig oplevet Familieliv af den Art: er dette her monstro noget særligt for Berlin? tænkte jeg.

Men nu laa Drengen bleg og sløv i sin Seng, Moderen rendte forstyrret omkring i Lejligheden og holdt et larmende Hus, fordi Lægen ikke kom. Saa kom han

og rystede betænkeligt paa Hovedet: der var ikke noget at stille op. Høje Skrig kaldte alle Husets Beboere til Vinduerne. Snedkersvenden maatte holde sin Kone fast, hun laa i Krampe det ene Øjeblik, og det næste Minut var hun ifærd med at springe ud af Vinduet. Lægen skældte ud og gik sin Vej, Snedkeren greb sig til sit forgræmmede Hoved og ønskede vist, at han aldrig var bleven født, og midt i denne Hurlumhej gik jeg og pakkede min fattige Vadsæk, midt i den vildeste Forstyrrelse og Opløsning maatte jeg rende min Vej, jeg havde taget Billet til Hamborg, jeg maatte afsted — afsted til Hamborg i den mørke Nat, — 4de Klasse, siddende paa min Vadsæk. Afrejsen havde gjort et dybt Indtryk paa mig, men jeg var ung, og en Time efter havde jeg glemt det hele, og saa meget mærkeligere synes det mig, at jeg mangfoldige Aar efter erindrer det altsammen saa nøje.

IV.

Jeg vilde saa nødvendig rejse hjem igen straks, det gjaldt da om at faa Pengene til at strække længst muligt til, og i Hamborg gjorde jeg da det Kunststykke at oprettholde Livet i 5 Uger alene paa tørre Rundstykker og dertil en Smule Mælk. Jeg vidste den Gang ikke noget om, at man ligefrem kan leve af at sulte, jeg kendte ikke til en senere Tids sunde og velsmagende Sultekure, og det var et Tillæg til mine Spægelser, at jeg gik i permanent Skræk for at tage ubodelig Skade paa

Helbredet ved den fortsatte Underernæring! Det hjalp mig, at der kom et Par Skillinger fra „Sorø Amtstidende“, hvor en Ven, *Chr. Bødtker*, den senere Redaktør af „Revyen“ i Chicago, var ansat — han optog nogle af mine Korrespondancer — det blev min sidste Tilknytning til den danske Provinspresse.

Altsaa, jeg havde det ikke rigtig godt, jeg led al Sultens Kval og Skræk. I min Nød søgte jeg ind paa Trykkerierne for at finde Arbejde. Det var vistnok en af de arbejdsløseste Perioder — overalt stod der store Opslag om, at der var ikke Adgang for Arbejdssøgende, og naar jeg alligevel trængte ind, var det ikke med venlige Ord jeg blev smidt ud igen! — Det var ikke morsomt.

Jeg strejfede Byen rundt, endeløse Vandringer. En Aften traf jeg oppe paa Sankt Paulli nogle danske Haandværkssvende, Murere og Tømrere; de havde Fridag, de var ude paa Sjøv, de tog mig med sig, og et halvt Døgn igennem levede vi som Grever, vi spiste Bøf i en Kælder, bagefter kom vi ind i en tarvelig Variété. Jeg har ingen Penge, sagde jeg. Hvem taler om Penge? raabte Svendene, her er Stakkater, kom bare med! Disse grove Fyre var uhyre gæstfri, vi har vores Ugeløn, nu skal den springe! Og det kan nok være, at Ugelønnen fik Ben at gaa paa! Øl og Snaps over det hele, Variétéen var en elendig Snask, Pigerne fra Tribunen kom efterhaanden ned i Lokalet, sad paa Skødet, drak Øl og Kognak og røg Cigarer. Tilsidst blev Lysene slukkede, Danskerne vilde ikke gaa, de

blev smidt ud, og paa Gaden endte denne dejlige Aften i vildt Slagsmaal.

Det var et underligt Liv, disse danske Haandværks-svende førte. Jeg var inviteret hjem til dem, og en Aften fandt jeg dem efter stort Besvær oppe paa et Par elendige Loftsværelser i en Baggaard; de sad og spiste; deres Aftensmad bestod af nogle Humpler Brød, hvortil tørre Ostestumper og Vand! Saaledes levede de til Hverdag — om Lørdagen gik de ud og drak Lønnen op og kom i Slagsmaal og gik hjem med store Saar og Skrammer. Det var brave Mennesker, men de forekom mig ganske forsumpede; det eneste, de kunde tale om, var Pigebørn og Drikkeri; de kendte ikke det mindste til den By, de levede i, de havde aldrig været paa et Musæum eller i en Kirke eller nogen anden Seværdighed; de læste aldrig en Bog, ikke en Gang en Avis; af Tysk forstod de kun enkelte nødvendige Brokker. De var meget venlige mod mig, men jeg syntes ikke om dem, jeg kunde ikke komme paa ret Talefod med dem, og da jeg forlod dem, var det for aldrig at se dem igen.

Jeg gik hjem til *Else*. Det var min Værtindes Datter. Jeg syntes, hun var den skønneste Pige paa Jorden, jeg elskede hende, men jeg kunde aldrig komme til at tale fortroligt med hende, uden naar hendes Mutter var ausgangen, og jeg syntes absolut, at denne agtværdige Dame gik altfor lidt ud! Dog en Dag var Moderen saa længe ausgangen, at Datteren fik Tid og Lejlighed

MIN STORE REJSE

til at aabenbare, at min Kærlighed var gengældt, og i hendes Arme glemte jeg min Sult. Det var to fattige og flittige Kvinder. Hele Dagen sad de og syede og syede. Huset var i den allerinderste Bydel, et ældgamelt Hus, det ludede over en Kanal med grønt slimet Vand, et Kirketaarn hængte over Hovedet paa os, og Uret slog sine drønende Slag, saa Huset rystede. Om Aftenen læste Else højt for os af „Gartenlaube“. Jeg var en sulten og andægtig Tilhører, indtil jeg faldt i Søvn. Naar jeg vaagnede, fortalte jeg, at jeg skulde ud paa Beværtning for at spise til Aften, jeg gik ogsaa, en lang, lang Tur, en Time eller to, og naar jeg endelig krøb op ad Trapperne og ind i mit lille Hummer, nød jeg mine to Rundstykker og Resten af en lille Flaske Mælk!

Var jeg meget ulykkelig? Jeg erindrer det ikke, jeg véd kun, at naar Moderen var ausgangen, var der to lykkelige Mennesker i Huset! Jeg tror, Else var ligesaa underernæret som jeg selv, vi var allesammen lige fattige. Tilsidst havde jeg akkurat saa mange Penge tilbage, at jeg kunde rejse hjem. Jeg svor Else evig Kærlighed, hun skulde skrive, jeg skulde skrive, vi omfavnede hinanden de 1000 Gange, mens hendes Mor var ausgangen — og saa drog jeg paa min 4de Klasses Jernbane til Kiel for at gaa med Damperen til Korsør. Min store Udenlandsrejse var endt — og min evige Kærlighed ligeledes. Jeg fik et Brev fra Else, to, tre, men jeg maa tilstaa, at jeg besvarede dem aldrig, Mænd er ikke anderledes!

MIN VEN DR. PINGEL

I.

Det var, antager jeg, en Dag i Sommeren 1890, at der stod en Artikel i „Social-Demokraten“ med nogle store, fede Overskrifter: Frejlif Olsen som Pengeafpresser og Bedrager — jeg husker ikke længer Ordlyden, men det var noget i den Smag. Det var en „Afsløring“ i stor Stil. Det fortæltes med mange Omstændigheder, hvorledes den unge Mand, der nu i „Børs-Tidende“ gik Kapitalisternes Ærende, først havde været rødglødende Socialist, Medarbejder ved „Demokraten“ i Aarhus. Her var han kommen i Forbindelse med Byens daværende Folketingsmand, Dr. phil. *V. Pingel*; da nu Journalisten blev afskediget fra „Demokraten“, havde han bl. a. ved Hjælp af Trusler om Selvmord afpresset Dr. Pingel forskellig Støtte, derimellem ogsaa en kontant Pengehjælp paa visse Betingelser og Løfter; Journalisten havde ikke holdt sine Løfter, ikke tilbagebetalt de Penge, han havde faaet — altsaa Pengeafpresser og Bedrager! — det er nogle nette Herrer, der betjener den kapitalistiske Presse!

Anledningen til disse forfærdelige Afsløringer laa lige for Dagen: jeg havde i „Børs-Tid.“ offentliggjort en Serie smaa Artikler: „Danske Socialister“, hvori jeg tegnede Portrætter af den Tids ledende Socialister: P. Holm, P. Knudsen, Hørdum, J. Jensen, Holst m. fl. Omtalen var nærmest godmodigt spottende, Synspunktet, hvorfra den udgik, var det, at d'Herrer revolutionære Socialdemokrater i Virkeligheden var nogle meget rare Spidsborgere. Jeg fandt selv, at Skildringerne var meget harmløse, men i Socialistkredse havde man en anden Opfattelse, man blev forbitret, og man tog sig for at straffe mig — Resultatet blev altsaa de her refererede Afsløringer.

Jeg erindrer, at jeg blev ikke videre forfærdet over Angrebet — i hvert Fald ikke straks, jeg var nærmest tilbøjelig til at le ad det. Men i mine Omgivelser var der større Bekymring, og selv *Ernst Brandes* var alvorlig. Dette her er da ikke sandt, spurgte han mig, med Bladet i sin Haand. Nej, svarede jeg, det er en snedig Sammenblanding af fuldkomment fordrejet Sandhed og ond-sindede Opdigtelser. — Jeg tænkte det nok, svarede Brandes, men det er meget farligt, hvis De lader den Slags Ting blive siddende paa Dem. Hvad vil De gøre? — Jeg gaar ud til Dr. Pingel og faar en Erklæring, svarede jeg, og jeg gik straks derud.

Dr. Pingel boede i sin lille Lejlighed paa Trianglen, Blegdamsvej 136 kaldtes Huset — her boede han det meste af sit lange Liv, her døde han mange Aar efter

disse Tider. Han tog elskværdigt imod mig, jeg kan forstaa, hvorfor De kommer, Hr. Frederik Møller, sagde han, jeg har læst Artiklen, den er jo oprørende ondsksfuld og løgnagtig. — Vi sad og talte længe om det, Dr. Pingel var en meget veltalende og omstændelig Herre. Det endte med, at jeg dikterede ham en Erklæring, som han satte sit Navn under — han tilstod, at det vilde være ham selv ganske umuligt at affatte et saadant Dokument, jeg er saa hjælpeløs med den Slags! — Der stod i Erklæringen, at jeg aldrig havde begaaet nogen Pengeafpresning eller noget Bedrageri imod ham — at jeg i en Aarrække ikke havde skyldt ham en Øre. Ja, sagde Dr. Pingel, det kan jeg underskrive, det er Sandhed, og han skrev under, og jeg gik hjem med Papiret.

Indtil den Dag idag forstaaer jeg ikke, hvorfor jeg ikke gjorde Brug af denne Erklæring. Jeg viste den til Ernst Brandes, han var tilfreds. Vil De have den i Bladet? spurgte han. — Næ, det brød jeg mig ikke om. Men hvad vil De da svare „Social-Demokraten?“ spurgte han.

Jeg fik nu den Idé, at det bedste Svar vilde være at offentliggøre de paagældende Artikler i Bogform, og dette meddelte jeg i Bladet i en Notits, hvori jeg stempede „Social-Demokraten“s Beskyldninger som Løgn og Bagvaskelse. Jeg rendte saa rundt fra den ene Forlægger til den anden for at faa dem til at tage Bogen i Kommission; jeg fik Jul. Gjellerup til at gøre det; naturligvis

maatte jeg selv betale Trykningen og alle andre Udgifter; saaledes udkom „Danske Socialister“, saaledes blev jeg i en tidlig Alder Forfatter. Bogen blev trykt i 500 Eksemplarer; deraf solgtes 67. En Dag flere Maaneder efter gik jeg, da jeg var aldeles tom for Penge, ud til Gjellerup for at høre, hvordan Salget var gaaet — i det hemmelige Haab, at Værket var udsolgt, og at der laa et større Overskud til mig. Jo, det gaar udmærket, sagde Gjellerup, vi klarer det med et Underskud paa 53 Kroner! Jeg gik slukøret min Vej.

II.

Hvordan forholdt det sig nu med Dr. Pingel og mig?

Dr. Pingel var i hine Dage en af Landets populæreste, ihvert Fald mest kendte offentlige Personligheder. Han var brutalt bleven afskediget fra sin Lærerplads ved Metropolitanskolen paa Grund af politiske Udtalelser, der ikke behagede det reaktionære Estrupske Ministerium. Derved blev han kastet ud i det politiske Liv, hvis Bølger i hine Dage gik meget højt. Den stille, upraktiske, filosofisk anlagte Lærde fo'r nu Landet rundt som Folketaler, han holdt flammende Taler mod Regeringen, brugte de groveste Skældsord, blev derfor fejret og hyldet, smædet og forfulgt. Denne stuelærde Forsker var pludselig bleven en hel Revolutionsmand, og en Dag blev han ved de Aarhusianske Socialisters Stemmer valgt ind i Folketinget.

Jeg delte naturligvis de frisindede Partiers almindelige Begejstring for Dr. Pingel, da jegovre i Aarhus mødte ham selv. Men forøvrigt var det her en slem Bagside af Medaljen, jeg fik at sé. Jeg husker dette med den største Tydelighed, fordi det gjorde et stærkt Indtryk paa mig: at der blev talt paa den mest nedsættende Maade om den idealistiske Doktor! Han havde skuffet stærkt, han var af en Forfængelighed indtil det naragtige, han var intrigant, sladderagtig, man kunde ikke stole paa et Ord af, hvad han sagde! Socialisterne kunde naturligvis ikke lide ham alene af den Grund, at han ikke tilhørte deres Parti, men dette kan dog ikke forklare Forholdet; Dr. Pingel maa utvivlsomt have aabenbaret visse Svagheder i sin Karakter — at disse er blevne gjort til mere, end de var, tvivler jeg dog ikke om. Jeg erindrer bestemt, at jeg hørte alle de Historier, der fortaltes om Dr. Pingel, med Forundring, men paa Bunden af min Sjæl troede jeg ikke paa dem — jeg véd ikke hvorfor, men jeg troede ikke alt det grimme, der fortaltes om ham, mine Følelser overfor ham vedblev at være prægede af den almindelige Beundring for hans modige Optræden overfor Regeringen, hans Martyrium, hans brændende Veltalenhed, hans stærke Idealisme, hele hans ejendommelige Personlighed.

Saa skete det, at da jeg kom i stor Kvide ved min Afskedigelse fra „Demokraten“, skrev jeg et hjerteskerende Brev til Dr. Pingel for at bede om hans Hjælp.

Jeg gad nok nu eje dette Brev! — om end maaske

kun for snarest at brænde det, jeg véd ikke! Med det Kendskab til mig selv, som jeg siden da har erhvervet mig, véd jeg, at det maa have været et meget hysterisk Brev. Jeg var kun 16 Aar gammel den Gang — naa, lidt ældre — henad de 17, men dog ung, meget ung. Jeg har senere hen i Livet skrevet adskillige Breve af hysterisk Indhold, som jeg bagefter har haft god Grund til at beklage, at jeg skrev dem. Jeg har altid været forfulgt af, at jeg tog Alt, hvad der mødte mig, saa tragisk, som det blot var muligt — saa snart min egen Person ret kom ud i Farezonen, betragtede jeg det, som om Verdens Undergang var nær. Hvor frygteligt maa jeg da ikke have gebærdet mig den Gang, kun 16—17 Aar gammel! Jeg erindrer ikke et Ord af, hvad jeg skrev, men at jeg har skildret mig selv som værende paa Selvmordets Rand, er der ingen Tvivl om.

Hvad jeg med Sikkerhed véd, er dette:

En Dag, da Marott og jeg sad ved Middagsbordet, blev der bragt ham et Telegram. Han brød det, bredte det ud, læste det og stak det hastigt i Lommen. Men jeg havde dog over hans Skuldre faaet et Lynglimts Skimten ind i Papirets Indhold. Der stod:

Pas paa Frederik Møller, han pønser paa Selvmord.
Pingel.

Jeg véd det ikke, men jeg tror, at Marott aldrig fik en Anelse om, at jeg læste disse Linjer — d. v. s. halvt læste dem, halvt gættede mig til dem, det var et Se-

kunds Sag! Jeg opfattede dem som i en Taage — og jeg lod som ingenting. Marott puttete Telegrammet i Lommen og lod som ingenting. Allesammen gik vi omkring mellem hverandre og lod som ingenting. Nu er jeg klar over, hvad jeg allerede den Gang mørkt anede, at de allesammen gik og passede paa mig, at jeg ikke skulde begaa Selvmord! — Men jeg havde nu ganske vist ogsaa mest Lyst til det!

III.

Jeg er ikke helt sikker paa det, men jeg maa dog formode, at jeg har faaet et Brev fra Dr. Pingel, hvori han har opfordret mig til at besøge sig, naar jeg kom til København, eller i hvert Fald har givet mig Tilladelse dertil. Jeg gik op til ham, han modtog mig elskværdigt, og det var ved hans Mellekomst at jeg fik min Læringsplads paa „Politiken“s Bogtrykkeri. Han havde talt min Sag hos *Hørup*.

Jeg har talt om Dem med Danmarks største Politiker, sagde Pingel til mig, hans Ansigt lyste af Beundring og Ærefrygt, idet han nævnede Hørups Navn.

Ak, det varede ikke mange Maanedes, inden Pingels Forhold til Hørup blev mere køligt, og det endte i det bitreste Fjendskab.

Faa Aar efter hørte jeg Hørup omtale sin Ven, naar han kom under Debat paa Kontoret — Pingel, den Pjalt, var Hørups Ord, han formelig hvædede af Forbitelse og Foragt.

Det var nu en Aften, mens jeg udtjente min Læretid, at jeg i min bitre Nød gik op til Dr. Pingel — paa Tiggervis, rent og skært. Jeg sultede, jeg havde ikke en Øre i Lommen, jeg skulde smides ud af det Værelse, jeg boede i, jeg vidste ikke mine levende Raad.~

Hvorfor henvendte jeg mig ikke til Slægt og Venner? Jeg véd det ikke, jeg var forvildet og gjorde selvfølgelig det taabeligste af alt, hvad jeg kunde gøre.

Jeg gik op til Dr. Pingel og bad ham om at laane mig et kontant Beløb, jeg rystede over hele Kroppen af Skam og Nedværdigelse, men jeg udførte stammende min Tiggergærning.

Saa vidt jeg nu erindrer, nærde jeg den Gang Forestillinger om, at Dr. Pingel var en meget velhavende Mand! Hvordan kunde man være Dr. phil. uden at være velstaaende? Tilmed naar man boede i en saa pragtfuld Lejlighed! — Jeg maa le, naar jeg nu tænker paa denne Pragtholdhed! Der var vistnok 4 eller 5 ganske almindeligt udstyrede Værelser derude paa Trianglen, nogle gammeldags Mahognimøbler gjorde sig forgæves Umage for at fylde Stuerne, skønt disse ikke var særlig store. Man kunde ikke se noget mere spartansk end disse Værelsens Udstyr — en Pebersvendebolig, en lærd Granskers fordringsløse Bopæl. Men jeg troede altsaa, at det var pragtfuldt, den Mand maatte jo være rig!

Dr. Pingel gav mig 10 Kr., jeg har ingen Penge selv, sagde han, men her er 10 Kr., som jeg om 14 Dage

skal aflevere igen til *Herman Trier*, vi har noget Mellemsregnskab — tag disse 10 Kr., men lov mig, at jeg faar dem igen inden de 14 Dage! . . . Farvel, Møller.

Hvis min Ven Dr. Pingel den Aften havde sagt, at jeg skulde love ham at levere Pengene tilbage inden Midnat, saa havde jeg lovet det. Det eneste, jeg brød mig om, var at faa lidt Mad og at betale min Værtinde. Gennemrystet af Skam, syg af Ydmygelse, alting svævede i en Taage for mig, med min Tikroneseddel i Haanden vaklede jeg ned ad Trapperne, og en halv Time efter sad jeg i en Beværtningskælder og spiste for en hel Krone Smørrebrød og drak for 12 Øre Kaffe, jeg druknede min Ydmygelse i et øjeblikkeligt materielt Velvære, i Stuens lune Varme, i Røgen fra en 6 Øres Cigar. O, fattige, stakkels Ungdom! Jeg var igen nogle Øjeblikke lykkelig!

Men da jeg den næste Morgen betalte min Værtinde 5 Kr. — hun skulde egentlig have haft 8, men det lod sig jo ikke gøre — saa kunde jeg jo snart sé Ende paa min Rigdom; og der var endnu et Par Dage til Fredag og Ugelønnen paa Trykkeriet, de 4 Kroner!

Hvor Pengene var smaa den Gang! Hvor man dog maatte regne med Kobberskillinger!

En Maanedstid efter mødte jeg saa Dr. Pingel ude i Sølvgadens Forlængelse, omtrent ved Sølvtorvet. Jeg erindrer det, som var det igaar, et øsende Regnvejr, et Slud og en Blæst; Pingel stod og kæmpede med sin Paraply, han var vred, talte højt og hæftigt. Har De

holdt Deres Løfte? raabte han. Det har været mig en stor Skuffelse, at De er saadan! Det troede jeg ikke om Dem Jeg stammede i det, jeg skal nok komme med Pengene, sagde jeg. Nej, De skal ikke, svarede han, jeg vil ikke have de Penge, det kan være det samme, men jeg kender Dem ikke mer, De har baaret Dem skammelig ad Farvel.

Han drejede brat om og gik.

Jeg kan ikke skildre, i hvilken Grad jeg var sønderknust. I Dage og Uger levede jeg under det forfærdeligste Tryk af min Velgørers Vrede. Tusende, ja, langt flere end tusende Gange optrevlede jeg hans Ord, vendte og drejede dem, belyste dem fra alle Sider, kæmpede med dem, forsvarede mig selv, retfærdiggjorde mig paa tusende Maader Jeg har ofte tænkt, hvilken frygtelig Virkning det vilde have gjort paa Dr. Pingels Sind, dersom han havde faaet at vide noget om disse mine indre Kampe og Lidelser Jeg stredes saa længe med Affæren, at jeg tilsidst kom til det Resultat, at det var ikke mig, men ham, der havde Uret — hvorledes jeg bar mig ad dermed, erindrer jeg ikke længer, men jeg erindrer bestemt, at bag alle mine Retfærdiggørelser lurede en skamfuld Følelse af min Brøde — alligevel!

Da jeg nu 5—6 Aar efter læste Artiklen i „Social-Demokraten“, gik det op for mig — hvad jeg ganske vist aldrig havde tænkt mig Muligheden af — at Dr. Pingel havde omtalt denne ynkelige Sag for sine

socialdemokratiske Venner! Jeg følte den Gang Uvilje mod ham derfor. Men ikke nu. Dr. Pingel var en meget impulsiv og barnlig Natur, han maatte tale om det, der i Øjeblikket fyldte hans Hjærte, han udleverede sig uden Forbehold — og det Selskab af langt mere verdenskloge Sjæle, som han den Gang færdedes i, morede sig ofte derover, gjorde ham til en Spot, der var blodig uretfærdig.

IV.

Saadan var altsaa min Affære med min Velgører Dr. V. Pingel. Og der gik mange Aar, og jeg glemte denne Historie som saa mange andre. Jeg blev afsløret i „Social-Demokraten“, og der gik igen mange Aar, og det blev ogsaa glemt.

En Dag mange Aar efter — det var vel omkring 1913 — da jeg sad paa Kontoret, hørte jeg ude i Forværelset en Mand spørge efter Redaktør Frejlif Olsen, jeg skulde gærne tale med ham selv. Jeg spidsede Øren, jeg syntes, jeg skulde kende den Røst — Herregud, var det ikke Dr. Pingel? Jeg ilede ud i Forstuen. Og det var Dr. Pingel. Og han løftede sine Arme og omfavnede mig!

Jeg har længe, længe tænkt paa at gaa op til Dem, sagde han, og nu maatte det være Alvor, jeg er en gammel Mand, véd ikke, hvor længe jeg lever. Men det er nødvendigt for mig at tale med Dem, at fortælle Dem, at jeg stærkere og stærkere er kommen til at

føle, hvor mangelfuldt, ja, hvor forkert jeg i hine Dage optraadte mod Dem. Jeg skulde have tænkt paa, hvor purung De var. Jeg skulde have ydet Dem en virkelig Hjælp, da De var i Nød, og istedetfor behandlede jeg Dem koldt og haardt! Jeg kan ikke udholde den Tanke, at De bestandig skal gaa omkring med det Billede i Deres Hjærte, som De den Gang maa have dannet Dem af mig. Jeg føler Trang til, at vi er helt forsonede — jeg spørger Dem, om De vil være min Ven — helt og uden Forbehold?

Hvor var den gamle Herre dog elskelig i al sin stammende og kejtede Veltalenhed! Selvfølgelig antog Forsoningen mellem os de hjærteligste Former, og vi var enige om, at jeg skulde besøge ham.

Da jeg, atter flere Aar efter, det var i Juni 1921, i Tidsskriftet „Tilskueren“ havde offentliggjort nogle Barndoms-Erindringer, modtog jeg fra en mig ubekendt Dame, Frk. *Helene Berg*, følgende Brev:

8. Juni 1921.

Hr. Redaktør Frejlif Olsen!

Da jeg idag læste Deres Artikel „Almueskole“ i „Tilskueren“, fik jeg Lyst til at fortælle Dem, at min kære gamle Ven Dr. phil. V. Pingel flere Gange omtalte Dem med stor Sympati og en Tid læste Deres Artikler med megen Interesse og Beundring; en Gang sagde han: „Frejlif Olsen leger jo med Sproget som med en Kattekilling!“ . . .

Mennesker rækker saa meget ondt og bittert til hverandre; hvorfor skal vi ikke vide, naar nogen rækker os noget godt? . . . Derfor dette.

Qua Medmenneske —
Helene Berg.

Jeg formoder, at Frk. Berg vil tilgive mig min Indiskretion ved at aftrykke de venlige Ord, hun saaledes tilstillede mig. Hun kunde ikke ane, at de havde en ganske særlig Interesse for mig.

Hvad nu angaar Dr. Pingels Beundring for min Journalistik, da maa jeg sige, at den var af en egen Art — den bestod nærmest i en hoveddrystende Forundring over, at man kunde skrive paa den Maade, som jeg gjorde! Han sagde det en Dag udførligt til mig. Nej, sagde han, jeg er for gammel og gammel-dags til, at jeg kan akceptere den Behandling, De underkaster Dagens Spørgsmaal, Deres Form, Deres Stil, Deres Sprog i al sin Voldsomhed, det altsammen frastøder mig mere end det tiltrækker, skønt jeg har en Fornemmelse af, at der er noget af Værdi — Fejlen er naturligvis den, at jeg tilhører en helt anden Generation end Deres. — Efter nogen Tids Forløb opgav Dr. Pingel nu ogsaa at læse, hvad jeg skrev, og jeg kan ikke sige, at jeg var ked af det.

Venskab af virkelig Venskabs Art mellem os kunde der selvfølgelig ikke blive Tale om. Han besøgte mig, og jeg besøgte ham, vi talte om alle mulige Emner,

men jeg havde en pinlig Følelse af, at vi stod i hvert sit Verdenshjørne og raabte hinanden op, og at trods al elskværdig Umage gik de fleste Ord tabt i den Kløft af Tid, af Alder og andre Forskelle, som skilte os. Jeg vil aftrykke et Brev, som han sendte mig efter sit første Besøg i mit Hjem, det er i flere Henseender karakteristisk for ham:

Trianglen, 2., 2., 14

Kære Hr. Redaktør!

Jeg takker Dem meget for Deres venlige og elskværdige Brev, det gør mig ondt, at Deres Frue har denne svære Hjem søgelse af en saa pinlig Sygdom som Gigt, hun selv nævnte det jo ogsaa for mig, da jeg besøgte Dem i Deres Hjem. Jeg er glad ved at have sét dette Hjem og tænker venligt derpaa, jeg haaber, at vi skal ses endnu nogle Gange og fremdeles tales ved som Venner. Min Fødselsdag, haaber jeg, skal gaa hen i Stilhed, en Bedømmelse af mine gode og slemme Handlinger kan bedst opsættes til den ikke fjærne Dag, da jeg siger Farvel til denne Verden, alle skønne Ord og Blomster er mig inderligt imod, mine sande Venner vil tænke paa mig med Deltagelse og i Stilhed, og de véd, at jeg tænker paa dem i Venlighed og Stilhed.

Deres hengivne

V. Pingel.

I Tidernes Forløb har jeg modtaget mange tusende Breve af alle Slags, de fleste blev brændt, efter at deres Indhold var glemmt. Men blandt de Breve, jeg omhyggeligt har opbevaret, er disse Linjer fra den gamle Lærde, min Ven Dr. Pingel. Er det ikke et smukt Brev — er det ikke Tale af en simpel og ædel Alderdom?

V.

Og saaledes er altsaa Fortællingen om min Ven Dr. Pingel og om min Afsløring som Bedrager og Pengeafpresser, som en tidligt fordærvet Ungdom, husk, jeg var knap 17 Aar, da jeg aabenbarede mig i al denne Skændsel!

Og saaledes er tillige Fortællingen om mit Livs allerdybeste og ydmygeligste Nedværdigelse.

Paa mange forskellige Maader er man i Tidernes Løb dybt nede i Afgrunden. I sin brutaleste Form fremtræder den menneskelige Jammer, naar man staar overfor den nøgne Nød, ikke noget at spise eller drikke, ikke Tag over Hovedet, Verden en Ørken at vansmægte i. Senere i Livet kommer der Øjeblikke af en endnu dybere Nedtrykthed, hvor man med et vissent Smil mindes hine Trængsler, man tænker, Herregud, det var jo dog ikke værre, end at man sultede, at man hutlede sig gennem Dagene! Man glemmer saa let det overstaaede, og siden agter man det ringe — til Fordel for det, man nu er midt i. Al den Nedværdigelse, der

MIN VEN DR. PINGEL

samler sig om mig i mit Forhold til „min Ven Dr. Pingel“, har jeg dog aldrig kunnet glemme, det sved med ætsende Piskeslag, jeg følte Blodet flyde, og end den Dag idag føler jeg en Krympen i Sjælen ved at mindes det.

↳

EN REFERENTS LIV

I.

MED Hjemkonsten fra den store Udenlandsrejse — den største i mit Liv! — er jeg kommen tilbage til min 3 Aars Tilværelse ved „Børs-Tidende“, som jeg tidligere har omtalt.

Hvad der skulde ske med mig, efter at Ernst Brandes var død og Bladet gaet ind, var der ingen Tvivl om:

„De skal være „Politiken“s Rigsdagsreferent,“ sagde *Edvard Brandes*, „De er Manden.“

Her havde jeg fundet et hidtil uopdyrket Felt. Jeg vilde ikke nøjes med at referere Møderne med deres endeløse Taler. Jeg vilde give et Billede af selve Forhandlingernes Liv. Referaterne i „Børs-Tid.“ var mere Causerier end Referater; Talernes saglige Indhold blev ikke videre værdsat, men saa snart der foregik et eller andet Optrin, blev det skildret i alle Enkeltheder, helst dramatisk, helst med adskillige Forbedringer — det skal ikke nægtes! Jeg interesserede mig mere for Personerne end for Sagerne, og snart vakte det Opmærksomhed, at disse Referater var anderledes end dem, man var vant til.

Mit Syn paa Journalistik var ikke afklaret — selvfølgelig ikke. Men at det var rent artistisk præget, er sikkert. Barnet har slet ingen Moral, og den purunge Journalist har i hvert Fald ikke megen! Det eneste, der i hine Tider interesserede mig, var at faa en Artikel ud af det, jeg blev sendt afsted til — alt andet var mig ligegyldigt i en Grad, som nu nok kan forfærde mig.

Betegnelsen „Løgnagtige Referater“ fik jeg hurtigt hæftet paa mine Anstrengelser. Naar en Mand havde talt i en halv Time, skrev jeg ikke, at saadan og saadan var hans Mening, jeg begyndte saaledes: „Mine Herrer,“ jeg lod ham sige, „jeg“ hele Tiden, og i tyve eller hundrede Linjer gengav jeg hans Tale, som om det var et stenografisk Referat — unægtelig af og til lidt forbedret, lidt kraftigere i Farven og Tonen, end jeg havde Løv til!

Det var denne Referatets Kunst jeg nu skulde udøve — og Indledningen var, at jeg en Formiddag sad hjemme hos *Hørup* i hans Stue i Fredericiagade for at blive formelt engageret.

„Hvad har De tænkt Dem at lave?“ spurgte *Hørup*.

„Jeg har tænkt at klø rigtig løs paa hele den Bande, der sidder derude i Folketinget nu,“ svarede jeg.

„Ja, saa er vi enige,“ svarede *Hørup*.

Han var nylig ved Valget i Kjøge faldet for *Alberti*. Vi havde alle følt det som den største Skam og Ydmygelse, vi var oprørte og forfærdede over, at *Hørup*

ikke længer skulde være i Folketinget. Hvor ofte havde jeg ikke skælvende af Feber ludet over Referentlogen for at opfange hans utydelige Røst. Hvor havde jeg ikke beundret ham i hans voldsomme Strid i hine bevægede Dage, da *Bojsen* og *Alberti* forberedte Forliget med Estrup. Hvilket herligt Referat havde jeg ikke faaet ud af det den Dag, da Hørup midt i Salen vendte Ryggen til sine Fjender, idet han halvhøjt udslyngede disse Ord: „Saadan nogle Svinehunde!“ Et Øjeblik efter stod den altid savlende Godsejer *Tutein* frem og sagde med sin pibende Røst: „Det ærede Medlem behager nok at sige „Svinehunde“ om dette høje Tings Medlemmer!“ Rasende foer Hørup op fra sin Plads, idet han tordnede sin Modstander i Møde: „Jeg protesterer imod, at det ærede Medlem fremdrager Ytringer, der ikke er faldne under den parlamentariske Debat!“ — Det var bevægede Dage, det var Kamptid, og Hørup var i Spidsen, og nu var han styrtet.

Jeg talte ikke mange Ord med Hørup hin Formiddag i Fredericiagade — han var i det hele ikke meget snaksom. Paa Kontoret i Integade kom jeg i den Aarrække, jeg var ved Bladet, vist næppe ti Gange i længere Samtale med ham. Da jeg nogle Aar senere en Dag maatte staa Skoleret i Bladets Bestyrelse, fordi man mente, at jeg ikke som dets Referent indfandt mig saa ofte paa Kontoret, som jeg burde for at kunne være i den rette intime Rapport til Redaktionen, sagde Edvard Brandes til mig:

„Det er jo uheldigt, at naar Hørup kommer herop, træffer han Dem aldrig!“

Jeg svarede rapt:

„Undskyld, Hr. Brandes, men naar *jeg* kommer paa Kontoret, træffer jeg aldrig Hr. Hørup!“

Der gik en mørk Skygge over Hørups Ansigt ved disse respektløse Ord, og Edv. Brandes sagde bag-
 efter til mig: „Hvor turde De dog sige ham op i hans
 aabne Øjne, at han kommer lidt sparsomt paa Re-
 daktionen — det synes han skam ikke om?“

Dette er ganske vist Redaktionshemmeligheder, dog, de er mange Aar gamle, de tilhører Historien. — Vi elskede allesammen Hørup, men som Redaktør betød han ikke meget for Medarbejderne, han var dem for fjern, kun i korte Stunder viste han sig paa Bladet, og som oftest gav han sig kun lidet af med sine Om-
 givelser, naar han viste sig. Det daglige journalistiske Arbejde interesserede ham ikke, han levede i sin egen Verden, og naar Medarbejderne rev ham ud af den, havde de en stærk Følelse af, at det kedede og trættede ham.

Saaledes var Forholdet — saaledes var Hørup. Men han syntes nu alligevel ikke om, at Referenten sagde ham det med næsten rene Ord.

II.

Det var min ældre Broder *Henrik Cavling*, der i sin Tid havde bragt mig i Forbindelse med Ernst Brandes, og nu var jeg altsaa havnet ved det Blad, som han havde været Medarbejder ved fra dets første Dag. Min Broder havde fra min alleryngste Ungdom vist mig alskens Velvilje og efter Evne hjulpet mig, uden at jeg havde vist nogen videre Taknemlighed til Gengæld. Nogen større Ære af sin Protektion havde han jo heller ikke haft, jeg havde vist mig saa mislykket i alle Henseender som det blot var muligt.

Min Broder stod paa den Tid i sin friskeste journalistiske Glans. Som „Ignotus“, som Bladets verdensomrejsende Korrespondent, havde han skabt sig en stor Berømmelse, han var Journalist i Verdensformat. Min Beundring for ham var grænseløs, og der vilde aldrig været faldet nogen Skygge over den, hvis jeg ikke overalt, hvor jeg viste mig, var bleven forestillet — o, Rædsel — ikke som Frejlif Olsen, men som Henrik Cavlings yngre Broder! — For en saa udpræget individualistisk Natur som min var det en ligefrem tragisk Skæbne, at jeg ikke skulde være mig selv, men min ældre Broders Broder, selv om han nu var en nok saa genial Journalist og virkelig en udmærket Broder!

Min Iver for at bevare min egen Personlighed antog nærmest komisk Form, da jeg anlagde Skæg, fordi man af og til forvekslede mig med min Broder — denne ydre Lighed kunde jeg heller ikke taale, al Tanke

om Forveksling maatte være udelukket! — Var der heri et Moment af Misundelse overfor den berømte Broder? Man véd aldrig selv, hvordan man er. At jeg under mine Bestræbelser for at komme ud af Broderens Skygge virkelig oparbejdede mig til en vis Aversion imod ham, er sikkert. Jeg kunde nu ogsaa have haft Anledning nok til Misundelse. Jeg saa' jo, hvorledes Broderen blev fejret, han bevægede sig mellem hundrede Venner i alle Kredse, og hvad var jeg selv? Jeg havde dengang fundet mig et usselt Hul paa en Kvist i et gammelt Hotel i Store Kongensgade 32, der blev bestyret af en gal svensk Kælling, Gud skal vide, om det var noget videre anstændigt Sted for en ung ubefæstet Mand at opholde sig paa — der var saa mistænkelig meget Damerend paa Trapperne! Jeg ejede akkurat de sørgelige slidte Klæder, jeg gik i, Bukserne var flossede forneden, Skoene var skævhælede, det eneste fine ved mig var en høj Hat, som jeg, Gud véd hvordan, var kommen i Besiddelse af, og som jeg altid gik med, altid! Jeg havde naturligvis ikke Raad til at lade den stryge af hos Hattemageren, jeg besørgede det selv nede i Køkkenet hos den gale svenske Hoteldame; jeg havde lært, at den skulde holdes over en kogende Kedel Vand, mens jeg gned den blank med en Klud! — Kunde jeg ikke nok være bleven opfyldt af Misundelse mod en ældre, berømt, højt feteret Broder og Kollega? — Jeg beder ham tilgive mig, og jeg véd, han gør det.

Længe varede nu dette komiske Martyrium ikke, jeg blev snart den Olsen, jeg vilde være — at jeg var Cavlings Broder, var der jo ingen Tvivl om, men det blev ikke tillagt nogen selvstændig Betydning.

Det hele var for mig, at jeg vilde producere! Blot skrive! Min Produktionstrang var grænseløs stor. Jeg kunde magelig have fyldt hele „Politiken“ med mine Skriftegn. Naar jeg kom hjem til mit fattige Hotel, hvor Hestesporvognene spektaklede udenfor mine Vinduer, skrev jeg og skrev uafbrudt — d. v. s. afbrudt af, at jeg læste, læste. Hotelmadammen vilde ikke give mig en Lampe, og da jeg ikke selv havde Raad til at købe en, maatte jeg nøjes med et Tællelys. Naar der ingen videre Gæster var i Hotellet, mest om Vinteren, fik jeg Lov at bo i et lille Værelse paa 1ste Sal, og her kunde jeg læse ved Skinnet af Gadelygten, der stod lige udenfor Vinduet, Huset var en lav gammel Rønne, men saa snart Hotellet fyldtes, blev jeg smidt op under Loftet, hvortil ingen Gadelygte rakte — saaledes var min Tilværelse omskiftelig.

I denne Vinter var det, at jeg som Folketingsreferent vakte Forargelse ved et efter Datidens Mening skandaløst Skriveri om Folkets kaarne Mænd, og tilsidst blev udvist af Folketingets Referentloge, omtrent som farlig for den offentlige Sikkerhed. — Vejen til at blive Journalist havde været lang og trang, de tre Aar ved „Børs-Tidende“ var nærmest en Læretid, det havde ingen rigtig Art, men nu, endelig! nu var jeg

Journalist, syntes jeg — om end stadig med flossede Bukser og skæve Sko, men ganske vist ogsaa stadig med velblanket Cylinderhat!

III.

I over 30 Aar havde Rigsdagen hjemme i den gamle Kaserne i Fredericiagade — i Halvdelen af denne Tid sad jeg i Referentlogen.

Rigsdags-Referenterne var altid en særlig Klike indenfor Journalisternes Kreds. De gamle gik, og nye kom, en stadig skiftende Flok — men med en Stamme, der aldrig syntes at kunne forgaa.

Der levedes et fredeligt Liv i „Logen“. Tonen var en Blanding af gnavent og gemytligt. Smaa Rivninger hørte til Dagens Orden, spøgefulde Slagsmaal i Logens Baggrund kunde godt ende med, at de Kæmpende tumlede ned ad den Vindeltrappe, der førte op til Logen, med et Spektakel, der gav drønende Genlyd i Salen, hvor Forhandlingerne foregik. Saa kom der Bud fra Formanden eller Bureauchefen om, at vi skulde iagttage større Ro. En Gang vilde Bureauchefen ogsaa forbyde Referenterne at opholde sig i Logen paa Tider, hvor der ikke var Møde i Salen. Naar Mødet var sluttet, tændte Medlemmerne deres Piber eller Cigarer og begyndte en Sludder og Sladder, som om det var en Skolestue, Herregud, Rigsdagsmænd er jo ogsaa Mennesker, og hvor Mennesker er i Flok, er de ofte som store Børn! Nogle ømfindtlige Medlemmer følte sig

generede at, at Referenterne skulde overvære disse tvangfri Optrin, men deres Kamp for at udjage Referenterne mislykkedes totalt — vi blev bare siddende, naar vi havde noget at bestille deroppe, og naar Budet kom for at sige, at Bureauchefen forlangte, vi skulde gaa, saa svarede vi: Ja, lad ham selv komme herop og smide os ud! — Budet grinede og gik sin Vej, og Bureauchefen kom aldrig!

I min første Referenttid var Forholdene i Fredericia-gade meget primitive. Restaurationen, „Snapstinget“, laa oppe under Loftet, Elevator eksisterede ikke — skulde man have en Kaffe eller en Snaps, maatte man stavre op ad 100 Trappetrin. Man kan forstaa, at naar ældre og korpulente Rigsdagsmænd først var kommen saa højt op, knob det for dem med at komme ned i Salen igen. — Ogsaa heroppe opstod der Strid mellem Rigsdagsmænd og Referenter, vi kunde jo høre, hvad d'Hrr. talte om, vi sad klods op ad hverandre i nogle usle smaa Værelser, og hvis der er noget, Rigsdagsmænd ikke stoler paa, saa er det da Referenternes Diskretion!

Senere fik Referenterne deres eget Snapsting nede i Kælderen ud til Gaden, mens der blev bygget en særlig Restaurant til Rigsdagsmændene langs ad Kaserens nordre Side — en langagtig, kælderlignende Sal, der straks blev døbt „Keglebanen“, og hvor Referenterne ikke maatte komme, uden de var i Selskab med en Rigsdagsmand.

Journalist, syntes jeg — om end stadig med flossede Bukser og skæve Sko, men ganske vist ogsaa stadig med velblanket Cylinderhat!

III.

I over 30 Aar havde Rigsdagen hjemme i den gamle Kaserne i Fredericiagade — i Halvdelen af denne Tid sad jeg i Referentlogen.

Rigsdags-Referenterne var altid en særlig Klike indenfor Journalisternes Kreds. De gamle gik, og nye kom, en stadig skiftende Flok — men med en Stamme, der aldrig syntes at kunne forgaa.

Der levedes et fredeligt Liv i „Logen“. Tonen var en Blanding af gnavent og gemytligt. Smaa Rivninger hørte til Dagens Orden, spøgefulde Slagsmaal i Logens Baggrund kunde godt ende med, at de Kæmpende tumlede ned ad den Vindeltrappe, der førte op til Logen, med et Spektakel, der gav drønende Genlyd i Salen, hvor Forhandlingerne foregik. Saa kom der Bud fra Formanden eller Bureauchefen om, at vi skulde iagttage større Ro. En Gang vilde Bureauchefen ogsaa forbyde Referenterne at opholde sig i Logen paa Tider, hvor der ikke var Møde i Salen. Naar Mødet var sluttet, tændte Medlemmerne deres Piber eller Cigarer og begyndte en Sludder og Sladder, som om det var en Skolestue, Herregud, Rigsdagsmænd er jo ogsaa Mennesker, og hvor Mennesker er i Flok, er de ofte som store Børn! Nogle ømfindtlige Medlemmer følte sig

generede at, at Referenterne skulde overvære disse tvangfri Optrin, men deres Kamp for at udjage Referenterne mislykkedes totalt — vi blev bare siddende, naar vi havde noget at bestille deroppe, og naar Budet kom for at sige, at Bureauchefen forlangte, vi skulde gaa, saa svarede vi: Ja, lad ham selv komme herop og smide os ud! — Budet grinede og gik sin Vej, og Bureauchefen kom aldrig!

I min første Referenttid var Forholdene i Fredericia-gade meget primitive. Restaurationen, „Snapstinget“, laa oppe under Loftet, Elevator eksisterede ikke — skulde man have en Kaffe eller en Snaps, maatte man stavre op ad 100 Trappetrin. Man kan forstaa, at naar ældre og korpulente Rigsdagsmænd først var kommen saa højt op, knob det for dem med at komme ned i Salen igen. — Ogsaa heroppe opstod der Strid mellem Rigsdagsmænd og Referenter, vi kunde jo høre, hvad d'Hrr. talte om, vi sad klods op ad hverandre i nogle usle smaa Værelser, og hvis der er noget, Rigsdagsmænd ikke stoler paa, saa er det da Referenternes Diskretion!

Senere fik Referenterne deres eget Snapsting nede i Kælderen ud til Gaden, mens der blev bygget en særlig Restaurant til Rigsdagsmændene langs ad Kaserens nordre Side — en langagtig, kælderlignende Sal, der straks blev døbt „Keglebanen“, og hvor Referenterne ikke maatte komme, uden de var i Selskab med en Rigsdagsmand.

Referent-Snapstinget i Kælderen med de favnetykke Mure og de hvælvede Lofter bestod af 3—4 meget spartansk udstyrede Værelser, men hvor tarveligt der end var, blev det et kært Opholdssted for os under interesseløse Debatter, der jo ofte trak ud til langt hen paa Natten. Som Regel havde vi en Vagt oppe i Salen til at alarmere os, hvis en Minister eller andet fremragende Menneske tog Ordet. Af og til skete det, at vi alle som en forlod Logen og slukkede Lysene demonstrativt for at vise vor Foragt for et Medlem, der plagede Tinget altfor stærkt med sin Veltalenhed over et Emne som f. Eks. Snekastning paa Landet! Saa var Kælderen fuld af Referenter, saa genlød Hvælvingerne af højrøstet Tale og Latter, eller vi sang, mens Glassene tømtes. Politik var der næsten aldrig Tale om; selv i de værste politiske Kamptider var politiske Diskussioner banlyste — vi var Højre og Venstre, vi kæmpede hver i sin Avis, men i Logen var vi Kammerater, vi havde vore Rivninger og Uvenskaber, men de drejede sig ikke om Politik.

Sommetider gik det livligt til dernede. Lokalerne genlød af frygtelige Hyl, Hundebjæffen, Kattemjaven, Hanegal, Kvindeskrig, Barnegraad og alle mulige andre Imitationer, saa Folk samledes paa Gaden udenfor Kældervinduerne. Disse var forsynede med Jerngitre. En Nat fandt *Anton Melbye* paa at optræde som Sindsygt — der var Folk ude paa Gaden, Melbye rev og sled som en rasende i Jerngitteret, udstødte høje Hyl,

han vilde ud, ud! En naiv Mand paa Gaden blev ør i Hovedet og tilkaldte Politi, og et Par Betjente banede sig Vej til Aastedet. Goddag, Sigerslev, raabte Anton Melbye til Betjenten, kom ned og faa en Bajer! — og saa vidt jeg erindrer, kom Sigerslev virkelig ned og fik en Bajer hos de Gale!

Referentlogen var lille, en smal Tarm, Stolene tæt ved hverandre, det var nogle elendige Referentpladser. Særlig paa de saakaldte „store Dage“ var det rent galt — saa mødte Redaktører fra alle Blade og mange andre Bladmennesker op i Logen, de stod tæt sammenstuede over Referenternes Pladser, det var umuligt at høre Ørenlyd eller at faa Albuerum. Hvor vi dog rasede og skældte over dette Rykind, det kom til oprivende Scener. Men det var jo vanskeligt at sige til sin egen Redaktør, at han skulde skruppe af!

IV.

Rigsdagsmændene betragter i Almindelighed ikke Referenterne som deres Venner, snarere tværtimod, — i hvert Fald med Mistro, ofte med aabenlys Uvilje. En Taler er som Regel ligesaa misfornøjet med de Referater, han faar, som en Skuespiller er med den Kritik, han Dagen efter en Premiere læser i Bladene. Hvad Referenterne angaar, da er de misfornøjet med næsten alt det, der foregaar nede i Salen. Møderne er for lange. Talerne taler ofte saa sagte, at man ikke kan høre dem, undtagen naar det er Talere, som man

ikke gider referere — saa brøler de gerne mere end højt nok! Medlemmerne snakker mest og mest høj-
røstet sammen indbyrdes, naar der tales af et Med-
lem, som man absolut skal have Referat af, og for-
resten er Formanden altid et Fæ. Enkelte Talere er
rent ud forhadte, fordi de aldrig kan blive færdige.
Der er Medlemmer, som Referenterne ligefrem for-
følger med deres Had. — Saa, skal nu det Bæst igen
have Ordet! — Bare dog den Idiot snart kunde holde
op! — det regner med Skældsord ned over de stakkels
Medlemmer — heldigvis hører de intet, og (hvad der
er endnu bedre) det er ikke saa slemt ment, som det
er sagt!

Der var i den Tid et Medlem, Overrettsprokurator
Leth, som til det haabløse plagede Tinget med time-
lange ligegyldige Foredrag; han talte især om Fiskeri-
væsen, holdt bl. a. lange Foredrag om Aalens Yngel.
Vi fnøs, naar han tog Ordet, slukkede Lamperne,
ramlede med Stolene og gik vor Vej. En Dag under
en Finanslovdebat langt henne paa Mødet tog han
Ordet og talte mere end en Time; alle Referenterne
var i Snapstinget, og enstemmigt besluttede vi at bringe
det samme Referat: „Derefter talte *Leth* om Salt-
vandsfiskeriet.“ Det stod ogsaa næste Morgen i alle
Aviser hele Landet over. Hvilken Jubel opstod der
da ikke blandt os, da vi af „Rigsdagstidende“, som
kom næste Dag, erfarede, at *Leth* havde holdt en stor
Tale om Grundloven, han havde paa det voldsomste

angrebet Ministeriet for dets grundlovsstridige Færd! Men Publikum fik aldrig noget at vide derom, Referenternes Dom var inappellabel: „Derefter talte *Leth* om Saltvandsfiskeriet.“

En særlig Stilling blandt Referenterne indtager Provinskorrespondenterne, der skriver med hektografisk Blæk et Referat, der i Aftryk sendes til 10, 20 eller 50 Aviser. En af disse Referenter var *Anton Melbye*; han kom gerne et Par Timer for sent og var straks paa vild Jagt for at „laane“. Det er en uskrevet Referentlov, at man laaner Referat til dem, der kommer for sent — Vægning heraf medfører Døden, moralsk set, selvfølgelig! — En anden af disse Korrespondenter var *Seyr Kjeldskov*. Han skrev for 67 Aviser. I Modsætning til Anton Melbye sad han paa sin Plads fra Mødets Begyndelse til dets Slutning, skrev med det vanskelige Hektografblæk, langsomt, omhyggeligt, men uafsladeligt; de tætskrevne Sider dyngede sig efterhaanden op omkring ham, et uhyre Slid, en Paapasselighed uden Lige. Vi andre, som skulde passe én Redaktør, kunde ofte have svært nok ved at gøre det tilfredsstillende — hvad skulde man saa sige om denne Mand, der skulde passe 67? Af Kjeldskov kunde vi altid laane — dog, i to Aar var jeg afskaaret derfra, paa en eller anden Maade havde jeg krænket ham, vi var bleven dødelige Fjender, vi sad Side om Side og skrev, men vekslede aldrig et Ord, ikke en Gang en Hilsen! Hans Vrede gav sig et pudsig Udslag,

idet han en Dag for at ærgre mig indbød alle Referenterne med Undtagelse af mig til et Østersgilde i sit smukke Hjem i Frederiksgade. Næste Dag kom alle Gæsterne og takkede mig for den dejlige Aften, Champagnen havde flydt i Strømme! Det varede dog ikke længe, inden Kjeldskov en Aften kom mig imøde, omfavnede mig, lad det gamle Had være glemt, vi drak Dus, det blev et Venskab for Livet. Han var en flittig og samvittighedsfuld Arbejder, om Dagen var han gnaven, irritabel, ond paa hele Verden, fuld af Hektografblæk og Had til Alverdens Provinsredaktører — om Aftenen var han det gladeste Menneske, gæstfri, Kammerat, fuld af Historier, Sang og Løjer. En Dag faldt han død om, han var slidt op til sidste Trevl.

At være Referent er en beskedent Gerning, og i hine Dage var det navnlig en meget slet betalt. Man fik 3—4 Kr. for et Referat, enten det var kort eller langt. Jeg fik tilsidst mit Honorar forhøjet til 6 Kroner, men for denne Sum har jeg ogsaa skrevet Referater, der fyldte 10, 14, ja, en enkelt Gang vistnok 20 Spalter i „Politiken“! — Den eneste Fordel ved denne Form for Referatbetaling var, at der kunde blive afholdt flere efter hinanden følgende korte Møder, fire, fem, seks Stykker paa én Dag — saa svulmede jo Honoraret op, men ak, det gik sjældent paa, Reglen var et 3—4 Timers Møde for 6 Kr., det var Bybudebetaling.

Jeg gjorde mig det tilmed dobbelt saa svært som

de andre. Som Regel gør Referenten sit Værk færdig oppe i Logen, — naar Mødet er forbi, er hans Slid ogsaa endt. Men jeg tog det dengang anderledes højtideligt: med Favnen fuld af Noter gik jeg hen til Kontoret i Integade og udarbejdede Referatet med alle de Snirkler og Zirater, som jeg blot kunde finde paa. Jeg vilde jo ikke nøjes med at være almindelig Referent — og jeg fik da ogsaa min Vilje inden altfor længe!

V.

Referentens Gerning er saare beskeden.

Hver Dag læser vi Referater. Hvem tænker paa Referenten? Hvem har en Forstaaelse af, at Referatet er en selvstændig Kunststart, ikke den allersimpleste, men tilvisse den mest beskedne?

Som Regel er Referenten anonym. Den almindelige Læser aner ikke, at han overhovedet eksisterer; han læser Referatet, men heller ikke mere: hvor det kommer fra, skænker han ingen Tanke. — Og Referenten siger med et Suk: saaledes bør det være.

I Vinteren 1893 fik jeg at mærke, at Referenten dog ogsaa kunde vise Personlighed. Der kom til „Politiken“s Redaktion en Meddelelse om, at Bladets Adgangskort til Folketingets Referentloge var inddraget!

Referenten var smidt ud!

I lang Tid havde Bladet fornærmet Tingets Medlemmer ved at bringe Referater, der maatte betragtes som en systematisk Latterliggørelse af det høje Tings

Forhandlinger. Den Respektløshed, hvormed de optrædende Foredragsholdere omtaltes i Referaterne, var i Smag med den, hvormed Variété og Cirkus blev behandlet paa andre Steder i Bladet! Nu var Maalet fuldt, og det maatte have en Ende!

Folketingets Formand var gamle *Sophus Høgsbro*, en værdig Graaskæg, en gammel kløgtig Grundtvigianer, saare snedig i alskens Smaapolitik, iøvrigt en Hædersmand, paa sin Vis en dygtig Formand. Denne Mand blev i Referaterne fremstillet som en Fader Odin i Højsædet med sine to Ravne Hugin og Munin paa Flankerne — Ravnene var de to Sekretærer. En Dag hed det i Bladet om den ene af disse Ravne — Guldsmedemester *Christiansen* fra Odense — at han sad og sov paa Sekretærpladsen. Ak, Ulykken vilde, at det kunde bevises, at *Christiansen* var slet ikke til Stede i det Møde — han laa og sov ovre i Odense paa den Tid!

Der blev stort Spektakel i Aviserne. Dette var dog for frækt: at fortælle om en Folketingsmand, der laa og sov i Odense, at han sad og sov under Folketingets Møder! Det var en Selvfølge, at *Christiansen* vilde anlægge Sag mod Redaktør Hørup, og at det vilde resultere i Fængselsstraf — thi var der ikke her Tale om Fornærmelser mod en Embedsmand i Funktion?

Folketingsmand *J. K. Lauridsen* kom op paa Bladet. Han var bleg. Dette er en alvorlig Affære, sagde han, den er lige til 3 Maaneders Fængsel.

Jeg var forfærdet. Jeg vidste ikke den Gang, at J. K. var en slem Bangebuks, naar det gjaldt Kroppen. Siden blev jeg klar nok over hans Svaghed! Den Tanke, at jeg skulde skaffe Hørup ind i Fængslet, hvor han jo alt havde siddet én Gang, gjorde mig meget bange. Du gode Gud! — Men J. K. var jo Jurist, han maatte da vide Besked!

Hørup selv sagde ikke et Ord, han nøjedes med at trække paa Skuldrene, naar J. K. bralrede op.

Der blev heller intet Sagsanlæg, Guldsmeden, der jævnligen sleb sig en Skraber under Folktingets Forhandlinger, havde vist intet Øjeblik tænkt paa at iføre sig Krigsrustningen. Han var en glad og gemytlig Mand, selvfølgelig i høj Grad krænkhet over den Behandling han havde faaet, men anlægge Sag var der ikke Tale om — at Referenten skulde smides ud, var han derimod næppe nogen Modstander af.

Saaledes blev jeg altsaa smidt ud, og jeg erindrer endnu levende, hvorledes mine Kolleger i Referentlogen betragtede mig med Følelser af misbilligende Misundelse! De kunde naturligvis ikke forsones sig med den Maade, paa hvilken jeg havde refereret, stik imod ældgammel Tradition, men de maatte anerkendende bøje sig for den Sukces, jeg havde faaet ud deraf! At blive smidt ud af Referentlogen — det var næsten en altfor stor Ære for en saa ung Referent!

Jeg maatte nu skaffe mig Adgang til Folketingets Møder udenom Referentlogen. Jeg forsøgte først i

Damelogen; Fru Edvard Brandes ledsagede mig derind, ved Siden af denne statelige og elskværdige Dame sad jeg og refererede nede paa Gulvet, selvfølgelig under en livlig Udveksling af Hilsener til Kollegerne oppe i Referentlogen! Men det varede ikke mere end en Dag eller to — saa kom der Ordre fra Formanden om, at jeg ikke maatte indlades i Damelogen. Fru Brandes skældte og smældte overfor Dørvogteren, det var dog for galt, vilde man forbyde hende at tage med sig, hvem hun havde Lyst til! Den gamle Dørvogter, en from Detailhandler i Sølvgade ved Navn *Mikkelsen*, var sønderknust: Fru Doktoren maa undskylde, stammede han, men jeg har strenge Ordre, Fru Doktoren maa gerne gaa ind, men Olsen maa inte! Fru Brandes lo: Ja, hvad skal jeg derind efter, naar Olsen ikke maa komme med? — Næ, det vidste Mikkelsen heller inte!

Saa maatte jeg altsaa indtage min Referentplads oppe i Højden, paa de saakaldte „Varmebænke“, de almindelige Tilhørerpladser, mellem alle Slags Folk, mest Arbejdsløse, der sad og halvsov i Varmen. Disse Tilhørbænke strakte sig imidlertid i Fredericiagadekasernen helt hen til Referentlogen, jeg kunde sidde bogstavelig talt Side om Side med Referenterne, naar jeg fik den yderste Plads, og ved en venlig Kontrollørs Hjælp blev denne Plads altid holdt aaben for mig.

Det Martyrium, jeg led ved Udsmidningen, blev saa meget ringere, som der var ingen, der tænkte paa at forbyde mig Adgang til Kælderen, hvor Referenterne

drak deres Øl og Snaps. Den hele Demonstration var saaledes mislykket, det var blot et fortræffeligt Reklame-Nummer for Bladet, i hvilket Hørup skrev en gnistrende vittig Artikel, hvori det bevistes saa let som Fod i Hose, at de eneste virkelig sandfærdige Rigsdags-Referater, der fandtes i den danske Presse, var dem, der stod i „Politiken“! — Jeg tænkte mit, da jeg læste det!

VI.

Et Resultat af den Sensation, min Udsmidning af Folketinget vakte, var, at et Blad — „København“ — bad mig om mit Fotografi, og, da jeg naturligvis ikke ejede et saadant, sendte mig op til Juncker-Jensen for at blive fotograferet. Se, Dagen efter stod mit Billede i Bladet! Nu, mange Aar efter, er jeg ikke bange for at fortælle om det dybe Indtryk, det gjorde paa mig at se mig saaledes forherliget. Jeg var bevæget. Hvilken Berømmelse! Jeg kunde ikke blive træt af at betragte mit Kontrafej. Det var ledsaget af en Artikel, som jeg læste 100 Gange — mærkeligt nok, at jeg nu ikke har den fjerneste Erindring om dens Indhold — den Gang maa jeg have kunnet den udenad!

Da jeg næste Dag læste det nye Nr. af Bladet, stod der paa den Plads, hvor Dagen forud mit Billede fandtes, et nydeligt Portræt af en Rovmorder! Jeg erindrer, at det gav mig et dybt Stik i Hjertet — Herregud, var jeg nu bleven afløst af en Rovmorder! Saaledes var

altsaa Berømmelsen — en saare krank Forfængelighed, en hurtig Død dens Skæbne! Jeg var dybt nedslaet. Man bedes ikke le ad mig, jeg var en ung uprøvet Fyr, jeg havde let ved at tro, at jeg var Verdens Midtpunkt, og ved at føle Smerte over, at det kun var for en Dag!

Jeg havde udført en Slags journalistisk Bedrift — hvorledes man nu end vil bedømme den, det er ligegyldigt — jeg havde slaet et Slag, nu skulde jeg til at befæste min Stilling, nu skulde jeg gaa et Skridt videre fremad; saaledes skulde det have været; men det blev anderledes; jeg skulde synke ned igen; jeg er snart ved Slutningen af denne Indledning til min Selvbiografi, men den skal ikke sluttes, uden at den bitre Kalk først er tømt til Bunds; af alt det, der skal fortælles, skal de Ting have Forrangen, som jeg helst vilde fortie.

Jeg vil ikke pynte paa noget, det eneste, der værner mig, er, at jeg har glemt meget af alt det, der helst burde ties med — men hvad jeg erindrer, vil jeg ikke lægge Skjul paa — enten skriver man sin Selvbiografi, eller man skriver den ikke.

VII.

Det var ligesom om jeg vilde tage Hævn over min fattige Ungdom. Jeg havde sultet saa meget — nu skulde jeg spise mig mæt, saa det kunde mærkes! Jeg havde levet i mange Aars Ensomhed og Dunkelhed

— nu vilde jeg ud i Lyset, boltre mig mellem Mennesker, Glæden leve! I hvor mange Aar havde jeg ikke maattet lædske min Tørst ved Vandhanen! nu skulde Glassene tømmes for en anden Drik!

Saaledes gik jeg fra den ene Yderlighed til den anden. Kammerater og Venner var der ingen Mangel paa. Hvori bestod Glæden? I at forlade Caféen for at gaa i Variété, i at besøge Knejs efter Knejs, i at sidde mellem berusede Mennesker i Natbeværtninger, som man kun forlod i sidste Øjeblik for at trænge ind i andre endnu dunklere Salon'er.

Det var i „det glade København“, jeg færdedes. Var Glæden nu saa stor? Selv midt i Tumlen skete det, at jeg faldt i Tanker, jeg stirrede omkring mig og var forundret over, at det var alt andet end glade Ansigter, der omgav mig. Vi indfandt os i den store Variété, hvor altid den samme Mand stod og dirigerede altid de samme Melodier, en højroset, plagende Musik, der tilsidst kunde ligefrem opvække Kvalmefornemmelser. Vi sad gnavne og onskabsfulde over vore Drikkevarer. Vi rakkede ned paa Direktøren og skændtes med Tjenerne. Vi forhaanede Programmet og grinede ad Gøglerne og deres fattige Anstrengelser for at more os. Vi spyttede paa de Omgivelser, vi befandt os i, hæ, hvor Fanden skal vi nu gaa hen, denne her Bule er det ikke til at udholde at være i!

Dunkelt følte jeg Aandløsheden i det Liv, jeg levede. Det var nødvendigt at drukne den i Spiritus. En meget

altsaa Berømmelsen — en saare krank Forfængelighed, en hurtig Død dens Skæbne! Jeg var dybt nedslaet. Man bedes ikke le ad mig, jeg var en ung uprøvet Fyr, jeg havde let ved at tro, at jeg var Verdens Midtpunkt, og ved at føle Smerte over, at det kun var for en Dag!

Jeg havde udført en Slags journalistisk Bedrift — hvorledes man nu end vil bedømme den, det er ligegyldigt — jeg havde slaet et Slag, nu skulde jeg til at befæste min Stilling, nu skulde jeg gaa et Skridt videre fremad; saaledes skulde det have været; men det blev anderledes; jeg skulde synke ned igen; jeg er snart ved Slutningen af denne Indledning til min Selvbiografi, men den skal ikke sluttes, uden at den bitre Kalk først er tømt til Bunds; af alt det, der skal fortælles, skal de Ting have Forrangen, som jeg helst vilde fortie.

Jeg vil ikke pynte paa noget, det eneste, der værner mig, er, at jeg har glemt meget af alt det, der helst burde ties med — men hvad jeg erindrer, vil jeg ikke lægge Skjul paa — enten skriver man sin Selvbiografi, eller man skriver den ikke.

VII.

Det var ligesom om jeg vilde tage Hævn over min fattige Ungdom. Jeg havde sultet saa meget — nu skulde jeg spise mig mæt, saa det kunde mærkes! Jeg havde levet i mange Aars Ensomhed og Dunkelhed

— nu vilde jeg ud i Lyset, boltre mig mellem Mennesker, Glæden leve! I hvor mange Aar havde jeg ikke maattet lædske min Tørst ved Vandhanen! nu skulde Glassene tømmes for en anden Drik!

Saaledes gik jeg fra den ene Yderlighed til den anden. Kammerater og Venner var der ingen Mangel paa. Hvori bestod Glæden? I at forlade Caféen for at gaa i Variété, i at besøge Knejs efter Knejs, i at sidde mellem berusede Mennesker i Natbeværtninger, som man kun forlod i sidste Øjeblik for at trænge ind i andre endnu dunklere Salon'er.

Det var i „det glade København“, jeg færdedes. Var Glæden nu saa stor? Selv midt i Tumlen skete det, at jeg faldt i Tanker, jeg stirrede omkring mig og var forundret over, at det var alt andet end glade Ansigter, der omgav mig. Vi indfandt os i den store Variété, hvor altid den samme Mand stod og dirigerede altid de samme Melodier, en højrøstet, plagende Musik, der tilsidst kunde ligefrem opvække Kvalmefornemmelser. Vi sad gnavne og onskabsfulde over vore Drikkevarer. Vi rakkede ned paa Direktøren og skændtes med Tjenerne. Vi forhaanede Programmet og grinede ad Gøglerne og deres fattige Anstrengelser for at more os. Vi spyttede paa de Omgivelser, vi befandt os i, hæ, hvor Fanden skal vi nu gaa hen, denne her Bule er det ikke til at udholde at være i!

Dunkelt følte jeg Aandløsheden i det Liv, jeg levede. Det var nødvendigt at drukne den i Spiritus. En meget

stor Del af Tiden og Anstrengelserne gik med at diskutere de forskellige Drikkevarer. Man kunde jo ikke udfylde alle Døgnet's Timer med Rygter og Sladder! Men man gjorde sit bedste, de fraværende havde det ikke godt, naar vi var sammen!

Det uhyggeligste af de Steder, vi søgte, var vel nok „Kisten“, en lille snavset Bule, hvor vi sad ved „Direktorbordet“, her sad Direktøren, „gamle Rantzau“, og gav Audiens til Pressens Repræsentanter, han var et lallende Vrøvl, oppe paa Galleriet over vore Hoveder sad Byens tarveligere Demimonededamer, oppe paa Tribunen blev der skraalet af nogle udmajede og malede Piger, nede paa Tilskuerpladsernes forreste Rækker sad fnisende Kontorister, halvfulde Fars Sønner, sløve eller voldsomme Alfonstyper, et underligt aandsfattigt Krapyl, som ud paa Natten bombarderede Pigerne med Blomster og Ølglas i Hovedet paa dem og blev smidt ud af den bomstærke Kontrollør, eller som i deres hæftige Betagelse kravlede op paa Tribunen for at erklære deres Kærlighed til Skønhederne. Aften efter Aften de samme Mennesker og de samme Optrin! Forgæves søger jeg i Mindets Glans at skabe noget Skær af folkelig Lystighed over denne Anstalt, det er umuligt, det var altsammen uhyggelig banalt, hæsligt, det var forladt af Guder og Mennesker.

I den Tids Natbeværtninger gik det blot en Grad mere raat til. Ved Tolvtiden strømmede 1000 eller flere Mennesker ud af Variétéerne og forvandlede

Gaderne fra Vesterbro til Kongens Nytorv til en larvende Markedsplads; Strømmen blev opsuget af Natbeværtningerne, der var udstyrede med et rigt Gallari af Nattens Dronninger i deres festligste Skrud, fuldt færdige til at modtage Invasionen af drukne Mennesker.

Midt i den værste Tummel i en af disse Natkældere kom jeg en Morgen i hidsig Diskussion med den da saa berømte tragiske Skuespiller *Karl Marx*, en Kæmpekarl, en raa og hidsig Fyr, men en stor Teaterhelt, en Entusiast, vi skændtes om Dramaet, vi var virkelig dybt inde i Aandens Alfabet, vi drøftede Kunst og Literatur! Just som vi var dybest inde i vor Debat, kom en stor, meget pragtfuldt udmajet Dame sejlende forbi os, og hun lod falde en eller anden Bemærkning til *Karl Marx*, jeg opfattede ikke, hvad det var — i samme Øjeblik rejste Skuespilleren sig i sin fulde Højde og slog hende med knyttet Næve i Ansigtet, idet han ledsagede dette Argument med et i høj Grad uhøvisk Skældsord! Min Diskussion med den feterede Skuespiller blev brat og definitivt afbrudt — i samme Sekund bølgede et uhyre Slagsmaal gennem hele Kælderen, Skraal og Brøl, Hysten og Skrigen genlød, mens kæmpende Par væltede sig omkring mellem væltede Stole og Borde. Jeg véd ikke, hvordan det endte, jeg saa mit Snit til at undløbe, og jeg fik aldrig afsluttet min Diskurs med *Karl Marx*. — Det var kun et enkelt, lidet betydende Optrin af alle de Tusinder, der foregik i Rydbergs Kælder i disse Dage, men det bed sig fast

i min Erindring — saaledes udfoldede sig Københavnernes muntre Natliv!

Dette Natteliv endte som Morgenliv. Knap var Natbeværtningerne lukkede, før Morgenknejerne lukkede op: smaa, fattige Beværtninger med Sand paa Gulvet, med Stampublikum af Droskekuske, Arbejdere, Bisser — i et Par Morgentimer fik de Besøg af Københavnerlivets Natteravnne, der ofte i Kjole og Hvidt vaklede ind for at faa den sidste Drik, eller for at afstive sig med Sild og Øl og Snaps eller stærk Kaffe.

VIII.

Det var paa denne Tid, jeg mødtes med *Knut Hamsun*. Han var hjemkommen fra Amerika, hvor han havde sultet og hutlet sig igennem paa mangen bedrøvelig Maade, han havde udgivet „Sult“ og var med et Slag blevet en berømt Digter. Jeg traf ham en Dag i „Bernina“, hvor han stod og tumlede bagved Buffet'en i Færd med at tilberede en vidunderlig skøn Drik, der hed „Djævlepunsch“, den var sammensat af 17 forskellige Slags Spiritus — drik, for Satan! — og vi drak!

En Nat gik vi tre Mand hjem. Den tredje, en ung dansk Lyriker, der siden blev Rodemesterassistent, faldt pludselig pladask om i Rendestenen, det var Djævlepunschen, der havde slaaet ham ned. Vi slæbte ham ind i en Port, satte ham paa Trappen, han lever,

sagde Knut Hamsun, han snorker, lad ham sidde, det Svin! Og vi lod ham sidde, vi gik et eller andet Sted hen og fortsatte Diskussionen om talrige literære og andre Problemer, det gryede; før vi brød op. Hele Tiden sad jeg og tænkte forskrækket paa den arme Lyriker i Porten, det var Frostvej, Gud, han kunde jo fryse ihjel. I største Skynding begav jeg mig gennem de øde og mørke Gader ind i Badstuestræde for at se, om Digteren levede, jeg fandt Porten, Trappen — jo, der sad han, snorkende, levende! Mens jeg nu tumlede med ham for at faa ham vaagen — hvem viste sig saa i Farvandet? — Knut Hamsun! — Han havde faaet det samme Samvittighedsnag, som havde ført mig tilbage til Aastedet, og naturligvis endte det med, at vi alle tre gik paa Morgenbeværtning.

Hamsun levede den Tid fuldstændig paa Bohemevis, fra Haanden til Munden, den ene Dag rullede Pengene, den næste Morgen havde han ikke til et 4 Øres Frimærke. En Morgen mødtes vi hos à Porta paa Kongens Nytorv, vi skulde have Damer til Frokost, ingen af os ejede en rød Øre. Vi stirrede fortvivlet ud i den blaa Luft. I det samme traadte Forlagsboghandler *Gustav Philipsen*, hans Forlægger, ind af Døren. Hamsun sprang op — vi er frelste, hviskede han mig i Øret, vent! — Han gik Philipsen i Møde, trak ham afsides, det blev en længere Konference, jeg sad i spændt Forventning — endelig kom Digteren tilbage — han havde 4 Hundredkronesedler i Haanden. Hvordan fik du dem? spurgte

jeg. Jo, jeg sa'e til ham, at jeg skulde rejse til Paris i Aften, Toget gaar Klokken 7!

Frokosten stod i Langelinjepavillonon, og da Toget til Paris afgik, var den endnu ikke helt afsluttet — derimod var de 4 Hundredkronesedlers Skæbne meget nær ved deres Afslutning!

Hamsun var en pragtfuld Karl, en norsk Vildbamse, ubehøvlet, voldsom, ondskabsfuld, snærende, uhyre selvbevidst, men saare indtagende. Hans Forfatter-skab interesserede mig den Gang ikke det mindste — var der overhovedet andet, der interesserede mig end at nyde Livet — ak, under de fattige Former, som det maatte ske for os? Fra den ene Knejspe til den anden! Drukken Lystighed i Nattens senere Timer og fortvivlet Opvaagnen ud paa Eftermiddagen den næste Dag!

En Nat vaklede jeg hjem til min usle Hybel. Enkeltheder erindrer jeg ikke, men Oprømtigheden maa have antaget kolossale Former. Min høje Hat havde jeg benyttet som Tribune under Afholdelsen af et Foredrag, som en krøllet Fane svingede jeg den til d'Herrer, der tog Afsked med mig. Jeg var alene, men alligevel i Selskab. Op ad Trapperne svang jeg Resterne af den høje Hat. Inde i mit Værelse fortsatte jeg det lystige Samvær, jeg løftede mit Glas, Skaal, mine Herrer, hele Verden gaar ad Helvede til, skynd Dem, hvis De vil med! Skaal!

Jeg vaagnede den næste Dag med en modbydelig Fornemmelse af, at Verden var ude af Lave. Og der

var dog ikke sket noget videre — ikke andet, end at jeg — Skaal, mine Herrer! — havde tømt det fyldte Blækhus og bar forfærdelige Mærker deraf!

Saaledes sad jeg i Formiddagens ubarmhjertige Sollys i den største Elendighed! Den Forfærdelse, der greb mig, formelig gennemrystede mig. Skamfuld, ydmyget, dybt, dybt nedslaaet, tilblækket over hele Ansigtet langt ned i Halsen — nej, det var dog for galt. Jeg fo'r op og begyndte den store Renselsesproces, mens Angerens og Skammens Furier rasede i mit Indre. Nej, dette her maatte have en Ende. Legen havde varet længe nok, nu maatte det blive en anden Alvor!

IX.

Jeg holdt Dommedag med mig selv; jeg stirrede tilbage, vendte Blikket mod mine Omgivelser, mod det Liv, jeg førte, jeg væmmedes. Var jeg ved at blive en Dranker? Var der noget i min Natur, som jeg skulde være Offer for, et ulykkelig Anlæg? Jeg havde hørt fortælle i min Barndom om nogle frygtelige Drankere blandt mine Forfædre. Havde jeg overtaget en tung Arv? Vråvl!

Hvis jeg vilde, kunde jeg vel nok holde op med det Drikkeri. Var det andet end selskabeligt Pimper? . . . Jeg spekulerede længe for at komme til Klarhed, jeg havde en Mistanke om, at jeg laa under for en ulykkelig Tilbøjelighed, det var det værste af alt. Jeg mindedes, at allerede som Dreng havde jeg aabenbaret Tilbøje-

lighed i den Retning; naar jeg kunde se mit Snit dertil, sneg jeg mig ned i Ølkælderens og drak i Smug. Naar jeg ikke kunde skaffe andet stærkt drikkeligt, tog jeg Eddike med Vand og Sukker — en herlig Sommerdrik! — Jeg erindrede tilmed den onde Samvittighed, hvormed jeg nød disse forbudte Drikke! Jeg var altsaa paa Vej til at blive en Dranker, og naar jeg var det, saa var det, fordi det bundede i min Natur.

Jeg gennemheglede mig selv. Jeg fandt mig selv mere og mere afskyværdig. Var jeg ikke ogsaa som Dreng tyvagtig? Nu dukkede det op i min Erindring, at jeg en Gang paa Blaagaard Seminarium havde stjaalet en Bog fra en Kammerat og solgt den! Jo, jeg var en net Fyr! Var jeg ikke ogsaa af en lumsk og forræderisk Karakter? — egentlig talt en rigtig skidt Knægt? Jeg var let til Misundelse. Jeg glædede mig indvendigt, naar det gik andre ilde — dog vel vogtende mig for at vise det, tværtimod, jeg satte et beklagende og medlidende Ansigt op — Hykler og Farisæer! Jeg kunde da heller ikke nægte, at jeg altid villigt deltog i al Slags Bagvaskelse. Ja, tarvelig, troløs, fejd og hyklerisk — alt dette var jeg.

Saaledes holdt jeg Dommedag over mig selv. Saaledes var jeg dybt tragisk, dybt fortvivlet. Maaske behagede jeg mig lidt i al denne Selvfornedrelse, følte, det var et „interessant“ om end meget sørgeligt Tilfælde. Men det var ærligt nok, at jeg skammede mig, følte mig nedværdiget og ønskede at komme ud af

den Sump, jeg befandt mig i. Men hvorledes skulde det lade sig gøre?

En af mine Venner i hine Dage var *Anton Melbye*; han var noget ældre end jeg, han var indlevet i Kredse af Københavnerlivet, som jeg aldrig havde været i Berøring med; han førte en Skribents urolige og usikre Liv, altid kæmpende med økonomiske Vanskeligheder, jeg erindrer, hvor det svimlede for min Bevidsthed, da jeg hørte, han havde en Gæld paa 12,000 Kroner — et uhyre stort Beløb for mig, der næppe nogensinde havde haft en Hundredkroneseddel mellem Hænder! Jeg véd ikke, hvorfor Melbye sluttede sig til mig, vi var meget forskellige, men vi sad sammen i Rigsdagens Referentloge og blev snart gode Venner, han forekom mig som et Lys i det Mørke, der omgav mig. Han var begyndt at skrive Sommerrevyer paa den Tid, havde allerede Navn som Humorist og Visedigter, var fuld af Pudsigheder og Brandere og af Melankoli! Det var utvivlsomt ikke mindst hans melankolske og pessimistiske Natur, der tiltrak mig — jeg holdt meget af ham, og vi kom en Del sammen.

Jeg erindrer ikke længere, hvordan det gik til, at Anton Melbye opmuntrede mig til at forsøge paa at skrive en Roman og sendte mig op til *Ernst Bojesen*, der da var begyndt som Forlægger i større Stil, for at træffe et Arrangement med ham; jeg betroede ikke min sørgelige Situation til nogen, heller ikke til Melbye, men jeg har formentlig talt om, at jeg gerne vilde skrive

en Bog; nok er det, at jeg en Dag sad oppe hos Ernst Bojesen i hans lille Kontor paa Købmagergade og forhandlede med ham om et Forskud paa den Roman, jeg havde tænkt at skrive. Men Ernst Bojesen vilde nok se et Par Kapitler og høre en kyndig Mands Dom! Meget vel! Jeg gik sporenstregs hjem og skrev i Løbet af ca. 4 Timer de første 3 Kapitler af Romanen „Thomas Bagge“, og Dagen efter stillede jeg i *Georg Brandes'* Hjørnestue i Havnegade 55 for at bede ham læse dem og give mig en Udtalelse!

Paa denne Maade gik det til, at jeg faa Dage efter, udstyret med et Forskud paa 300 Kroner — en vældig Sum efter mine Begreber! — rejste til Lyngby og slog mig ned i mit Fædrenehjem for at fuldføre Romanen „Thomas Bagge“, som, hvis alt gik vel, skulde udkomme til Efteraaret — helst i flere paa hinanden følgende Oplag!

X.

I Foraaret 1914, efter min Hustrus Død, rømmede jeg op i uhyre omfangsrige Bunker af Manuskripter og Breve fra min Ungdom. Hvilke Masser af Literatur fandt jeg ikke her! I tykke Kollegiehæfter og i Tusinder af løse Blade var strøet en broget Skare af Digte, Skuespil, Noveller, filosofiske og andre Studier, jeg forfærdedes alene ved Omfanget af denne Skribentvirksomhed, der aldrig kom udenfor Skrivebordsskuffen.

Jeg brændte det altsammen — i Hovedsagen uden at læse noget af det igen — jeg var ikke særlig nys-

gerrig efter at se mig i Spejl! — men jeg nægter ikke, at det gav et lille Stik i mit Hjerte, da jeg ogsaa smed det største af alle Manuskripterne ind i Kakkellovnen: „*Thomas Bagge. Roman i to Bind. Af Frejlif Olsen*“. Saaledes var Titlen.

Jeg maa fortælle om denne Roman, at Ernst Bojesen kasserede den, fordi den var usædelig. Det begyndte allerede i iste Kapitel, og det fortsattes troligt i begge to Bind, det kunde ikke nytte at beskære Bogen, den var umoralsk fra først til sidst.

Se, af al det, jeg havde levet, var det, som jeg da følte Trang til at behandle literært, en Side af mit Liv, der var en dyb Hemmelighed selv for mine allernærmeste Venner.

Jeg havde sværmet med Fru Gudrun N. N., hendes Mand var bortrejst, vi mødtes helst Søndag Morgen, tog ud i Skoven, jeg fulgte hende om Aftenen hjem til Villaen, vi var unge og forelskede — hun var nu forresten ikke helt ung, men meget ungdommelig!

Ulykken vilde imidlertid, at jeg netop paa denne Tid mødte den purunge Anna B. ude fra Lyngby — hun var nu ung Pige i Huset hos en Etatsraadfamilie i Bredgade, hun var kun et Barn, hun havde gule Fletninger ned ad Ryggen, hun havde et Mona Lisa Smil, som den Dag idag bringer mig til at gyse saligt ved Erindringen derom. — Jeg sværmede med Fru Gudrun og var vildt forelsket i Anna, samtidigt med at jeg udfoldede mig paa den sympatiske Maade, jeg tidligere

har omtalt, rundt om paa Byernes Knejper og Variétéer. — Kan det forbavse, at naar jeg skrev paa Erindringerne herom, maatte det blive en meget umoralsk Bog? Behøver jeg at forsikre, at jeg ikke gjorde det kønnere, end det virkelig var, men tværtimod?

Jeg traf siden, mange Aar efter, Fru Gudrun, nu en gammel Kone med voksne Børn, velnæret, husmoderlig, trind og trist og træet, se, hvor var Livet blevet af? en skønne Dag, inden man véd af det, er man gammel, forbi er alt det, der giver Tilværelsen Værdi og Glans, Gud, er Klokken saa mange, jeg maa gaa, jeg skulde for en Time siden have været til The hos Fru Overretssagfører Jensen! . . . Saaledes endte Fru Gudrun's Saga, gaa bare, tænkte jeg, og bliv borte!

En Dag — det var nu ikke saa mange Aar efter — stod jeg paa Lyngby Kirkebakke ved en nylig gravet Grav, bedækket med snart visne Kranse og Blomster. Herunder hviler Anna B., her visnede de gule Fletninger, her gnavede Ormene i de Øjne, fra hvilke hint Mona Lisa Smil straaledede mig i Møde. — Min Sjæl vred sig i Smerte og Sorg. Jeg spurgte mig selv: Hvilken Skyld har du i, at hun gik bort i sin pure Ungdom? Er det at være ung altid ensbetydende med at være samvittighedsløs? . . . Tilgiv mig, lille Anna — se, endog saa ligegyldig havde jeg været i mit Overmod og min Travlhed, at jeg ikke en Gang havde givet dig et Kælenavn! . . . Men du er nu ikke død, Anna, du dør aldrig, saalænge jeg lever, hvorledes kan man være

død, saalænge man lever i et Hjerter, der endnu elsker og længes?

. . . . Men jeg glemmer helt Romanen „Thomas Bagge“ og dens Vanskæbne! Det var min Ungdoms sidste store Fiasko. Det var Meningen, at jeg med denne Roman skulde paabegynde et nyt og bedre Afsnit af mit Liv, den skulde være Stigen, ad hvilken jeg igen begyndte at stige opad! Hvilken Skuffelse! Da jeg om Efteraaret kom ind igen til Bladet og Byen og Referentlogen, var jeg mere ribbet end nogensinde før, mere fattig og udsigtsløs. Men det var utvivlsomt kun godt saaledes. Jeg fik i hvert Fald den Belæring, at Romanskivningen var ikke mit Fag — hvor meget værre havde det ikke været for mig, dersom jeg var bleven bestyrket i den Tanke, at jeg var Digter? — Jeg maatte begynde forfra, ikke rigere af den Skade, jeg havde lidt, men i hvert Fald en lille bitte Smule klogere.

Og jeg begyndte forfra, og Vejen blev lang. Men den første Ungdoms Forvildelser var endte, og Indledning til min Selvbiografi maa ogsaa snart være det!

BEKENDELSER OG TILSTAAELSER

I.

SE, jeg har levet en talløs Mængde Aar, og i alle de Aar har jeg næsten intet oplevet, jeg har aldrig deltaget i store Begivenheder eller Kampe, min Vej er aldrig gaaet udenfor en lille Storstads indre Bydel — og om alt dette har jeg skrevet en Selvbiografi paa 5 Bind og forsynet den med en Indledning paa snart 50 Kapitler!

Er jeg en Nar?

Alt mens jeg har nedskrevet Indledningen, er jeg blevet angrebet fra talrige Side i mit Indre; jeg er blevet forhaanet, fordi jeg har gjort et Liv i Bagateller til en stor Ting; jeg er bleven udskældt, fordi jeg har filosoferet paa Grundlag af magre og tynde Erfaringer; jeg er bleven spottet, fordi jeg har villet indbilde mig selv og andre, at man kan skrive Sandheden om sig selv; utvivlsomt har jeg været besjælet af en nogenlunde hæderlig Stræben i den Henseende; men hvorledes har jeg kunnet tro et Øjeblik, at det umulige var muligt? — Sandheden? Hvor er det dog latterligt ligegyldigt,

at Aviserne, som vi skriver eller redigerer, er fulde af Løgne — hvad jo alle dannede Mennesker er enige om, at de er! Hvordan vilde Verden se ud, hvis de ikke var fulde af Løgne? — det, som man kalder Løgne?

Jeg hører med stedse stigende Blanding af Harme og Munterhed disse Forsikringer fra hveranden Stymper, der sætter en Pen til Papiret: Sandheden — det er Sandheden, jeg vil fremstille, i Sandhedens Interesse er dette skrevet, Sandheden, ene Sandheden er mit Maal!

Der findes ikke et mere løgnagtigt Ord end det Ord „Sandheden“.

Jeg føler det ikke mindst paatrængende stærkt i det Øjeblik, da jeg ser tilbage paa min egen Indledning til min Selvbiografi. Nej, hvor jeg dog har kæmpet for at sige Sandheden — Sandheden, den fulde Sandhed, kun Sandheden, som det hedder i de hykleriske og hellige Englænderes Edsformular! — Jeg har bestræbt mig for at være sand, sand helt igennem

Lad mig nu se. Jeg véd godt, at det er mislykkedes for mig at sige hele Sandheden. Men er det blot sandt, at jeg hele Tiden har bestræbt mig for at sige den? . . . Jeg tøver, jeg vakler . . . Nej, det er ikke sandt.

Jeg vil ikke rive ned, hvad jeg nøjsommeligt har opbygget i de foregaaende 40 Kapitler. Jeg har ikke løjet — ikke direkte. Alt det, jeg har fortalt, er rigtigt nok, det er sandt. Men er det Sandheden? . . . Jeg véd, at jeg maa svare Nej.

BEKENDELSER OG TILSTAAELSER

Ikke blot uvilkaarligt, men ofte fuldt bevidst, har jeg maattet tie, naar Sandheden krævede, at jeg skulde tale. Jeg har maattet „lade uomtalt“ nu dette, nu hint. Men det er ikke Sandhed, naar man lader noget uomtalt.

Jeg har i Tidernes Løb læst 100, maaske snarere 1000 Selvbiografier. Nu, da jeg erindrer dem i Lyset af de Tanker og Idéer, som Arbejdet med min egen Selvbiografi har vakt i mig, spørger jeg mig selv: hvad for Løgnfabriker har du ikke været inde i, mens du i god Tro læste disse 100 eller 1000 Selvbiografier? Var de ikke allesammen fulde af Løgne?

Jeg har af og til haft den Tanke, at menneskeligt set mere interessante end Digternes Romaner maa dog solide og ærlige Selvbiografier være. Men jeg er kommen bort fra den Tanke. Det, der gør Romanforfatterens „Løgne“ saa langt værdifuldere end Selvbiografiens „Sandheder“, er den Frihed, hvormed Digteren tumler med sig selv, han er maskeret, han aabenbarer sig selv, men kan i samme Aandedræt benægte, at det er ham selv. Hvem tør paastaa, at Forfatteren er identisk med den Skurk, han saa levende skildrer? Men den Mand, der fortæller sit eget Liv, har intet Ly at krybe ind i, han er redningsløst fortabt, hvis han afslører sig!

Jeg kan ikke gøre ved det — men i det Øjeblik da jeg skuer tilbage paa min egen Selvbiografi, maa jeg raabe Vagt i Gevær overfor alle Selvbiografier: de er fulde af Løgne, langt grovere end dem, der staar i

Aviserne! Jeg taler ikke om alle de Hukommelsesfejl og Erindringsforskydelser, der løber ind i en Mands Memoirer — jeg tænker ikke paa de bevidste Usandfærdigheder og Underfundigheder, han boltrer sig i — alt sligt kan som Regel kontrolleres. Nej, men al den løgnagtige Fortielse af maaske ofte de allerbetydningsfuldeste Ting, der klæber ved enhver Selvskildring: her er vi ved Ondets Rod

II.

Det lyder paradoksalt, men det er sandt nok: jeg har levet et helt Liv i Løgne, i alt det, der kaldes Avisløgne, Herregud, enhver ung Flab paa Caféen véd da, at en Journalist lever af at lyve — jeg har levet et langt Liv i denne umoralske Atmosfære, og jeg har aldeles uafledeligt været behersket af en brændende Trang til at kende Sandheden, det har været min fikse Idé, jeg vilde altid bag alt, hvad der foregik eller blev sagt, sé den Sandhed, der laa til Grund for det. Alt det, der foregaar, er altid noget andet end det, der foregaar! — saa meget har jeg lært. De fleste Mennesker slaar sig til Ro med, at det, der foregaar, maa da være „sandt“. Hvilken Misforstaaelse! Altid ligger der noget bag ved det, der foregaar, som stiller det i et helt andet Lys end det, hvori det fremtræder. Og hvor meget værre er det ikke med alt det, der siges — enten det er i en Avis, i et Komitémøde, paa Rigsdagen eller i en privat Samtale! At ville finde Sandheden heri er

noget lignende som at ville finde en Synaal i en Høstak, det er umuligt. Jeg véd godt, at det, jeg lider af, er en fiks Idé, men er det ikke ejendommeligt, at den Mand, der lider af denne fikse Idé, er en professionel Udspreder af Løgne? — ja, Herregud, en Journalist?

Naar man vil sige Sandheden, kan man ikke begynde bedre end med at tilstaa: egentlig er jeg en uforbederlig Løgner. For mig i hvert Fald er det et udpræget Mistænksomhedstegn, naar en Mand debuterer med at forsikre, at nu vil han sige Sandheden, en bedre Begyndelse til en Serie Løgne findes ikke. Vi er født løgnagtige, og vi er opdragne i Løgn, i Forstillelse og Løgn, dette er simple dagligdags Kendsgerninger, tro ikke, at jeg bilder mig ind at have gjort en Opdagelse! Hvad det moderne Kulturliv Dag ud og Dag ind kræver af Forstillelseskunst, af et evigt fortsat Hykleri, er overdaadigt. Vi slaar næppe Øjnene op, før vi maa stille os i Positur, behage eller mishage, adlyde eller kommandere; intet gøres uden med Vold paa vor Natur, men især intet uden med Vold paa Sandheden, den kære elskede Sandhed, som vi saa gerne foregiver at leve og kæmpe for!

Se, en saadan ulykkelig Elsker af Sandheden er jeg — som en saadan ulykkelig Elsker af Sandheden ønsker jeg at overgaa i Historien, ret som den Journalist, jeg er!

Ja, netop som den Journalist, jeg er. De Aviser, vi redigerer eller skriver, er vel løgnagtige, men de er

dog gennemgaaende næppe fuldt saa løgnagtige som alle de Løgne, vi skal slaas med for at holde os dem fra Livet. Publikum, der dømmes Aviserne som Løgn-aviser, er en utrættelig og fantasifuld Leverandør af Løgne, de siver ind gennem alle Sprækker og Revner paa Redaktionskontoret, de jager os som et ganske vist ikke videre ædelt Vildt. Naar jeg har faaet den fikse Idé at ville have fat i Sandheden i alt det, der siges og foregaar, er det saa ikke netop for en Dels Skyld, fordi den Atmosfære, der er Redaktionskontorets særlige, er saa inficeret af Løgne og Sandhedsforvanskninger, som den er? — fordi er der noget Sted paa Jorden, hvor der fra 1000 Sider rettes Angreb mod Sandheden, saa er det paa Redaktionskontoret — det er jo Kontorets evige Kamp, dets daglige Komædie og Tragedie, dets Alfa og Omega. — Nej, hvordan skulde man være bleven en fanatisk Elsker af Sandhed uden at have levet i en Aarrække i en fortættet Damp af Løgn?

III.

Jeg sagde tidligere: at være Referent er en saare beskeden Gerning. Jeg siger nu: at være københavnsk Journalist, at være Redaktør af et lille Lokalblad i en lille stor By — det er en beskeden Gerning, Topunktet for en Mands Ærgerrighed kunde det vanskeligt blive.

Hvorfor skjule, at de Maal, man har stræbt henimod, har man ikke naaet? Man kan gøre denne Tilstaaelse

samtidigt med, at man erkender, at maaske er det opnaeade Maal, naar alt kommer til alt, netop saa stort som man efter sin Personlighed eller sit Geni er berettiget til.

Enhver Mand, der blot i sin Sjæls Indre hæver sig en Smule over Mængden, har en ufravigelig Stræben: han vil blive stærk, han vil eje Magt, han vil herske over Menneskene, mens han lever, og erindres af dem, naar han er død.

En og anden naar Maalet — som oftest paa en anden Maade og ad helt andre Veje, end han forestillede sig det, da han begyndte Vandringen opad. Og alligevel faar hans Sjæl aldrig Fred, alligevel lever han i en Atmosfære af evig Uro, gennemsitret af evig utilfredsstillet Ærgerrighed, og han dør sagtens ulykkeligere, end hans Moder fødte ham.

Men de fleste naar ikke Maalet, men bliver paa Halvvejen — og nogle af dem føler sig lykkelige og tilfredse derved.

Men af alle Følelser er Tilfredshed den værdiløseste. Tilfreds med sin Kone — med sin Middagsmad idag — med sine Børn — med en Bog, man har læst, eller en Première, man har overværet — lad gaa! Men tilfreds med sig selv og med det, man har opnaaet i det Liv, man har levet og lever — nej, det er en Tilfredshed, jeg aldrig forsoner mig med.

Tilfreds med, hvad andre øvede — af og til. Med, hvad jeg selv bedrev — aldrig.

BEKENDELSER OG TILSTAAELSER

Af en næsten spidsborgerlig Art er den Utilfredshed, der ofte har forfulgt mig — en Angst for, at jeg ikke ydede tilstrækkeligt Arbejde for det Udbytte, det indbragte mig i Form af Stilling, Indtægt, Velvære — og især i Sammenligning med, hvad andre formaaede.

Jeg har en Erindring herom: da Edvard Brandes i sin Tid satte Honoraret for Rigsdagsreferatet op fra 4 til 5 Kr., blev jeg ganske betaget af Ærefrygt. Naa, tænkte jeg, nu maa du rigtig strænge dig an! Gøre dig fortjent til denne svimlende Forhøjelse!

Hvem maa ikke le deraf? — men det er jo ikke blot latterligt — er det ikke ogsaa rørende? Det, jeg bevægedes af, var jo ikke denne stakkels ene Krone mere i Indtægt, men den Anerkendelse, der laa bag den.

Pengene selv har aldrig interesseret mig som andet end det nødvendige Onde: man skal have dem for at leve. Jeg gjorde aldrig Gæld, men jeg brugte altid de Penge, jeg tjente, og den Dag idag er der paa Bunden af min Sjæl en Foragt for dem, der lægger Penge op — skønt det jo er saa agtværdigt som blot noget.

Jeg syntes næsten altid, jeg tjente for lidt — men samtidigt nagedes jeg af Bekymring over, at jeg i Virkeligheden tjente meget mere, end det, jeg ydede, var værd. — Uro og Splittelse! Smaa Bekymringer, store Sorger!

Fortvivlelse: se, dit Levebrød er at skrive i en Avis, der hver Dag gør Ulykker og Fortræd — var Verden ikke bedre uden den Avis?

Hvad Trøst er det for mig, at for andre maa det være endnu værre?

Se nu f. Eks. hin Præst, der staar i sin Kirke Søndag Formiddag og væver noget meningsløst Bavl — hvorledes kan han befinde sig i Tryghed og Tillid til sit Livs Værdi, hvordan maa det forholde sig med hans Samvittighed, naar han i sit Lønkammer overvejer, at dette tomme Bavl lever han af som en stor Herre og bestiller aldrig noget andet i Verden?

Men er Journalisten anderledes stillet end Præsten? Er de ikke hver paa sin Prækestol?

Beskeden er jeg, ydmyg, ængstelig, spidsborgerlig angst, bævende for mit ringe Værd som Menneske og som Skribent. Men jeg maa dog sige, at Præsten har altid været min Trøst! Det Væv, Præsten spandt paa sin Prækestol, kunde jeg i hvert Fald roligt tage Kampen op med, og naar jeg iagttog, hvorledes det blev ophøjet til stor Visdom og indbragte sin Ophavsmand al mulig Hæder og Beundring, saa maatte min Selvfølelse stige. Og det var undertiden nødvendigt, at den steg op af de Nødtrykthedens Dybder, hvori jeg var nedsunken.

IV.

Man skal kende og respektere sine Evners Begrænsning. Det er sandt. Men det er især let nok sagt. For hvor mange af os er det ikke et blodigt Martyrium at naa dertil — en smertelig Tragedie at resignere sig dertil?

De Furier, der hærgende jager gennem min Sjæl, er ikke Misundelsens, men Afmagtens. Hvorfor blev det ikke mig, der tænkte de Tanker, som en anden gav saa glimrende Udtryk? Hint Vid, der udfoldedes saa smidigt og elegant — hvorfor var det en andens og ikke mit? Til at blive rasende over, at det ikke var mit! Har min Aand ikke i al Dulgthed svævet i de Højder, hvor jeg nu ser en anden Skribent bevæge sig i let og overmodig Flugt? Hvorfor skulde jeg nede fra Jorden iagttage de andres Flugt, jeg, som stræbte maaske endnu højere, end disse lykkelige udvalgte naaede?

Skuespilleren har den største Ærefrygt for de Egen-skaber, som han ikke selv, men hans Kolleger besidder, og jager efter at optræde neotp i det ene Rollefag, hvor han er uden Evner. Har Journalisten det anderledes?

Journalistens Fortvivlelse ved at sé sig magtesløs overfor Opgaver, der af andre løses med Lethed, er i hvert Fald næppe mindre end Skuespillerens.

Nogle Journalister nærer eller foregiver at nære For-agt for de Kategorier indenfor deres Virksomhed, som de ikke selv behersker. Lad os se: her er en Mand, der er „Petit-Journalist“. Det hele, han formaar, er at skrive nogle vittige Linjer om en Teaterforestil-ling, nogle Flabetheder, der ved Gud er saa tomme! Mon ikke Forfatteren af Bladets alvorsfulde ledende Artikel med Rette maa se ned paa denne Kollegas Anstrengelser?

Ak, hvor ofte har jeg ikke med bitter Klage maattet beundre en Petit-Artikel af en *Arne Jensen* eller en *Paul Sarauw*! Jeg foragtede dem ikke — jeg misundte dem lige til brandgult! Se, saaledes skulde din Pen være — mumlede jeg — jeg elsker Arne og Sarauw, men jeg skulde hellere hade dem!

Haabløst! Journalisten er væsensbestemt fra den første Dag han sætter Pen til Papiret, han kommer aldrig udenfor det Omraade, der er angivet den Dag. Der er intet at stille op — man er født til denne eller hin Kategori, ligesom man er født rødhaaret eller skeløjet.

For Journalisten, der lever hele sit Liv i Refleksioner og omgivet af Refleksioner, og som har Brug for alle Harpens Strænge — for ham er det særligt bittert at maatte erkende, at han kun forstaar at benytte en eller to af dem.

Jeg véd med mig selv: hvor mange Strænge jeg forgæves har søgt at klimpre paa!

Jeg vil skrive Vers som *Thorkil Barfod* og Reportage som *Andreas Winding* eller *Anker Kirkeby*. Jeg vil eje en *Emil Bønnelyckes* poetiske Retorik og en *Julius Magnussens* dybe Følsomhed, jeg vilde give Gud ved hvor meget for en *Poul Levins* skarpe Blik ind i den Bogs Aand, han læser — og sukker fortsat: Ak, disse haabløse Stormløb mod høje Mure! disse forgæves Forsøg! disse Buler i Panden! disse Tusinder af krøllede Manuskriptstumper ned i Papirkurven — haabløst! haabløst!

BEKENDELSER OG TILSTAAELSER

Jeg kan skrive 1000 fortræffelige Linjer om alting og intet — meget vel. Men der er to Verslinjer om et eller andet, om hvilke jeg maa sige: om du solgte din Sjæl til Fanden, kunde du aldrig have skrevet dem!

Jeg har villet alting og prøvet det meste — og det meste er mislykkedes. Men det har ikke været uden Lærdom for mig, og af alt det, man skal takke Gud for, er Smærterne det første og største.

Med Smærte skal du tjene dit Brød — som Kvinden skal føde sine Børn, omtrent! Med Smærte — det vil sige: uafledeligt at rende Panden mod Muren og efterhaanden i dette Fængsel finde sin rette Plads. Den Lærdom, man faar derudaf, er især den, at man ikke ringeagter, men tværtimod kun saa meget højere beundrer alt det, man har maattet give Afkald paa, resignere overfor. Jeg hader naturligvis alle dem, der evner alt det, jeg ikke selv nogensinde kommer til at evne — selv om jeg maaske endnu adskillige Gange i Smug foretager nogle Stormløb! — men jeg elsker dem alligevel, og navnlig elsker jeg det, de præsterer, dets Værd i min Kærlighed stiger netop i Forhold til den Smærte, det har forvoldt mig, at jeg ikke selv kunde det!

Menneskene mener, de har givet sig selv tilstrækkeligt ved at fortælle alt om, hvad de i hvert Fald selv tror, at de kan og du'r til — hvad de har opnaaet. Men det er en Overfladiskhed, det, der har langt større

Betydning, er i Sandhed alt det meget mere, som jeg ikke kan, ikke du'r til, aldrig vil opnaa, men som jeg har gjort rasende Forsøg paa at komme til at kunne! Kun med alt dette er jeg fuldt og helt ud, hvad jeg er — saa vidt man da overhovedet kan været det i noget af det, man véd om sig selv.

Krampagtigt hager jeg mig fast i min Tankegangs fikse Idé: at jeg vil kende mig selv — at det, selv med den største Iver, vil være smaat nok bevendt dermed, men at uden dette er det hele intetsomhelst værd. Hvor det er svært! Intet er, som det ser ud — men Menneskene især aldrig, og hvordan komme til Bunds?

V.

Jeg skal nu fortælle om, hvordan jeg er — eller i hvert Fald, hvordan jeg var i Aaret 1903! Jeg vil ellers ikke i denne Indledning til min Selvbiografi omtale mine Fata længere frem i Tiden, end jeg hidtil har gjort, men jeg gør en Undtagelse.

Lad mig prale med, at jeg har en stærk Sans for Retfærdighed. Overalt, hvor der møder mig Uretfærdighed, Undertrykkelse og Vold, reagerer jeg øjeblikkelig og voldsomt.

Min Voldsomhed beror paa mit koleriske Temperament, som jeg ikke kan fornægte. Jeg er opfarende i Vrede, opbrusende, stormende, forblindet. Jeg tør prale med, at min Hæftighed ytrer sig stærkere, naar

BEKENDELSER OG TILSTAAELSER

det er andre, der lider Uret, end naar jeg selv gør det. Naar det kun er min egen Person, det drejer sig om, er jeg, belært af mange Erfaringer, altid paa Post, ængstelig for at dømme overilet, her er man ved noget af det mest engle-agtige ved mig. Jeg véd, at jeg ofte, naar man var uretfærdig mod mig, glemte at spørge: Vilde du ikke selv under lignende Forhold have handlet paa samme Maade som de, der nu har krænket dig? Men jeg lærte at spørge saaledes, — jeg lærte det af mig selv og mit saavel som af andre og deres. Hvor ofte har jeg ikke befundet mig overfor Mennesker, der var forurettede, krænkede, mishandlede, osv.! Naar jeg havde hørt deres Klager til Ende, tænkte jeg: Monstro de selv vilde have handlet anderledes, end deres Fjender har gjort, hvis de havde været Hammer istedetfor Ambolt? Altid er det Ambolten, der klager over Hammerens Slag!

Da den bedste Ven, jeg har haft i mit Liv, Tegneren *Johannes Holbek*, i Maj 1903 døde paa Københavns Kommunehospitals 6te Afdeling efter nogle faa Dages Sygdom, blev jeg desperat, og i Bladet „København“, hvor jeg den Gang var Medarbejder, skrev jeg Dagen efter med Navns Underskrift, at det var ikke et almindeligt Dødsfald, det var et Mord, og Morderen var — *Dr. Edvard Brandes!*

Uhyrligheden i denne Beskyldning var saa stor, at det maatte vække Opmærksomhed viden om. Dr. E. B., min højt beundrede Protektor fra „Børs-Tid.“ og

„Politiken“, tænkte paa, efter hvad jeg hørte, at anlægge Sag mod mig — jeg var jo nok kommen i Fængsel! — men opgav det af Hensyn til, at jeg var *Henrik Cavlings* Broder.

De Baand, der knyttede mig til E. B., var med ét Slag bristede. Den Mand, som jeg skyldte saa megen Tak og Ære, opfattede jeg fra dette Øjeblik som en Dødsfjende, og jeg mødtes aldrig med ham.

Jeg har nu aldrig næret Illusioner med Hensyn til de Følelser, hvormed E. B. omfattede mig. Han kunde godt lide mig, han fandt, jeg var en flink Referent, en ærlig Tjener, men derudover interesserede jeg ham næppe stort og kunde heller ikke gøre Krav paa det. — Hvordan det nu end var dermed: jeg havde beundret og elsket denne Mand, og fra dette Øjeblik hadede og afskyede jeg ham!

Kun faa Venner har jeg haft i mit Liv. Min første Ven var *I. P. Müller*, dette herlige Menneske, et Hjerte af Guld, Barn og Geni, Idealist og Opfinder — jeg har aldrig holdt op at elske ham, men som en Skygge over vort Venskab stod altid den Kendsgerning, at vore Tanker og Interesser gik i højst forskellige Retninger. Hvor helt anderledes var det ikke med Johannes Holbek! Denne Kærnekarl af en Artist og en Tænkter, denne Drømmer og Atlet, denne Digter og Drømmer, denne Spasmager og Profet! jeg har aldrig kendt hans Lige. Et skarpt Hoved og en Sjæl fyldt af Mystik, en spotsk Fornægter og en dybt religiøs Søger — tusinde

BEKENDELSER OG TILSTAAELSER

Modsætninger samlede og brødes hos ham og skabte et Menneske af et uimodstaaeligt Trylleri.

Jeg kunde fylde Bøger med Skildringer af det Ven-skab, der opstod mellem Holbek og mig, det var uroligt, stormfuldt, vi stødte sammen, det var en Bølgegang, vi flygtede fra hinanden og kunde ikke undvære hinanden, vi var saa forskellige, kun i vor gensidige Kær-lighed var vi ens

En Nat sad jeg hos Holbek i hans Atelier i Bred-gade Nr. 65 o. G. Han var for et Par Maaneder siden bleven fast ansat som Tegner ved „Politiken“, og hans Lyksalighed over at have fundet denne beskedne Leve-vej — 150 Kr. om Maaneden! — havde givet sig stormfulde Udslag. Nu sad han som en slagen Mand. Han var bleven afskediget — brat, brutalt, i Strid med alle Aftaler og Løfter. Selve det, at han mistede sit Levebrød, interesserede ham mindre, han var saa nøjsom, han kunde leve af næsten ingenting. Men den Krænkelse, der var tilføjet ham, aabnede sig som et stort gabende Saar paa hans Sjæl — aldrig har jeg kendt et mere saarbart og stolt Menneske end Jo-hannes Holbek. Time efter Time fortabte han sig i Overvejelser herom. Han grublede sig gal over det. Han havde længe arbejdet over Evne, han var under-ernæret — han ligefrem glemte at spise og drikke, naar han var i sine Idéers og sine Tankers Vold. Hvor ringe Modstandskraft havde denne saa følsomme Kunstner overfor en Krænkelse som den, der her var

tilføjet ham! Forgæves var alle beroligende Ord og Forklaringer, hver Gang han syntes at være bleven beroliget, brød Saaret op igen, han begyndte forfra — om igen og om igen! Hin lange Nats Samtale paa Atelier'et efterfulgtes af flere, alle lige haabløse — og da jeg igen en Dag stod foran Atelier'ets Dør, var den lukket, og Johannes Holbek var bragt ud paa Kommunehospitalet for at dø.

VI.

Straks efter at Johannes Holbek var bleven syg, skrev jeg et Brev til Edvard Brandes:

Hr. Redaktør Edvard Brandes! Ved den Adfærd, De har vist overfor Johannes Holbek, har De tilføjet ham en saadan Uret, at han er bleven syg og nedbrudt. Han befinder sig nu i en lidende Tilstand paa Hospitalet. Tør jeg haabe, at De i hvert Fald vil vise saa megen Menneskelighed, at De undlader at bringe Meddelelser i „Politiken“ om hans Sygdom?

Ærbødigst

Frejlif Olsen.

Der er en Selvfølge, at jeg ikke modtog noget Svar paa dette fornærmelige Brev! Jeg mindes, at jeg i min store Naivitet nærede Forestillinger om, at E. B. vilde optage en saglig Debat med mig om Affæren! At han

BEKENDELSER OG TILSTAAELSER

ikke gjorde det, men viste mig en foragtelig Tavshed, bidrog selvfølgelig kun yderligere til at ophidse mig imod ham!

Saa kom faa Dage efter Holbeks Død og mit offentlige Raserianfald mod E. B. Det var et Mord, og E. B. var Morderen!

Jeg elsker Vreden, jeg beklager det Menneske, der ikke kan fare op i Vrede, og især, hvis han ikke kan gøre det i Forhold til en Ven, der lider Uret og dør af det. Tag Vreden fra mig, og jeg vil ikke leve længer! Ædlere Vrede end den, jeg følte ved Holbeks Død, har jeg aldrig følt og vil aldrig komme til at føle.

Jeg var da 35 Aar gammel og skulde have været noget mere afklaret, end jeg var. Men jeg rasede som et Barn, der ikke havde faaet sin Vilje. Det gnistrede rødt for mine Øjne, naar jeg tænkte paa, at Holbek var død — og jeg tænkte paa det Dag og Nat. Jeg var Graad indvendig og udvendig, mine Taarer flød. Jeg skar Tænder af Forbitrelse, jeg knyttede Næver. Jeg sov ind gennemrystet af Vrede, jeg vaagnede op kold af Had, stiv af Hævnfølelse. Hvorfor skulde det bedste af alle Mennesker behandles paa denne Maade? Hvorfor skulde Holbek dø, naar alle andre skulde leve — se her, det største Talent, den djærveste Kraft, det dybeste Gemyt, den skarpeste Forstand, den stejleste Stræben, en Fornyer, en Kæmpe, en Strider, en Aand saa omfattende, et Hjærte saa brusende — han skulde knuses og dø, mens Alverdens Fæho'der levede!

BEKENDELSER OG TILSTAAELSER

Og al min Vrede sammensvor sig mod E. B. — han var Holbeks Morder!

Hvor frygtelig min Vrede var, fremgaar alene deraf, at trods min gode Forstand og min ubestridelige Retfærdssans holdt den sig i en Aarrække!

Først mange Aar efter var det en Dag, som om der faldt Skæl fra mine Øjne: Tog du alligevel ikke fejl?

Den Dag idag véd jeg, at der skete Holbek Uret, men jeg véd ogsaa, at det var en af den Slags Uret'er, som der sker næsten hver Dag paa et Redaktionskontor — og hvor mange af dem har jeg ikke selv haft Del i?

Jeg tænkte en Dag Affæren igennem, og jeg tænkte: Gud véd, hvor forbavset E. B. blev den Dag, da han erfarede, at han havde opført sig som en komplet Skurk mod Holbek — det har næppe været lidt!

Eller den Dag, da han yderligere hørte, at han var en Morder!

Jeg gyser ved at tænke paa det!

Jeg véd en Mand, som, hvis han kunde læse disse Linjer, vilde yde mig sit Bifald: Johannes Holbek.

Se, Holbek var en Synder, som dømte haardt og slog djærvt, men en Synder, som aldrig vilde gøre noget Menneske Uret. Fra sin Himmel vilde han idag raabe ned til mig: Kære, var jeg virkelig saa taabelig den Gang, og gjorde jeg dig ligesaa taabelig?

En kold blæsende Foraarsdag stod jeg paa Snoldelev Kirkegaard ved den aabne Grav, hvori Johannes Holbeks Kiste just var sænket ned. Ved Siden af hans

Fader, den gamle prægtige Sognepræst, stod jeg og talte haabløse og forbitrede Ord: Farvel, Holbek, sagde jeg over Graven, med Fortvivlelse i vore Hjerter ser vi dig gaa ind i det dybe evige Mørke, fra hvilket aldrig noget Menneske vender tilbage! — Faderen, den gamle Præst, havde inde i Kirken i sin dybt bevægede Tale over Sønnen bevidnet, at jeg ikke havde haft Ret til at udslynge Mordanklage mod nogen — men i mit Indre rasede endnu den hellige Vrede, jeg vilde intet høre, intet se, Vreden er skøn, men den er blind og døv! Jeg har aldrig skammet mig over de Følelser, hvoraf hine Dages Vrede udsprang, derfor tør jeg endnu uden Blusel omtale denne bevægede Episode i mit ellers saa begivenhedsfattige Liv. Men naar det den Dag idag sker, at jeg farer op i forbitret Vrede, saa hænder det ogsaa, at jeg i samme Øjeblik mindes, hvad der foregik den Gang for mange Aar siden, og jeg standser et Øjeblik og tænker: Ja, vel er Vreden skøn, men den fører undertiden vild!

VII.

Tilstaaelser og Bekendelser mylrer frem, idet jeg er ved at skulle afslutte Indledningen til min Selvbiografi. Det er svært at faa begyndt — men det er endnu sværere at gøre sig færdig.

Jeg vil gerne have alting med.

Hvem og hvad er jeg?

Jeg er — hvor ofte har jeg ikke hørt det! — et Men-

neske uden Moral og uden Principper! Selvfølgelig ogsaa uden Religion! Men derom maa jeg tale i et særligt Kapitel.

Det er sandt: jeg har ingen Moral. Enten er man et godt Menneske, og da er det overflødigt at have et Udstyr af saa og saa mange Moralbegreber — eller man er en skidt Fyr, og hvad hjælper saa al Moral?

Jeg er uden Principper — ja. Jeg har aldrig haft andet Princip end dette: at vandre Vejen, at søge, at kæmpe mig frem til et Skøn over Tilværelsens Indhold, vel vidende, at jeg aldrig vil naa mere end til vage Formodninger og vaklende Meninger.

Jeg har aldrig haft Glæde af at møde principfaste Mennesker. Var deres faste Principper andet end Uniformer, som hindrede deres frie Bevægelser? Var de ikke ofte en Maske?

Uden Moral: ja, ingen Skalkeskjul for mine Gerninger. Uden Principper: ja, ingen Hindringer for at følge Hjertets og Sjælens dybeste Indskydelser.

Noget af det vanskeligste for os Mennesker er at erkende, at vi ikke er mere, end vi er. Vi vil aldrig nøjes med den Rolle, der er blevet os tildelt. En forhutlet Klavértramper i Kælderbeværtningen føler sig som en halv Beethoven. Bladets Politireporter er fast overbevist om, at hans Referater fra Byretten er den eneste værdifulde Journalistik paa Jorden; hvem har ikke fra Teatret kendt en lille Skuespiller, der formelig bærer hele Scenen paa sine Skuldre og indretter sin Adfærd

derefter? Den Mand, der fyrer under Dampkedlen paa Oceandamperen, gaar i Land med en stolt Følelse af, at det er ham, der har bragt Damperen i Havn. Hvor mange Mennesker lever ikke et langt Liv og dør en lykkelig Død i saadanne Illusioner?

Har jeg ikke selv ofte været et Offer for de samme Vrangforestillinger? Og var de ikke i svage og mørke Timer det Halmstraa, der frelste den Skibbrudne?

Illusionerne slaar os først ned i det Øjeblik, da vi mister dem.

Men for at give Livet Indhold og Fylde er de bristede Illusioner et nødvendigt Onde. Herligt at storme frem i Vildfarelserne og føle sig selv som Verdens Centrum, hvilken Verden det nu end er — men Smerten ved at føle sin Magtesløshed er i Sandhed af en dybere Vellyst. Er Synet ikke den skønneste af alle Sanser — uden Hensyn til, hvad man sér?

Ad disse Veje føres man ikke bort fra sin Kærlighed til Livet, men man vikler sig langsomt ud af det snærende Svøb, Angsten for Døden.

Jeg véd ikke selv, hvor stor en Styrke der er i min Filosofi. Hvem véd, om den ikke svigter i det Øjeblik, den skal bestaa sin Prøve?

„Jeg elskede at leve — og var ikke bange for at dø.“

Tør jeg sætte disse Ord paa min Gravpæl?

Nej.

Men jeg tør nedskrive dem. Jeg tør sé dem for mig. Jeg vover at sé mig selv i det Lys, der udgaar fra dem.

Jeg skælver ikke ved disse Ord, skønt jeg er uden Haab om, at jeg skal leve paa Trods af Døden.

Thi det er jo ikke nok med, at jeg altid var uden Moral og uden Principper — jeg var ogsaa uden Religion. Jeg maa have det hele med i disse mine Tilstaaelser og Bekendelser.

VIII.

Der er vel næppe noget Menneske af blot et ringe intellektuelt Værd, som ikke nu og da fortvivler overfor Tilværelsens Tomhed, Intetsigenhed og Haabløshed. Hvad er det altsammen værd? Hvad lever og kæmper vi for? Smaa Glæder og mange bitre Timer, ringe Tilfredsstillelse i Forhold til de Maal, vi satte os, et langt Liv og en kort Død — hvortil blev det levet, og hvortil dør man?

Aldrig standser denne Strid med Grublerierne om Liv og Død, om Timelighed og Evighed, om Menneskene og Gud, om Jorden og Himlen. Denne Strid er en Tummel; den ene Dag er man beredt til at kaste sig i Favnen paa en Guddom, som man i næste Øjeblik benægter Muligheden af, at den eksisterer. Til andre Tider synker ethvert Grundlag bort under Ens Fødder. Herregud, alt er ikke andet, end at Livet skal leves, fordi vi nu af en eller anden Grund eller Tilfældighed er sat til at leve det, og naar det er levet, er det forbi, det er haabløst at søge nogen Mening deri,

og naar det er haabløst, er det saa ikke, fordi der overhovedet ingen Mening er deri?

Hvad de Lærde forgæves grubler over og skriver tykke Bøger om, er ogsaa for Lægmanden Genstand for Grublerier, der ofte fører ham til Grænsen af Vanvid, til Tungsind, til Rædsel, til Overtro, til Fornægtelse. De fleste frelser sig ind i en enfoldig Tro paa en kærlig Gud og et evigt Liv i Lyksalighed af en eller anden ubestemmelig Art. Jeg forstaar, at Menneskene kan dø i en saadan Tro — men hvorledes kan de, tænkende, leve i den? I hvert Fald næppe uden Haab om, at de i en fremtidig Tilværelse bevarer deres Personlighed og mødes med alle de andre, der ligeledes har bevaret deres Personlighed! Altsaa: i „Himlen“ en direkte, om end nok saa forædlet Fortsættelse af Livet paa Jorden! Vi kan glædes eller forfærdes ved Tanken derom, alt eftersom vi opfatter vor Tilværelse hernede mer eller mindre sympatisk; vi kan imødesee en saadan Tilværelse med Haab eller med Frygt — men hvorledes vi kan tro paa dens Eksistens, var mig altid en Gaade.

Men hvor Livets Kræfter alligevel er stærke! Naar Verdens Hæslighed trykker os dybest ned i Støvet — naar vi allerstærkest stødes tilbage af Narrenes Naragtighed og Stympernes Usselhed og betragter hele Tilværelsen i en Damp af Forvirring og Taabelighed — saa er det dog, som om der skinner et Lys dybt inde i vor Sjæls Inderste som et Tegn fra en Gud, vi vægrer os ved at tro paa. Det er en Gud, som leger

BEKENDELSER OG TILSTAAELSER

i Hjertet paa en Mand, der forlængst med Græmmelse har forstaaet, at der er ingen Gud, men kun Mennesker her paa Jorden, og at Himlen er et Fantom.

Paa denne Maade er jeg uden Religion, en ugudelig, en Skeptiker og Pessimist, en vildfaren Sjæl i en Verden med Millioner af vildfarne Sjæle.

Men denne Vildfarenhed er dyrebar; den udvikler Menneskene gennem Ensomhed og Smerte. Og frem for alt skaber den Fordragelighed og Kærlighed og Forstaaelse, hindrer Fanatisme og Dømmesyge.

For denne Vildfarenhed betyder Meninger intet, men Mennesker alt.

Jeg bryder mig ikke om, hvilke Anskuelser du dyrker, men kun om, hvilket Menneske du er!

Hvor mærkeligt og uhyggeligt er det ikke, at de, der har fundet Fred for sig selv i Troen paa en mægtig og kærlig Gud som Fader for deres Sjæleliv, de bevarer en stadig Ufred overfor alle dem, der ikke var saa lykkelige at finde denne Vej til Fred — foragter dem, forkætrer dem, bagvasker dem, dømmer dem!

Uden Moral — af en dybere og sandere Moral end alkens højrøstede Moralister. Uden Principper — mere sanddru end tusinde staalsatte Principryttere og Partigængere af alle Kategorier. Uden Religion — kærligere i Omfatten og mildere i Dom end de helligste blandt de Hellige —

— det var dette Menneske jeg stræbte efter at blive. Altid vildfaren. Altid ude paa Vejen for at forstaa,

altid tumlende inde paa Marken for at kæmpe, men oftere i Kamp med mig selv end med andre. Altid vildfarene og altid vidende om, at Vildfarelsens Vej er uden Ende.

IX.

Hvor mange Vanskeligheder og Sorger møder ikke Selvbiografiens Forfatter — hvor er hans Vej dog tornebestrøet! Inden han giver sig i Lag med Opgaven, er han som et ubekymret Barn. Inden han bliver færdig med dens Løsning, er han fortvivlet over, at han har givet sig i Lag med den. Hvem skulde have anet, at det var saa strængt?

Er det ikke uhyggeligst for ham, naar han skrider til at omtale Kvinderne i sit Livs gode og onde Dage? Sig mig, hvilke Kvinder der har elsket dig, og jeg skal sige dig, hvem du er!

Her er et Omraade af Mandens Liv, som han kun med Angst og Smerte vover sig ind paa. Her er hans Livs dulgte Veje og bugtede Stier, ofte hans Dobbeltliv: det ene, der føres i fuldt Dagslys, og det andet, som han maaske selvanden er ene om at vide. Her er hans vilde Hav i Mørke og Storm, og idet han skuer tilbage paa Sejladsen, gyser han ved Mødet med nu søde, nu bitre Erindringer, nu stormfulde, nu blide, nu den dybeste Kval og Skam, nu den højeste Fryd — han ser Lysglimt nu her, nu hist, men i et Mørke, der er sort, sort! Han skammer sig over sine Nederlag, men ofte endnu mere over sine Sejre. Han er et Bytte

BEKENDELSER OG TILSTAAELSER

for de mest modstridende Følelser; han kæmper forbitret med Trangen til at beskæftige sig med Emner, som han for sin egen Skyld helst skulde tie om; han brænder efter at tale og véd, at han er tvunget til at tie.

I Kærlighed er alt tilladt, men den, der har tilladt sig alt, maatte være af en tarvelig Kvalitet, dersom han ikke kom til at gyse ved Erindringen derom! Hvor megen Falskhed og Løgn og Forstillelse, hvor mange Bedragerier og lumske Tilsnigelser skjuler sig ikke under den flotte Sætning, at i Kærlighed er alt tilladt? Hvem forkynder denne Lære? Ingen forkynder den, men de fleste følger dens Bud! Hvis en Mand ikke har vidst det før, saa véd han det, naar han i ensomme Timer har skuet tilbage paa sit Livs erotiske Forvildelser. Lad ham sidde Time efter Time i Fordybelse i de Tusinder af Breve fra Kvinder, der gennem Aarene er fløjet ind i hans Tilværelse! Lad alle disse tæt beskrevne Blade danse foran ham, truende, anklagende, fortællende, dømmende! disse tavse, men o, saa vel-talende Vidnesbyrd om hans Omtumlen; sé, hvor der stiger frem en Vrimmel: hans falske Forsikringer, løgnagtige Tilstaaelser, svigefulde Løfter, et Hagelvejr af Troløsheder — sé, evig Kærlighed og evigt Bedrag i tusind kærlige Omfavnelser!

Hvorafter kommer det, spørger den tilbageskuende Mand: at de etiske Værdier, som vi Mænd fremelsker hos os og betragter som kostelige Skatte: at de er saa afmægtige i vort Forhold til Kvinderne, fejes til Side

BEKENDELSER OG TILSTAAELSER

med et Skuldertræk? Jeg spørger, men har intet Svar. Jeg véd blot, at af alle de Tilstaaelser og Bekendelser, der hører til en Mands Selvskildring, er de, der angaar hans Kærlighedslivs skiftende Faser, paa én Gang de betydningsfuldeste og de uinteressanteste, og naar de ikke er interessante, skyldes det, at de gemmer sig! Nej, Sandheden nøjes her ikke engang med at gemme sig — den løber sin Vej! den stormer afsted i vild Flugt! den flyr og forsvinder i Horisonten! Her, hvor du skulde træffe Manden i hans reneste menneskelige Skikkelse, maa du nøjes med at se ham i Forbifarten, du maa være tilfreds med nogle Glimt af ham, idet han styrter forbi!

X.

En tidlig September-Aften 1916 gik jeg hjem fra Østerbro gennem Østre Anlæg. Da jeg kom op paa et af Parkens Plateau'er, hørte jeg en skrattende Hoste, og i det svindende Dagslys saa' jeg en Kvindeskikkelse, der lænede sig op til et Træ. Hun var høj, tynd, hun var klædt i Pjalter, der flagede omkring hende i den kolde Blæst, mens hun holdt sig til det svajende Træ, hun hostede hult, idet hun bøjede sig dybt ned mod Jorden, hendes Hoste var som en Dødsrallen, hun maatte være syg.

Jeg gik hen til hende.

— Er De syg? spurgte jeg.

Hun vendte sig langsomt og besværligt om imod

mig. Mit Blik mødte et oppustet, dødningeblegt Ansigt fuldt af røde og blaa Pletter, et hærgt Ansigt med store sorte Poser under Øjnene.

Men aldrig i mit Liv er jeg blevet saa forbavset som over det Svar, jeg nu fik. Kvinden sagde:

— Godda', Frejlif — er det dig?

Det ramte mig som et Næveslag i Synet. Selv det værste, hun kunde have raabt til mig, kunde ikke have virket saa stærkt paa mig som disse simple Ord: Godda', Frejlif — er det dig?

Hun har kunnet se den forfærdende Virkning, hendes Ord havde gjort paa mig. Hun tilføjede:

— Næ, du kender mig vel ikke mere? Du har vel glemte Kirstine Jensen — hva'?

Hun rystede som Espeløv. Hun var aabenbart lige ved at falde om. Hele hendes Krop gennemrystedes af Hosten, hun spyttede noget langt Slim, mens hun vred sig som en Orm. Jeg var forfærdet:

— Hvor bor De? Lad mig hjælpe Dem hjem. De er jo syg, sagde jeg.

Endnu var jeg ikke klar over, hvem hun var — ikke helt. Men der dæmrede noget for min Erindring, og mens jeg fulgte hende ned gennem Sølvgade og ind i Adelgade, hvor hun boede i en Baggaard, blev det helt klart for mig.

Det var jo Bagerjomfruen fra Bredgade! Nu huskede jeg det! Den søde lille *Kirsten*, som jeg kaldte hende! — jo, jo! hun hed virkelig Kirsten Jensen!

Det var, mens jeg laa som Soldat i Kastellet, Hvor var Kirsten dog smuk og lystig! Vi gik Ture i Kastellet og paa Langelinje, vi sad i Esplanadepavillon'en, vi gik i Tivoli og tog i Skoven — en kort Tid. Herregud, var der virkelig gaaet 26 Aar siden hine ubekymrede Dage! Og var Kirsten nu en gammel hostende dødssyg Kælling? . . . Ja! det var dette Menneskevrug, som jeg nu med stønnende Besvær hjalp op ad en vaklende Hønsstige, der fra en stinkende Baggaard førte op til et Loftskammer i Adelgade!

Jeg fulgte hende ind i Kammeret. I Tidernes Løb har jeg besøgt mange usle Huler i københavnske Baggaarde, i Kældere og paa Lofter, været Vidne til adskillig menneskelig Elendighed. Dog forekom det mig i hvert Fald i Øjeblikket, at dette lille Loftsrum med et usselt Vindueshul mellem de sortsværtede Tagsten var det uhyggeligste, jeg nogensinde havde set. Der var ingen Møbler uden en enkelt Træstol. Paa Gulvet laa en laset Madras, som Høet stak ud af, delvis bedækket med et Par iturevne Tæpper. Der laa Flasker strøet rundt om, i Krogen noget ubestemmeligt Skrammel.

Hun smed sig tungt paa Madrassen og hostede. Er det virkelig dig, Kirsten, havde jeg sagt. Tænd et Lys, svarede hun, ja, gu' er det mig!

Det er gaaet tilbaves for mig, som du ser, fortsatte hun. Men du er nok ble'en en stor Herre, Reda'tør! ja, jeg læser s'gu Bladet.

Jeg havde tændt den Lysestump, der stod ned-

BEKENDELSER OG TILSTAAELSER

stukket i en Flaskehals. Imens laa Kvinden og rodede paa Madrassen, hun ledte efter noget i en Cigarkasse uden Laag.

Her er det s'gu, mumlede hun, jeg syntes jo nok, det skulde være her. — Og hun trak et Stykke Papir frem og rakte mig det.

Det var en sortbeskidt, næsten opslidt Lap beskrevet Papir, man maatte lægge det ved Siden af hinanden i flere Stykker for at læse det. Jeg læste:

Juli 1890.

Kære lille Kirsten!

Jeg kan ikke komme i Aften, jeg skal til et Møde. Vær ikke ked af det, min lille søde Ven, men jeg tror, det er bedre, at vi slet ikke ses mere, hvad skal det alligevel føre til. Vær nu en fornuftig og sød lille Pige. Lev vel, min egen Ven.

Din hengivne

Frejlif.

Aa, dette gamle Brev!

Ja, de levede endnu, disse ligegyldigt henkastede Linjer — og jeg sad her og læste dem igen i et Loftskammer i Adelgade ved en flakkende Tællepraas, sammen med hende, de for 26 Aar siden blev skrevet til.

Hun hostede og spyttede Slim op igen.

Det Brev, sagde hun — jeg blev saa ædende gal

BEKENDELSER OG TILSTAAELSER

over det, at jeg gik ud paa Gaden den Aften. Og saa kom jeg paa Hospetalet

Hvert Ord var Slag i Ansigtet paa mig — hvert Ord. Saaledes staar man pludselig overfor det frygtelige Genfærd af en lillebitte ligegyldig Episode i sin Fortid — hvilken hæsliq Karikatur!

Da jeg forlod Kvinden efter at have givet hende en Pengehjælp, var jeg ikke glad. Se, saaledes leger man i sin Ungdom med Menneskers Hjerter og Skæbner! — Jeg tænkte mig lidt om: Leger du ikke endnu saaledes? — Jeg sank ned i dyb Sørgmodighed og sagde: Nej, fra nu af aldrig mere!

Ak, aldrig mere! — Hvis du vil sige en Løgn, saa sig kun trygt: aldrig mere!

Jeg havde mange smukke Forsætter om at hjælpe Krestine, Bagerjomfruen fra Bredgade. Er jeg en slet Person, siden jeg ikke udførte dem? Vi Mennesker har saa travlt med mange Ting, men aldrig med at udføre vore gode Forsætter! Dagene gik, det var langt henne i December, før jeg endelig igen gik hen i Baggaarden i Adelgade.

Men der var ingen Kirsten Jensen i Ejendommen mere, Loftskammeret var aabent, men tomt, kun et Par Flasker laa paa Gulvet.

— Kirstine Jensen? sagde en Kone, som jeg spurgte. Naa, hinner, ja hun er død.

— Kendte De hende godt? spurgte jeg.

— Kendte hende? spurgte Konen — næ, Tak for

BEKENDELSER OG TILSTAAELSER

maj! hun var en onskabsfuld Rad, og saa drak hun sig ihjel, det Svin!

Det blev Kirstines Gravskrift, jeg tvivler om, at hun fik nogen anden.

AFSLUTNING

I.

MEN ak, jeg synes at have glemt, at jeg er ifærd med at afslutte min „Indledning“! Jeg er ved at forlade Stuen, men i Døren vender jeg mig atter og atter om for at sige noget, jeg havde glemt!

Se, atter har jeg dem liggende foran mig: alle de Tusender af tætbeskrevne Papirer — min Selvbiografi i fem tykke Bind.

Og i mit Sind ligger foran mig de endnu flere Tusender Sider, som aldrig vil blive skrevne!

Hvor uendelig meget er der ikke i et Menneskes Liv, som det er umuligt at nedskrive!

Er jeg da et slettere Menneske end de fleste andre? — Jeg véd, at jeg er det ikke.

Men de fleste andre skriver jo heller ikke deres Selvbiografi, og hvis de gør det, er det næppe ud fra den Galskab, at de vil til Bunds i sig selv, og med det selvfølgelig Resultat, at de strandede allerede i Indledningen!

AFSLUTNING

Jeg erkender, at jeg er strandet paa den Klippe, jeg selv har rejst. Men jeg tager denne Stranding op til mine Læber og kysser den skidne Klud. Her er jeg ved mit Livs Resultat; det er ringe; men dets Værd er dog højt, thi der staar et Liv bag de Ord.

Jeg har elsket Ordene — jeg har elsket dem, selv om de ikke var andet end Ord, blot de var prægede af Aand, Talent, Skønhed, Styrke, Vid og Spot. Men jeg elsker dem ikke mere. Jeg stræbte efter at være paa Højde med de største blandt dem, der ejede Ordets Magt — og jeg er endt med at afsky alle disse Ord.

Al denne tomme Veltalenhed . . . Gaa bort med dine mange Ord, raaber det fra min Sjæls Dyb til Skribenten. Vil du laane den Mand 100 Kr., som du gerne i Spalterne hædrer med 1000 begejstrede Ord? — Som oftest vil du ikke. — Vil Du ofre en Nats Søvn for den Sag, som du bærer med mange Dages Ordstrømme? — Tro dog ikke, at jeg med disse Spørgsmaal sigter til nogen Kollega, før jeg har ramt mig selv! Hvorledes skulde jeg ikke blot kende og forstaa, men i Smerte og Angst føle Ordenes Tomhed, hvis det ikke var med mit Blik vendt imod mig selv?

Er dette Resultatet? Kære, er denne Haabløshed Resultatet af et travlt Liv? Skal Selvbibliografiens Indledning blive en Gravskrift, der fortæller, at dens Førfatter levede saa ørkesløst og desværre ikke er død endnu?

Saaledes er det ikke. Den københavnske Journalist

ser tilbage paa sit Livs Indhold med Hjertet krympende sig i Smerte over alt det spildte, det mislykkede, det attraaede, men aldrig opnaaelige, det forfejlede, det svage og matte, det helt eller halvt forfejlede — om alt dette taler han, fordi han i denne Stund ikke vil være Journalist, men kun Menneske, i Enrum, i Erkendelse, i Andagt, angst og ydmyg. Var der ikke Et og Andet, han kunde prale af? Var der ikke gode Gerninger, han kunde sende ud som en flagsmykket Baad til en festlig Sejlads? — Der var nok Et og Andet, men derom tier han.

II.

Papirerne ligger foran mig, og jeg spørger mig selv: Naar skal de offentliggøres? Idag eller om 100 Aar? Eller aldrig? Jeg véd intet. Jeg véd ikke, om jeg ej en Dag slynger dem ind i den glødende Kakkelovn. Hvilken Mand, der har naaet en vis Alder, bliver ikke lidt angst, naar han en Dag ser sit eget Ansigt i Lyset af de skiftende Tider og Begivenheder?

Min Personlighed er præget af, at jeg er fuld af Indvendinger. Fra min første Barndom forholdt jeg mig oppositionelt mod alt, hvad der foregik omkring mig, og siden var jeg altid imod, helst tværtimod! Skulde det blive anderledes, naar jeg en Dag kom til mig selv og saa mine Gerninger? Skulde jeg kun være Hudfletter overfor andre?

Se, en Engel staar blandt eder — uden Vinger og

med tilsmudskede hvide Klæder! Den københavnske Journalist viser sig i let Paaklædning paa „Strøget“!

De, der ikke kender ham, maaske aldrig har hørt hans Navn før, de vil muligen forfærdes og spørge: Er det fra dette Dyb, Pressen spreder sine Efterretninger og afsiger sine Domme? Men jeg svarer: Nej, de fleste af hans Kolleger er langt ædlere og smukkere — man advares mod at drage forhastede Slutninger!

Men vil de, der kender mig, og af hvilke mange elsker mig, vil de ikke frastødes og sige: Vi kendte dig alligevel ikke? — Men jeg svarer med et Spørgsmaal: Hvem af os kendte nogensinde hinanden? — Jeg svarer: Nej, jeg kan ikke pege paa En blandt dem alle, om hvem jeg tør sige, at jeg kendte ham. — Vi er i Lyset, og vi vandrer i Mørket!

III.

Hele Jordkloden er en Myretue af Myretuer, og Myrerne lever og har travlt, og en Dag dør de og faar aldrig mere travlt.

Se, Myrerne lever saa travlt, som om de ikke anede, at de en Dag skulde dø. Men hvis de vidste det, vilde de saa dog kunne leve, som om de var beredt til at dø idag? Er deres Visdom saa stor?

Hvis Myrerne ikke kan leve saaledes, saa skal Menneskene kunne det. Her er den fuldkomne Livsharmoni angivet. Har nogen opnaaet den? Og hvis de har opnaaet den, ved hvilke Midler da?

AFSLUTNING

Ofte forstaar jeg ikke, hvorledes de har udholdt det Liv, de lever. Se, hvorledes disse Tusinder og atter Tusinder hver Morgen rejser sig af deres Senge — hvorledes de hastigt gør sig færdige og mylrer ned ad Trapperne og ud paa Gaden, jager afsted for at komme tidnok til et forhadet Kontor, en larmende Fabrik, en snavset Butik, nogle afskyelige Huller i en Baggaard eller oppe under et Tag, hvor de er lænkede i syv eller otte eller ni Timer, mens Solen gaar sin lovbestedte Vej under Himmelbuen, og det Lys, der et Øjeblik straaledede i deres Øjne om Morgenens, er ifærd med at synke bort i Nattens Mørke, naar de atter gaar hjemad til de Senge, som de igen næste Morgen skal rejse sig af . . .

Er det andet end Myrer? — O, det er Mennesker! Hver af dem har en Personlighed at hævde, de har den Pligt at leve, og en Dag den Byrde at skulle dø. Og hvordan kan man le af dem, hvis man synes, de er latterlige, og hvorledes er det muligt at hade dem, selv om de er fejge og lumske, eller de er onskabsfulde og sladderagtige, eller de blot er pyntede og pjaltede og Ingenting værd?

Opfyldt af Harme gaar det op for En, hvor stygge Menneskene er — og med bitter og dyb Medfølelse spørger man en Dag, hvordan det er muligt, at de ikke er meget værre, end de er!

Og idet man skuer tilbage paa sit Liv, opfyldes man af en overvældende Følelse af, at man har Ret til at revse sig selv. Men til at anklage de Andre? Nej.

Jeg udbreder min Favn:

Nej, aldrig har noget Menneske tilføjet mig noget ondt. Jeg lukker Øjnene for de andres Grimasser og aabner dem igen for at beskue mine egne!

Jeg siger til mig selv: Der var dog Vin i det Kar, selv om der var Grums paa Bunden. Altid var Aanden redebon.

Skulde jeg væрге for mig med et: „Dømmer ikke“? — Nej, dertil har jeg selv dømt for tit — og for haardt!

Man skulde svare mig: Kære komiske Spotter, er du bleven gammel og paa Vej til Klostret? Den ugudelike Spas er endt, og du begynder at blive hellig? Du beder for dig — maaske endog med foldede Hænder?

Nej, det er ikke sandt. Men det er min Ret at erindre, at jeg græd ofte, mens jeg spottede. Var jeg ikke dybest fortvivlet, naar jeg lo højest? Sluktes nogensinde min hemmelige Kærlighed til dem, jeg hadede, min Medlidenhed med dem, jeg tilføjede Smerter? Var der ikke ofte Taarer paa det Papir, paa hvilket Grinebideren udfoldede sine Kunster?

IV.

Gennem en fattig og glædesløs Ungdom, gennem Savn og Ensomhed gik Vejen ind i en utryg Journalist-tilværelse — dette er Selvbibliografiens korte Indhold.

Der er ikke meget at fortælle — og dog endeløst meget. Jeg føler det netop som endeløst, jeg synes, jeg kan aldrig blive færdig, og jeg tror at vide hvorfor — det

AFSLUTNING

maa være, fordi de Kilder, hvoraf jeg øser, ikke er udsprungne fra mit Livs ydre Oplevelser, men fra mit Indre.

Er dette Indre da saa rigt? — Ja, det er rigt — paa godt og ondt rigt, paa stærkt og svagt, paa ophøjet og latterligt, paa stort og lavt — det er rigt, fordi det altid var i Bevægelse, altid i en skælvende Uro, der kunde stige til Mentalitetens yderste Grænser. Alt, hvad Ærgærrighed, hvad Kærlighed og Længsel, hvad Melankoli og Overmod, hvad Fryd og Angst kan tumle med i et Menneskes Hjerter og Sjæl — det blev alt sammen Redskaber for en Fantasi, der aldrig trættedes, men altid arbejdede, kæmpede, vaagede — en Fantasi, der hævede op og slog ned, nu afslørede ubarmhertigt, nu skænkede Glemsel, nu gav Fortvivlelse, nu Lykke, men aldrig Fred. Evnernes Begrænsning var snæver nok, men Fantasiens Fordringer var umaadelige, de piskede Bølgerne til Skum, og pisker de ikke endnu? Denne Fantasi er det evigt uafledelige, den er Trods-eren, Livsbringer og Ihjelslager paa én Gang, den er Guden og Djævelen i mig, Ilden, der brænder, og Havet, der bruser — den er ikke blot min Rigdom, men min eneste!

Ak, denne Rigdom! Hvor ofte forbander man ikke sin Fantasi! Det er den, der gør Livet saa kort. Se, jeg har Fantasi nok til Aartusinder, og maaske skal jeg dø i Morgen! Min Fantasi begærer at omfatte langt ud over mine Evner, min Viden, mine Talenter, den

AFSLUTNING

strækker sin Arm ud mod Musik og Matematik, den vil male og digte, den vil synge med en Engels Røst og skyde med Kanoner, den begærer ned i Jordens dybeste Indre og op i Himlens højeste Blaa, den vil fange Solens Straaler og sive med Safterne paa deres Vej fra Træets Rod til Toppen. Og se, alt dette, der tilstræbtes, og som aldrig blev naaet, og som aldrig vil blive naaet, det er tilsidst Dødslejets sande Kval. Hvem frygter for at resignere? Men hvem af os blegner ikke ved Tanken om at skulle resignere for uigenkaldelig sidste Gang?

Hermed slutter Indledningen til min Selvbiografi.

INDHOLD

Ouverture	7
Journalistens Liv.	11
Hos Ernst Brandes	41
Mine første Trængselsaar	60
Min store Rejse.	83
Min Ven Dr. Pingel	95
En Referents Liv	111
Bekendelser og Tilstaaelser.	144
Afslutning	177

DIS-Danmark

1 1 1 4 4 2